

# **HET PERSPECTIEF VAN VOOGDEN OP TRANSNATIONALE RELATIES VAN NIET- BEGELEIDE BUITENLANDSE MINDERJARIGEN**

Aantal woorden: 23.958

**Naomi Dries**

Studentennummer: 01404414

Promotor: Prof. dr. Ilse Derluyn

Masterproef ingediend voor het behalen van de graad 'master in de richting Sociaal Werk'

Academiejaar: 2019 – 2020



# Dankwoord

Aan het indienen van deze masterproef ging een heel traject vooraf, waarbij ik steeds kon rekenen op de steun van mijn omgeving. Graag wil ik enkele personen extra bedanken voor de bijzondere rol die ze gespeeld hebben in het schrijven van mijn masterproef en de studie jaren die hieraan vooraf gingen.

Allereerst wil ik mijn vader bedanken, om dit mogelijk te maken. Deze masterproef vormt het einde van een studie die ik zonder jou niet op dezelfde manier had kunnen doorlopen.

Ten tweede wil ik mijn vriend bedanken. Bedankt om altijd in mij te geloven en er alles aan te doen opdat ik me volledig op mijn schoolwerk kon focussen, maar me er ook aan te herinneren dat ik soms eens moet pauzeren.

Bedankt ook aan mijn vriendjes 'de pedagogen'. Ik had me mijn studietijd niet zonder jullie kunnen voorstellen. Merci om er 24/7 voor me te zijn – voor ontspanning, wat 'gezever' of bemoedigende woorden, maar ook voor interessante gesprekken en waardevolle feedback.

Al die lange (en minder lange) dagen in de bib waren veel zwaarder geweest zonder mijn thesusbuddy. Amanda, dankjewel om van die dagen iets te maken om stiekem een beetje naar uit te kijken.

Mijn dank gaat ook uit naar Amanda en Debo voor het helpen vertalen van de survey, alsook naar alle vrienden en familieleden die de survey getest hebben of delen van mijn masterproef nalazen.

Verder wil mijn grote dank betuigen aan alle participanten van de survey en interviews. Bedankt voor jullie tijd, openheid, vertrouwen en expertise. Zonder jullie was dit onderzoek nooit tot stand gekomen. Mijn dank gaat ook uit naar de Dienst Voogdij voor het verspreiden van mijn survey en het beantwoorden van mijn vragen.

Tenslotte wil ik mijn promotor, Prof. dr. Ilse Derluyn, bedanken voor het begeleiden van deze masterproef. Bedankt voor uw kritische blik, behulpzame feedback en de tijd die u voor me vrijmaakte.

Natuurlijk speelden ook andere personen een rol tijdens mijn studies. Weet dat ik jullie allemaal heel dankbaar ben voor alle steun en fijne momenten.

# Inhoudstafel

Dankwoord .....	i
Inhoudstafel.....	ii
Lijst met tabellen .....	v
Lijst met afkortingen .....	vii
Inleiding.....	viii
A. Literatuurstudie .....	1
1. Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen .....	1
1.1. Wettelijke definities .....	1
1.2. Procedures .....	2
1.3. 'Het' migratieproces van NBBM: een korte schets. ....	3
2. Opvang en ondersteuning van NBBM.....	6
2.1. Opvang en hulpverlening.....	6
3. Een transnationaal perspectief op migratie .....	9
3.1. Een achtergrond van globalisering en transnationalisme .....	9
3.2. Interpersoonlijke transnationale relaties bij migratie .....	10
3.3. Interpersoonlijke transnationale relaties bij NBBM .....	11
3.4. Gezinshereniging.....	12
3.5. Perspectieven van ouders .....	13
3.6. Perspectieven van hulpverleners .....	14
4. Probleemstelling en onderzoeksvragen .....	15
B. Methodologie.....	17
1. Onderzoeksopzet.....	17
1.1. Online survey.....	17
1.2. Interviews .....	19
2. De participanten.....	20
2.1. Online survey.....	20
2.2. Interviews .....	21
3. Data-analyse .....	21

3.1.	Survey – gesloten vragen .....	21
3.2.	Interviews en survey – open vragen.....	23
3.3.	Integreren van de analyses.....	23
4.	Ethische overwegingen.....	24
C.	Resultaten .....	25
1.	Achtergrondgegevens van NBBM en voogdijen.....	25
2.	De relatie tussen NBBM en hun families.....	26
2.1.	Het belang van familieleden buiten België voor NBBM .....	26
2.2.	Contact tussen NBBM en hun families.....	28
2.3.	De invloed van families op NBBM.....	30
2.4.	Spanningen in de familierelaties .....	32
2.5.	Druk vanwege de familie.....	32
2.6.	Loyaliteitsconflicten.....	34
3.	De rol van voogden bij de relatie tussen NBBM en hun families .....	35
4.	De relatie tussen voogden en de families van NBBM.....	36
4.1.	De hoeveelheid contact tussen voogden en families.....	36
4.2.	Het ontstaan van het contact .....	37
4.3.	De wenselijkheid van het contact.....	38
4.4.	Redenen waarom contact al dan niet wenselijk is .....	39
4.5.	Indirect contact .....	43
5.	De (vertrouwens)relatie tussen NBBM en voogden.....	43
6.	Verschillende invullingen van het betrekken van de familie.....	45
7.	De persoonlijke invloed van de voogd.....	45
8.	Toetsstenen.....	47
9.	Vergelijking van respondenten voor en na de herinneringsmail .....	48
D.	Discussie .....	49
1.	Bespreking van de resultaten.....	49
1.1.	Het belang van de transnationale families.....	49
1.2.	De rol van de transnationale familie in de begeleiding van NBBM .....	50

1.3. De rol van vertrouwen.....	55
2. Beperkingen van het onderzoek .....	57
3. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek.....	58
4. Aanbevelingen voor het beleid en de praktijk.....	59
Referenties.....	61
Bijlagen .....	72
Bijlage 1: interne betrouwbaarheid samengenomen Likert schalen.....	72
Bijlage 2: Gebruikte statistische toetsen bij data-analyse.....	73
Bijlage 3: Informed consent.....	74
Nederlandstalige informed consent .....	74
Franstalige informed consent .....	75
Bijlage 4: Interviewvragen (Nederlandstalig) .....	76
Bijlage 5: Boomstructuren .....	78
a) Boomstructuur thematische analyse open vragen .....	78
b) Boomstructuur thematische analyse interviews .....	83
Bijlage 6: Online survey .....	89

## Lijst met tabellen

Tabel 1: Leeftijd voogden survey .....	20
Tabel 2: Statuut voogden survey .....	20
Tabel 3: Woonplaats voogden survey.....	20
Tabel 4: Leeftijd voogden interviews.....	21
Tabel 5: Verblijfplaats NBBM.....	25
Tabel 6: NBBM weet waar diens ouders momenteel verblijven .....	25
Tabel 7: NBBM heeft een procedure gezinshereniging opgestart .....	25
Tabel 8: Achtergrondvariabelen voogdijen.....	25
Tabel 9: Wie belangrijk is in het leven van de NBBM.....	26
Tabel 10: De familieleden buiten België die belangrijk zijn voor de NBBM* .....	26
Tabel 11: Kruistabel "ouders belangrijk" - "andere familieleden belangrijk" .....	26
Tabel 12: Beschrijvende informatie over "familielid positief voor NBBM" * .....	27
Tabel 13: Het bestaan van contact tussen de NBBM en de familieleden* .....	28
Tabel 14: Hoeveelheid contact tussen de NBBM en de familieleden* .....	29
Tabel 15: Gerangschikte invloeden - de familieleden .....	30
Tabel 16: Beschrijvende informatie over "familielid zet NBBM onder druk" * .....	32
Tabel 17: Score op "Wat met de familie besproken wordt, is de zaak van de minderjarige zelf" .....	35
Tabel 18: Het bestaan van contact tussen de voogd en de familieleden* .....	36
Tabel 19: Verschil in vertrouwen naargelang de voogd contact heeft met het familielid* .....	37
Tabel 20: Hoeveelheid contact tussen de voogden en de familieleden* .....	37
Tabel 21: Het tijdstip van het ontstaan van contact tussen de voogden en de familieleden ..	37
Tabel 22: Momenten waarop voogden het belangrijk vinden om de familie te contacteren (1) .....	38
Tabel 23: Momenten waarop voogden het belangrijk vinden om de familie te contacteren (2) .....	38
Tabel 24: Beschrijvende informatie over "contact voogd-familielid is belangrijk" * .....	38
Tabel 25: Correlaties van "contact voogd-familielid is belangrijk" met "familielid positief voor NBBM" en "familielid zet NBBM onder druk" * .....	39
Tabel 26: Ervaren moeilijkheden omtrent het contact tussen voogden en de familie (1) .....	40
Tabel 27: Ervaren moeilijkheden omtrent het contact tussen voogden en de familie (2) .....	40
Tabel 28: Hoe vaak de voogd op de hoogte is van contact tussen de NBBM en diens familie* .....	44
Tabel 29: Hoe vaak de NBBM op de hoogte is van contact tussen de voogd en de familie* ..	44
Tabel 30: Gerangschikte invloeden - positie van de NBBM .....	45

Tabel 31: Het informeren van en/of advies vragen aan de ouders .....	45
Tabel 32: Overzicht van de achtergrondvariabelen van voogden .....	46
Tabel 33: Overzicht van variabelen waarvoor de samenhang met achtergrondvariabelen van de voogden onderzocht werd .....	46

## Lijst met afkortingen

CGSVS	Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
Fedasil	Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers
OOC	Observatie- en oriëntatiecentrum
LOI	Lokaal opvanginitiatief
SOI	Stedelijk opvanginitiatief
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling(en)
NBBM	Niet-begeleide buitenlandse minderjarige(n)



# Inleiding

Jaarlijks doen duizenden mensen een verzoek om internationale bescherming binnen Europa. In 2018 registreerde de Europese Unie 646 000 verzoeken (Eurostat, 2019a). 19 750 van deze verzoeken kwamen van personen die als niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) beschouwd worden (Eurostat, 2019b). Dit is minder dan de 96 000 in 2015, maar nog steeds veel meer dan het jaarlijkse gemiddelde van bijvoorbeeld de periode van 2008 tot 2013, toen het jaarlijkse gemiddelde 12 000 verzoeken om internationale bescherming van NBMV bedroeg (Eurostat, 2019b). In België deden in 2018 810 NBMV een dergelijk verzoek (Eurostat, 2019b). Dit is echter maar een deel van de groep NBMV in België. Zo waren er in 2018 in België 4407 eerste signaleringen van NBMV door de Dienst Voogdij (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2019), waarvan 16% meisjes en 82% jongens. Dit is een stijging van het aantal eerste signaleringen tegenover 2017. Toen ging het om 3111 eerste signaleringen. In 2018 waren de vijf meest voorkomende landen van herkomst Eritrea, Afghanistan, Algerije, Marokko en Soedan (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2019).

Zoals duidelijk zal worden in de literatuurstudie, betekent het niet-begeleid zijn van de minderjarigen niet dat ze geen banden meer hebben met hun familie. De interpersoonlijke transnationale relaties tussen NBMV en hun families kunnen immers van groot belang zijn voor de minderjarige (Gharabaghi, Schröer & Zeller, 2015; Oppedal & Idsoe, 2015; Vervliet, Broekaert & Derluyn, 2013; Vervliet & Derluyn, 2014). Naast een samenvatting van de literatuur met betrekking tot deze transnationale relaties, bevat de literatuurstudie ook informatie over de definities en juridische procedures van NBMV, over hun migratieprocessen en de opvang en ondersteuning die in België voor hen wordt voorzien.

Op basis van de bestaande literatuur werd vastgesteld dat er tot op heden weinig geweten is over de manier waarop de transnationale relaties van de minderjarigen een rol spelen in hun begeleiding. Dit onderzoek wil tegemoet komen aan dit gebrek aan informatie door na te gaan welke plaats transnationale relaties van NBMV krijgen in de relaties tussen NBMV en hun voogden. Het onderzoek richt zich hiervoor op het perspectief van de voogden.

In de volgende hoofdstukken wordt verder ingegaan op de methodologie van en resultaten van het onderzoek. In de discussie worden deze resultaten verder geïnterpreteerd en wordt er stilgestaan bij de beperkingen van het onderzoek, alsook bij enkele aanbevelingen voor verder onderzoek.

# A. Literatuurstudie

## 1. Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

### 1.1. Wettelijke definities

Verschillende internationale wetgevingsinstrumenten met betrekking tot kinderrechten of migratie hameren op speciale bescherming voor kinderen en in het bijzonder voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (European Migration Network, 2010; UNICEF, z.d.). Volgens Vervliet en Derluyn (2014) is een indirect gevolg hiervan dat overheden zo precies mogelijk willen omschrijven wie een niet-begeleide minderjarige vreemdeling is. Definities van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen worden doorgaans opgebouwd rond drie elementen: het “vluchteling” (“vreemdeling”), “minderjarig” en “niet-begeleid” zijn (Derluyn & Broekaert, 2008).

Ook de Belgische wetgeving legt over deze elementen voorwaarden op om van een niet-begeleide minderjarige vreemdeling te spreken, met bijkomende voorwaarden over het land waar de persoon onderdaan van is. Iemand wordt wettelijk als niet-begeleide minderjarige vreemdeling beschouwd indien hij of zij jonger is dan achttien jaar, niet begeleid wordt door een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem of haar uitoefent, onderdaan is van een land dat geen lid is van de Europese Economische Ruimte én verkeert in één van de volgende situaties: “ofwel de erkenning van de hoedanigheid van vluchteling hebben gevraagd; ofwel niet voldoen aan de voorwaarden inzake toegang tot en verblijf op het grondgebied vastgesteld in de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen” (Programmawet, 2014, afdeling 3 art. 5).

Sinds 2014 wordt ook een statuut voorzien voor niet-begeleide Europese minderjarige vreemdelingen, met de volgende zes voorwaarden: jonger zijn dan achttien jaar, onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte of Zwitserland, niet begeleid zijn door een persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem of haar uitoefent, geen toestemming krijgen om te reizen en te verblijven in België door de persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij over hem of haar uitoefent, niet zijn ingeschreven in een bevolkingsregister, en zich in een kwetsbare toestand bevinden of een aanvraag indienden als slachtoffer van mensenhandel of mensensmokkel (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2015). Omwille van het stigma dat de term ‘vreemdeling’ met zich meedraagt, zal in de rest van deze masterproef de term niet-begeleide buitenlandse minderjarige (afgekort als NBBM) gebruikt worden in plaats van niet-begeleide minderjarige vreemdeling.

## 1.2. Procedures

Personen die in België internationale bescherming willen verkrijgen, kunnen een verzoek om internationale bescherming doen bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-b). Indien het verzoek onder de Belgische bevoegdheid valt, zal het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGSVS) onderzoeken of de persoon een vluchteling is in de zin van de Conventie van Genève van 1951. Volgens deze conventie is een vluchteling: "elke persoon die zich buiten het land waarvan hij de nationaliteit heeft of, indien hij geen nationaliteit heeft, buiten zijn land van herkomst bevindt, en die de bescherming van dat land niet kan of wil invoeren omdat hij vreest voor vervolging omwille van zijn ras, zijn religie, zijn nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep, of zijn politieke overtuiging" (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-f). Als het verzoek tot internationale bescherming wordt afgewezen, wordt bekeken of er recht is op een tijdelijke verblijfsvergunning onder de noemer van subsidiaire bescherming (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2015). Indien ook dit niet het geval is, krijgt de verzoeker een bevel om het grondgebied te verlaten (Fedasil, 2018a). Een NBBM kan geen bevel krijgen om het grondgebied te verlaten, maar diens voogd kan wel een bevel tot terugbrenging krijgen (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-e). In dat geval moet de voogd ervoor zorgen dat de minderjarige binnen 30 dagen na betekening van het bevel teruggebracht wordt naar het land van herkomst (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-e). Een bevel tot terugbrenging kan ook gegeven worden in het kader van een bijzondere verblijfsvergunning (zie verder) (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-e).

Naast een verzoek om internationale bescherming kunnen NBBM ook andere procedures opstarten om een verblijfsvergunning te bekomen: de procedure slachtoffer mensenhandel of mensensmokkel, een aanvraag voor humanitaire regularisatie, een aanvraag voor medische regularisatie, een aanvraag om een verblijfsrecht te bekomen als unieburger (indien afkomstig van een land dat lid is van de Europese Unie), of een bijzondere verblijfsprocedure (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-c). Bij de bijzondere verblijfsprocedure kan de minderjarige een verblijfsvergunning krijgen in functie van een 'duurzame oplossing' (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-c). Volgens artikel 61/14, 2° van de Verblijfwet zijn er drie mogelijke scenario's voor zo'n duurzame oplossing: ten eerste, en bij voorkeur, een gezinshereniging met de ouders in het land waar deze legaal verblijven. Het tweede scenario is het terugkeren naar het land van herkomst of een ander land waar de minderjarige legaal kan verblijven. In dit geval moet de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) dan onderzoeken of opvang en verzorging gegarandeerd kunnen worden, rekening houdend met de leeftijd en graad van zelfstandigheid van de jongere. Het derde en laatste scenario houdt een machtiging

tot verblijf in België in. DVZ moet bij het bepalen van de duurzame oplossing steeds rekening houden met het hoger belang van het kind. Er zijn echter ook minderjarigen die geen procedure opstarten, bijvoorbeeld omdat ze verder willen reizen (zie verder), waardoor ze in België verblijven zonder wettige documenten (Vervliet & Derluyn, 2014).

### 1.3. 'Het' migratieproces van NBBM: een korte schets.

#### 1.3.1. *Motieven, verwachtingen en trajecten*

De redenen waarom en de hier aan gekoppelde verwachtingen waarmee NBBM vertrekken uit hun land van oorsprong zijn zeer gevarieerd (European Migration Network, 2010; Vervliet & Derluyn, 2014; Hopkins & Mill 2008). Veel voorkomende redenen zijn het vluchten van een onveilige situatie, het ontvluchten van armoede, gezinshereniging, medische redenen (European Migration Network, 2010) of beter onderwijs willen krijgen (Vervliet & Derluyn, 2014). Vervliet en Derluyn stellen dat sommige verwachtingen rechtstreeks gekoppeld zijn aan de motieven voor vertrek, andere verwachtingen ontstaan pas na het vertrek. Achteraf is het vaak niet makkelijk om te ontrafelen welke verwachtingen wanneer ontstaan zijn (Vervliet & Derluyn, 2014). Bovendien zijn verwachtingen ook zeer dynamisch: ze blijven veranderen doorheen het volledige migratieproces (Vervliet & Derluyn, 2014; Vervliet, Vanobbergen, Broekaert & Derluyn, 2015).

Verschillende studies geven aan dat het vertrek van NBBM vaak – gedeeltelijk of volledig – een keuze van anderen is (zie bijvoorbeeld Kohli en Mather, 2003; Vervliet et al., 2015). Vooral ouders lijken een grote rol te spelen bij de initiële beslissing. De gelijkenissen tussen de verwachtingen van de jongeren en de verwachtingen die hun familie volgens hen voor hen heeft, zijn mogelijks een bevestiging van de grote rol die de familie speelt in het beslissingsproces (Vervliet et al., 2015). Dit is nauw verbonden met het feit dat de financiële kosten waar de migratie mee gepaard gaat, vaak bekostigd worden door de familie (Vervliet & Derluyn, 2014). Dit neemt echter niet weg dat ook de jongeren zelf *agentieel* zijn en een belangrijke rol spelen bij de beslissing (Vervliet & Derluyn, 2014). Lalanzer en Herz (2018) waarschuwen ook voor wat zij 'the myth of the anchor child' noemen: NBBM zouden door hun ouders weggestuurd worden om voor een verblijfsvergunning voor zichzelf en vervolgens voor de rest van de familie te zorgen zodat de familieleden hen kunnen vervoegen. Dit stereotiepe idee creëert een beeld van NBBM als strategische economische zet in plaats van vluchtelingen en heeft dus impact op de percepties over NBBM en hun familie. De reële situaties waarin beslissingen tot vertrek worden gemaakt zijn veel complexer dan hoe de narratief van de *anchor child* ze voorstelt. Lalanzer en Herz benadrukken ook dat er eveneens voorbeelden

zijn van NBBM die de beslissing om te migreren volledig los van hun familie maakten, vaak vanuit zeer urgente situaties.

Naast de redenen en omstandigheden van vertrek variëren ook de trajecten die NBBM afleggen sterk. Sommigen vertrekken samen met familie, anderen vertrekken alleen (Vervliet et al., 2015). Bij sommigen was het onbegeleid zijn een bewuste keuze - al kunnen we hier nooit echt spreken van een vrijwillige keuze - bij anderen was dit helemaal geen keuze (Montgomery, Rousseau & Shermarke, 2001). Van de NBBM die zich aanmelden in België zijn er die België vanaf het begin als eindbestemming zagen, maar ook velen die een ander – al dan niet Europees – land als eindbestemming in gedachten hadden (Derluyn et al., 2015). Sommige minderjarigen weten zelfs niet waar ze naartoe gebracht worden (Kohli, 2005). NBBM die zich in België aanmelden kunnen heel sterk de wens hebben om hier te blijven (Vervliet et al., 2015), maar er zijn ook NBBM die in België belanden op hun tocht naar een ander land, zoals het Verenigd Koninkrijk, waardoor ze België enkel als transitland beschouwen en hier absoluut niet willen blijven (Derluyn & Broekaert, 2005). Sommige NBBM verdwijnen van de radar. Zo verdween één derde van de NBBM die zich in de eerste helft van 2015 in Italië aanmeldde spoorloos (Ferrara et al., 2016) en kreeg Child Focus in 2017 in België 119 meldingen van NBBM die verdwenen waren, terwijl uit vorige jaren nog 98 andere zaken werden opgevolgd (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2019). Volgens Child Focus (in Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2019) zou dit maar het topje van de ijsberg zijn en is het precieze aantal vermiste NBBM onmogelijk te bepalen.

### *1.3.2. Na de vlucht: onzekerheden, de zoektocht naar familie en acculturatie*

NBBM ervaren na aankomst in het gastland verschillende dagelijkse stressoren, met betrekking tot sociale relaties, materiële kwesties, discriminatie en andere zaken (Vervliet & Derluyn, 2014). Eén veel voorkomende dagelijkse stressor is onzekerheid, bijvoorbeeld over de eigen toekomst, maar ook over de situatie van familie. Door langdurige separatie van het gezin ontstaan ambivalente rouwprocessen, waarbij gezinsleden onzeker blijven over de toestand van de ander(en) (Steinglass, 2001). Ook het proces van gezinshereniging kan zwaar wegen op de jongeren (De Haene, Loots & Derluyn, 2004; zie verder). De Haene et al. stellen dat complexe separatie- en herenigingsprocessen kunnen interfereren met traumaverwerking en acculturatie.

Acculturatie wordt door Berry (2005) omschreven als “the dual process of cultural and psychological change that takes place as a result of contact between two or more cultural groups and their individual members” (p.698). Het gaat over een proces op lange termijn. Berry

maakt een onderscheid tussen culturele en psychologische acculturatie, waarbij het psychologische slaat op het veranderingsproces van individuen. Die verandering verschilt van persoon tot persoon. In het algemeen formuleert Berry (1990) vier strategieën, die verschillen naargelang de mate waarin er belang wordt gehecht aan het behoud van de eigen culturele waarde en de mate waarin men het waardevol vindt om relaties aan te gaan met andere (dominante) culturele groepen. Vroeger werd acculturatie als een unidimensioneel proces bekeken, waarbij individuen zich bewogen langs één continuüm, van het exclusief behoud van eigen cultuur naar het exclusief overnemen van de dominante cultuur (Schwartz, Unger, Zamboanga & Szapocznik, 2010). Tegenwoordig gaat men uit van een bidimensionaal model waarbij het behoud van een cultuur en het overnemen van een cultuur als twee aparte processen gezien worden (Schwartz et al., 2010). Ook Berry's opdeling van de acculturatiestrategieën gaat uit van een bidimensionaal model (De Haene & Derluyn, 2015). Een eerste strategie volgens dit model is de assimilatie-strategie, waarbij de eigen culturele achtergrond niet wordt behouden en de nieuwe cultuur volledig wordt overgenomen (Berry, 1990). Een tweede strategie die Berry beschrijft, is de integratie-strategie, waarbij het behoud van de eigen cultuur gecombineerd wordt met het overnemen van de nieuwe cultuur. Als derde omschrijft Berry de separatie-strategie, die wijst op het inzetten op het behoud van de eigen culturele identiteit en heel weinig op het aangaan van relaties met de nieuwe cultuur. Tenslotte kan men zich ook losmaken van zowel de oorspronkelijke als nieuwe culturele waarden, wat Berry omschrijft als marginalisatie, de vierde strategie. De acculturatieprocessen van nieuwkomers zijn niet enkel verbonden met de houding van de dominante cultuur, maar ook met het gevoerde overheidsbeleid en welke strategie men van daaruit als de meest wenselijke beschouwt (Berry, 1990). Acculturatieprocessen kunnen leiden tot 'acculturatieve stress', zeker wanneer deze moeizaam verlopen (Berry, 1990). Volgens Berry zou de integratiestrategie doorgaans voor het minste stress zorgen, de marginalisatiestrategie voor het meeste stress. De overige strategieën bevinden zich tussen die twee.

De Haene en Derluyn (2015) maken twee belangrijke opmerkingen met betrekking tot acculturatiestrategieën: ten eerste gaat het niet om bewuste processen zoals het woord 'strategie' mogelijks doet vermoeden. Ten tweede gaat het model uit van één duidelijke meerderheidscultuur, maar is dit binnen de zogenaamde superdiversiteit (Vertovec, 2007) niet het geval. Bovendien, zo schrijven Delgado en Stanancic (in Tardif-Williams & Fisher, 2009), zijn categorieën en subgroepen waarin mensen worden ingedeeld niet enkel theoretische constructen: hoe we categorieën en subgroepen indelen, bepaalt ook welke machtspositie mensen hebben. Verder stellen Tardif-Williams en Fisher (2009) dat culturen niet statisch of homogeen zijn, wat bovendien ook geldt voor mensen en identiteiten. Ze zijn allen continu in verandering, waardoor het moeilijk is om na te gaan in welke mate mensen veranderen door

contact met een nieuwe cultuur of door een ander ontwikkelingsproces (Tardif & Fisher, 2009). In tegenstelling tot hoe acculturatie vaak wordt voorgesteld, kent een acculturatieproces ook geen 'eindpunt' (Tardif & Fisher, 2009). Hermans (2001) stelt hier bij aansluitend dat individuen en culturen niet geïsoleerd bestaan. Zowel culturen als mensen bestaan enkel 'in dialoog', wat interactie en wederzijdse beïnvloeding inhoudt. Uit dit alles kunnen we concluderen dat de acculturatietheorie van Berry enerzijds wel een theoretische leidraad kan vormen om te begrijpen hoe mensen zich aanpassen binnen nieuwe contexten, maar dat deze anderzijds een simplistisch beeld geeft van een zeer complexe werkelijkheid.

## 2. Opvang en ondersteuning van NBBM

### 2.1. Opvang en hulpverlening

De opvang van NBBM verloopt in theorie in drie fasen onder de bevoegdheid van Fedasil (Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, 2015). De eerste fase is de observatiefase (Fedasil, 2018b). In deze fase verblijft een NBBM twee weken tot maximum 30 dagen in een observatie- en oriëntatiecentrum (OOC) van Fedasil (Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, 2015). Tijdens de eerste fase identificeert de Dienst Voogdij de minderjarigen en formuleert het OOC een aanbeveling voor opvolgende zorg (De Graeve, Vervliet & Derluyn, 2017).

Sommige NBBM met bepaalde extra kwetsbare profielen worden georiënteerd naar specifieke opvang binnen Fedasil (Fedasil, 2018b). Andere NBBM met een kwetsbaar profiel kunnen ook worden doorverwezen naar hulpverlening van de gemeenschappen en jongeren jonger dan vijftien kunnen worden opgevangen in specifieke leefgroepen die in een samenwerking tussen Fedasil en het Agentschap Jongerenwelzijn (AJW) werden opgericht (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-d).

De jongeren die niet naar een gespecialiseerd opvangcentrum of hulpverlening van de gemeenschappen worden verwezen, worden doorverwezen naar de 'doorsnee' tweede fase in het opvangtraject: de stabilisatiefase (Fedasil, 2018b). NBBM worden in deze fase opgevangen in specifieke vleugels voor minderjarigen in een collectief opvangcentrum of in collectieve opvangstructuren exclusief voor NBBM (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-d). In Vlaanderen gaat het over opvangcentra van Fedasil of van het Rode Kruis. Hieruit kunnen ze doorstromen naar kleinschaligere Lokale Opvanginitiatieven (LOI's) van een OCMW (Fedasil, 2018b). Doorstromen naar fase drie kan pas wanneer de jongere aan verschillende voorwaarden voldoet (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-d). Hij of zij moet onder andere minstens zestien jaar oud (of vijftien jaar en voldoende autonoom) zijn, al

minstens vier maanden in een collectief opvangcentrum uit fase twee verbleven hebben, en een verblijfvergunning voor minstens drie maanden hebben. De jongere kan ook aangeven een eigen huisvesting te hebben gevonden en deze boven een LOI te verkiezen.

In principe krijgt elke NBBM die in België wordt aangemeld een voogd toegewezen (Derluyn et al., 2005). In 2018 kreeg echter minder dan de helft van de NBBM die in België voor het eerst gesignaleerd werden een voogd, wat veel te maken had met jongeren die verdwenen na het eerste signalement (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2019).

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen drie types voogden, waarbij er verschillen zijn in het sociaal-arbeidsrechtelijk statuut van de voogden (Federale Overheidsdienst Justitie, z.d.-b). Volgens de Federale Overheidsdienst Justitie onderscheiden we 1) de voogd als vrijwilliger; 2) de voogd als zelfstandige; en 3) de voogd als werknemer: een voogd is een vrijwilliger indien hij niet meer dan vijf voogdijen per jaar uitoefent; een voogd is zelfstandige wanneer zijn hoofdactiviteit het uitoefenen van voogdijen is zonder verbonden te zijn door een beroepsovereenkomst; de voogd is een werknemer-voogd indien hij voogdijen uitoefent in het kader van een arbeidsovereenkomst met een vereniging. Het gaat echter nooit om een arbeidsovereenkomst tussen de Federale Dienst Justitie en de voogd (Federale Overheidsdienst Justitie, z.d.-c).

De verantwoordelijkheden van de voogd zijn de volgende:

- de wettelijke representatie van de minderjarige en het bijstaan in administratieve en gerechtelijke procedures;
- het toewijzen van een advocaat;
- aanwezig zijn bij elk verhoor van de minderjarige;
- er op toezien dat de minderjarige de gepaste zorg, huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en psychologische bijstand krijgt;
- er voor zorgen dat het belang van de minderjarige gewaarborgd wordt bij alle beslissingen;
- het standpunt van de minderjarige leren kennen alvorens beslissingen te nemen in diens naam;
- bijdragen aan en voorstellen doen tot een duurzame oplossing in het belang van de minderjarige;
- de politieke en religieuze overtuiging van de minderjarige respecteren;
- een vertrouwensrelatie opbouwen met de minderjarige om diens standpunten te kunnen kennen;



- op regelmatige basis rapporteren over de situatie van de minderjarige aan de Dienst Voogdij en de vredesrechter;
- ijveren naar het opsporen van de familie van de minderjarige, het herstel van de contacten tussen de minderjarige en diens familie en indien mogelijk contact opnemen met die familie om hun standpunten over een duurzame oplossing te kennen (Arnold, Goeman & Fournier, 2014; Federale Overheidsdienst Justitie, 2013).

Bij deze verantwoordelijkheden moeten enkele kanttekeningen gemaakt worden. Zo moeten voogden een bepaalde creativiteit aan de dag leggen om passende oplossingen te vinden voor 'hun' NBBM (Derluyn, 2018). De mate waarin ze hier in slagen wordt volgens Derluyn beïnvloed door hun netwerk, vaardigheden en werkervaring, wat grote ongelijkheden tussen NBBM uitlokt. Voogden hebben ook een zeer gecompliceerde rol: ze moeten een vertrouwensrelatie opbouwen met de minderjarige en diens belangen verdedigen, maar tegelijkertijd moeten ze ook het beleid uitvoeren, zoals de NBBM naar de grens brengen bij een bevel tot terugbrenging (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-a; De Graeve, 2017). In de "Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen" van de Federale Overheidsdienst Justitie (2013) staan ook opdrachten als regelmatige verslaggeving en het moeten melden van vermoedens dat de NBBM ouder is dan achttien jaar of dat de ouders zich toch in België bevinden. Uit het onderzoek van Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2019) blijkt dat ook het balanceren tussen een vertrouwensband moeten opbouwen enerzijds en van de Dienst Voogdij een 'redelijke psychologische en emotionele afstand' (p.37) moeten houden anderzijds, voogden voor een complexe taak stelt.

Het opbouwen van een vertrouwensband kent ook verschillende andere moeilijkheden, terwijl Kohli (2006) stelt dat dit wel een centraal element is in de effectiviteit van de praktijk professionals die werken met NBBM. In zijn onderzoek omtrent NBBM en sociaal werkers stelt hij vast dat wanneer NBBM sociaal werkers niet vertrouwen, ze hen met achterdocht bekijken en hun toevlucht zoeken tot zwijgen (Kohli, 2006). Het al dan niet vertrouwen van professionals kan onder andere te maken hebben met het al dan niet vertellen van de waarheid (Derluyn et al., 2005; Ní Raghallaigh, 2013). Enerzijds kan het niet vertellen van de waarheid een oorzaak zijn van wantrouwen: wanneer het van een jongere wordt waargenomen dat deze de waarheid niet vertelt of geheimen heeft, kan deze met wantrouwen behandeld worden en kan de jongere in reactie hierop moeilijkheden krijgen om anderen te vertrouwen (Ní Raghallaigh, 2013). Kohli (2006) stelt dat sommige sociaal werkers de verhalen van NBBM als niet-authentiek beschouwen, maar dat anderen uitgaan van een 'ik geloof wat je zegt' of een agnostische, neutrale houding aannemen. Anderzijds kan het niet vertellen van de waarheid ook een gevolg zijn van een gebrek aan vertrouwen (Ní Raghallaigh, 2013). Veel jongeren dragen geheimen

mee met betrekking tot hun asielpcedure (Derluyn et al., 2005) en ze zijn bang voor mogelijke gevolgen van het vertellen van de waarheid, zoals deportatie of maatregelen tegen hun familie (Ní Raghallaigh, 2013). Kohli (2005) verwijst in deze context naar de concepten 'thick stories' en 'thin stories' van White (in Kohli, 2005): NBBM hebben 'thick stories' (de echte, gewone, volledige verhalen) maar stellen deze vaak voor als 'thin stories' die bewust geconstrueerd zijn binnen de verblijfsvoorwaarden van het bestemmingsland te passen. Het meedragen van geheimen kan vertrouwensrelaties met voogden of het bespreken van toekomstperspectieven bemoeilijken (Derluyn et al., 2005; Kromhout & Leijstra, 2006). Kohli (2005) stelt wel dat zwijgzaamheid van NBBM naast geheimhouding ook andere functies kent, namelijk als deel van zelfstandig worden, deel van een heelproces of het omgaan met pijn.

De voogdij over een NBBM blijft duren tot de minderjarige meerderjarig wordt, definitieve verblijfsdocumenten verkrijgt, de nationaliteit van een land van de Europese economische ruimte verwerft, verdwijnt, van het grondgebied verwijderd wordt of wordt toevertrouwd aan de persoon die het ouderlijk gezag of de voogdij uitoefent (Federale Overheidsdienst Justitie, z.d.-a).

### 3. Een transnationaal perspectief op migratie

#### 3.1. Een achtergrond van globalisering en transnationalisme

Migratie speelt zich af tegen een achtergrond van globalisatie. Door onder meer technologische vooruitgang die voor snelle toegang tot globale netwerken en activiteiten zorgt, de verbondenheid van de globale economieën en de grote aantallen mensen die natiegrenzen oversteken, situeren sociale structuren, organisatorische contexten en alledaagse persoonlijke relaties zich nu duidelijk binnen een globale context (Righard & Boccagni, 2015). Ook klimaatverandering, het verhoogde tempo aan transacties tussen het Globale Noorden en Globale Zuden en organisaties en samenwerkingen die bestaan over de grenzen heen zorgen ervoor dat globalisering meer op de voorgrond treedt (Moosa-Mitha & Ross-Sheriff, 2010).

Deze groeiende globalisering zorgt voor een verandering in de aard van de natiestaat: mensen leven hun levens steeds minder gebonden aan traditionele instituties en structuren van de postindustriële samenleving (Furman et al., 2010). (Trans)migranten ontwikkelen op deze manier ook transnationale identiteiten en relaties en nemen deel aan allerlei activiteiten over de grenzen heen (Furman et al., 2010). Hun sociaal, economisch en familiaal leven stopt vaak niet aan de landsgrenzen (Furman et al., 2010). Deze transnationale dimensie daagt onze traditionele ideeën over het concept 'thuis' uit en opvattingen met betrekking tot het sedentaire

karakter van samenlevingen komen onder druk te staan (Malkki, 1992; Righard & Boccagni, 2015). De wereld wordt doorgaans voorgesteld als bestaande uit duidelijk afgelijnde ruimtelijke verdeling van grondgebieden, waardoor de verbondenheid tussen personen en plaatsen genaturaliseerd worden (Malkki, 1992). Malkki illustreert met enkele voorbeelden hoe dit wordt weerspiegeld in dagelijks taalgebruik, voornamelijk door het veelvuldig gebruik van botanische metaforen: termen als 'moederland' en 'vaderland', suggereren een stamboom, waarbij je niet tot meer dan één boom kan behoren. Ook de term 'geworteld' zijn en het omschrijven van migranten als 'ontworteld' zorgen volgens Malkki voor de idee dat mensen, identiteiten en culturen vastzitten aan een specifieke plaats. Dit leidt tot sedentaire opvattingen, waarbij mensen tot één fysieke plek zouden behoren en zorgt voor een definiëring van migratie als een innerlijke pathologische staat in plaats van een feit over de socio-politieke context (Malkki, 1992). Deze opvattingen negeren de complexe realiteiten waarin veel mensen – waaronder ook veel kinderen en jongeren - leven en hun 'vloeibare', gecontextualiseerde en mobiele sociale relaties en relaties tot fysieke plaatsen (Malkki, 1992). Of met andere woorden: deze opvattingen botsen met de transnationale realiteiten waarin mensen leven.

Faist (2000) verwijst naar de verbondenheid tussen personen die zich niet binnen eenzelfde land bevinden, met de term "transnationale banden". Een transnationaal perspectief kijkt volgens Faist (2013) niet enkel naar migratie met een duidelijk beginpunt in het land van herkomst en een eindpunt in het gastland, maar heeft ook oog voor tijdelijke, kortstondige migratie en circulaire migratie. Boccagni (2012) ziet de term transnationalisme ruimer dan de verbondenheid tussen personen. Volgens hem kan de focus van transnationalisme inderdaad op interpersoonlijke relaties liggen, maar kunnen ook de interacties van de gemigreerde persoon met de instituties van diens land van oorsprong, of de symbolische en emotionele banden met het vroegere leven de focus vormen. In dit onderzoek wordt Faists definitie van transnationalisme gevolgd en wordt voornamelijk gefocust op interpersoonlijke transnationale relaties.

### 3.2. Interpersoonlijke transnationale relaties bij migratie

Migratie gaat dus niet enkel over de personen die een land verlaten, maar ook over wie achterblijft en over zij die de komende generaties heen en weer zullen reizen (Falicov, 2005). Al deze actoren vormen samen complexe relationele systemen die de nationale grenzen overstijgen.

De bevindingen van (Herz, 2015) tonen hoe transnationale relaties een belangrijke rol kunnen spelen in de sociale steun bij migranten. Deze bevindingen worden bevestigd in ander onderzoek (zie bijvoorbeeld Baldassar, Nedelcu & Wilding, 2016). Sociale steun omvat onder

andere financiële, praktische en emotionele steun (Baldassar, 2007) en deze kan in verschillende richtingen tussen de betrokkenen lopen. De belangrijkste vorm van transnationale sociale steun is emotionele steun, al sluiten de verschillende vormen van sociale steun elkaar niet uit en dragen andere vormen doorgaans bij tot de emotionele steun (Baldassar, 2007). Naast emotionele steun, verwacht de familie in het land van herkomst vaak ook dat de gemigreerde persoon een bepaalde vorm van zorg voorziet (Dreby, 2006; Rohde, 2012). Deze zorg kan materieel zijn, zoals het opsturen van geld (Dreby, 2006; Poez & Mazzucato in Dito et al., 2017, Rohde, 2012) of geschenken (Dreby, 2006; Rohde, 2012), of immaterieel zijn, zoals het bezoeken van familie (Rohde, 2012). Een dergelijke zorgverwachting kan bestaan van kinderen tegenover hun ouders maar ook omgekeerd (Dreby, 2006; Rohde, 2012). Niet enkel het willen beantwoorden aan (vermeende) verwachtingen ligt aan de basis van transnationale zorg. Ook het gevoel iets terug te moeten doen voor de zorgen die men vroeger kreeg of een altruïstische bekommernis om het welzijn van de familie kunnen hier redenen voor zijn (Faist, 2000). Communicatietechnologie en de toegang hiertoe spelen een grote rol in de transnationale contacten tijdens en na de migratie (Baldassar, 2007; Baldassar et al., 2016).

Transnationale relaties zijn niet altijd van tastbare aard. Bijvoorbeeld kinderen en jongeren die niet weten of hun ouders nog leven en waar ze zich bevinden, kunnen hun verwachtingen wel geïnternaliseerd hebben en rekening houden met wat ze denken dat hun ouders zouden zeggen of vinden (Luster et al., 2009). Bovendien speelt ook wanneer er wel reële contacten zijn, een denkbeeldig samenzijn een rol, bijvoorbeeld in het missen van of verlangen naar familie (Baldassar, Nedelcu & Wilding, 2016). Transnationale banden maken dus zowel deel uit van het reële als van het imaginaire (Falicov, 2005).

### 3.3. Interpersoonlijke transnationale relaties bij NBBM

NBBM behouden banden met hun oorspronkelijke context en ontwikkelen tegelijkertijd nieuwe banden binnen nieuwe contexten (Gharabaghi, Schröer & Zeller, 2015). Het behouden van contacten en uitbouwen van transnationale leefwerelden wordt vergemakkelijkt door het gebruik van digitale media, waarmee informatie wordt uitgewisseld over het welzijn en dergelijke in private gesprekken, maar niet iedereen heeft even makkelijk toegang tot deze media (Kutscher & Kreß, 2018).

Zoals reeds gesteld worden zowel de beslissing van NBBM om te migreren als verwachtingen die zij van zichzelf hebben deels beïnvloed door hun familie en gemeenschap in het land van herkomst (Vervliet, Broekaert & Derluyn, 2013). Vervliet et al. stellen dat het sterk verschilt tussen de minderjarigen hoe groot deze invloed is. Ook bij NBBM leggen families vaak expliciet

of impliciet verwachtingen op, zoals het zorgen voor jongere familieleden die meegaan, studeren, zorgen dat de rest van de familie kan migreren of het opsturen van geld (Vervliet et al., 2013). Een belangrijke opmerking hierbij is dat de verwachtingen van familie en gemeenschap in het onderzoek van Vervliet et al. zijn afgeleid uit gesprekken met de NBBM en dat de familie en gemeenschap dus niet rechtstreeks ondervraagd werden. Zoals eerder vermeld kunnen verwachtingen ook in een geïnternaliseerde vorm mee worden dragen (Luster et al., 2009). NBBM gebruiken de (vermeende) verwachtingen van hun familie vaak als referentie om hun eigen levensomstandigheden te evalueren (Vervliet et al., 2013). Behalve verwachtingen halen NBBM ook hoge niveaus van steun uit de transnationale familiale banden die ze onderhouden (Oppedal & Idsoe, 2015; Vervliet et al., 2013). Die biedt een bescherming tegen de ontwikkeling van emotionele problemen (Oppedal & Idsoe, 2015; Vervliet & Derluyn, 2014), ondersteuning voor positieve acculturatie (Oppedal & Idsoe, 2015) en een bron van hoop (Vervliet et al., 2013). Tegelijkertijd weegt het van elkaar gescheiden zijn zwaar op zowel de NBBM als diens ouders (Mels, Derluyn & Broekaert, 2008; Vervliet et al., 2013), al werden ook hierover de ouders zelf niet bevraagd. Hoewel al deze jongeren officieel niet-begeleid zijn, staat hun verhaal dus niet los van hun transnationale context.

### 3.4. Gezinshereniging

Volgens Robertson, Wilding en Gifford (2016) is de onmogelijkheid of moeilijkheid tot het herenigen van de (volledige) familie van NBBM een belangrijke oorzaak van het ontstaan en voortbestaan van transnationale relaties. Vele families proberen zich zo snel mogelijk te herenigen en zo de 'transnationale fase' te beëindigen, omwille van de ontberingen van het gescheiden zijn (Bonizonni, 2009; Joutsijoki, 2019). Hoewel bovenstaande voor de meeste NBBM geldt, vluchten sommige NBBM net weg van hun families, waardoor het absoluut niet in het belang van de minderjarige zou zijn om deze te herenigen met diens familie (Boosin & Demirdache in Joutsijoki, 2019).

Artikel 9 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat kinderen het recht hebben om bij hun ouder(s) te leven, tenzij dit de kinderen schaadt, en artikel 10 van het Verdrag voegt hieraan toe dat families die in verschillende landen leven het recht hebben om tussen die landen te reizen voor contact of om herenigd te worden (UNICEF, z.d.). Volgens de Belgische wetgeving kunnen ouders van NBBM een verblijfsvergunning krijgen indien aan de volgende voorwaarden voldaan is: de NBBM is minderjarig en als niet-begeleide minderjarige aangekomen in België; de NBBM is erkend als vluchteling of heeft de status van subsidiaire bescherming; de ouders mogen geen gevaar vormen voor de volksgezondheid of voor de openbare orde of veiligheid; voor een onbeperkt verblijf moeten de ouders stabiele en toereikende bestaansmiddelen hebben (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-h;

Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.-g). Andere familieleden dan de ouders, bijvoorbeeld broers of zussen, vallen niet onder deze gezinshereniging en kunnen de NBBM enkel vervoegen met een humanitair visum (Myria, z.d.). Dit humanitair visum is echter geen recht maar een gunstwaarvoor geen vaste voorwaarden zijn vastgelegd (Myria, z.d.). Zorg en emotionele banden beperken zich ook niet noodzakelijk tot het zogenaamde 'kerngezin' bestaande uit ouders en kinderen (Turtiainen in Joutsijoki, 2019).

Turtiainen (in Joutsijoki, 2019) en Bledsoe en Sow (2008) beschrijven verschillende moeilijkheden met betrekking tot gezinshereniging, zoals wettelijke beperkingen, een tekort aan financiële middelen voor familieleden om van het ene land naar het andere te reizen of de toestemming voor gezinshereniging voor slechts een deel van de familie die dan andere familieleden zouden moeten achterlaten. Wanneer gezinshereniging bereikt wordt, is dit enerzijds een heugelijke en zeer betekenisvolle gebeurtenis, maar anderzijds ook een doorbreking van het nieuwe evenwicht in de familierelaties (Cleveland, Rousseau & Guzder, 2014). Zoals eerder vermeld, kunnen de complexe separatie- en herenigingsprocessen interfereren met traumaverwerking en acculturatie (De Haene et al., 2014).

### 3.5. Perspectieven van ouders

De perspectieven van ouders van NBBM werden nog niet opgenomen in de bestaande literatuur. Daarom volgt hier een kort overzicht van bevindingen uit onderzoek naar de beleving van ouders die binnen hetzelfde land gescheiden van hun kinderen leven en waarbij de gezinnen te maken krijgen met hulpverlening zoals pleegzorg en begeleiding van sociaal werkers.

Verschillende bronnen benadrukken het belang of de voordelen van het betrekken van de (biologische) ouders bij de hulpverlening. Zo wijzen Schofield en Ward (2011) er bijvoorbeeld op dat het bij pleegzorg belangrijk is dat ouders informatie krijgen over hun kinderen, zodat ze gerust kunnen zijn over welzijn maar ook zodat ze op de hoogte zijn van veranderingen en ontwikkelingen in het leven van de kinderen. Sen en Broadhurst (2011) stellen op basis van hun review van bestaand onderzoek naar het contact tussen uit huis geplaatste kinderen en hun familie vast dat regelmatig contact met familie volgende voordelen kan hebben: 1) het vooruitzicht van gezinshereniging; 2) stabielere plaatsingen van de kinderen; en 3) een betere intellectuele, emotionele en gedragsgerelateerde ontwikkeling - al is het bewijs voor die derde categorie beperkt.

Hoewel Smithson en Gibson (2017) stellen dat er een lichte verbetering is binnen de Engelse jeugdbescherming tegenover het verleden, vinden vele ouders er dat ze onvoldoende gesteund worden binnen de hulpverlening. De meeste ouders in de studie van Smithson en

Gibson stellen dat ze niet als participant, (mede)beslisser of partner in het verbeteren van de situatie behandeld werden. Malet et al. (2010) bevestigen met hun onderzoek dat sommige ouders het gevoel hebben dat ze onvoldoende informatie krijgen om werkelijk betrokken te worden bij het nemen van beslissingen. Ouders in het onderzoek van Schofield en Ward (2011) die geen of onvoldoende informatie over hun kinderen kregen, voelden zich onbelangrijk, uitgesloten of losgekoppeld van hun kinderen. Wanneer ouders niet werden geconsulteerd bij beslissingen, leidde dit vaak tot woede (Schofield & Ward, 2011). Weten dat het goed gaat met hun kinderen, was voor vele ouders het belangrijkste en zorgde ervoor dat ze vrede konden nemen met het feit dat hun kinderen bij iemand anders leefden, zeker wanneer zij zichzelf nog steeds als (goede) ouders konden beschouwen (Schofield & Ward, 2011). Bovendien was niet enkel het krijgen van informatie maar ook het gehoord worden door hulpverleners belangrijk voor de ouders (Schofield & Ward, 2011). Pleegouders en sociaal werkers spelen een zeer grote rol in het bestendigen van contact tussen kinderen en ouders, in het bieden van informatie en in het betrekken van de ouders bij beslissingen (Schofield & Ward, 2011). Wat ouders in het onderzoek het belangrijkste leken te vinden in hun relatie tot sociaal werkers is 1) informatie en communicatie; 2) betrokken worden; 3) begrepen worden; en 4) vertrouwen.

Uiteraard is voorzichtigheid geboden bij het veralgemenen van bovenstaande bevindingen naar alle ouders die gescheiden van hun kinderen leven en dus ook naar ouders van NBBM. Het kunnen echter wel aanwijzingen zijn dat contact tussen kinderen en ouders en het betrekken van ouders bij de hulpverlening zeer belangrijk kan zijn voor zowel de kinderen als de ouders, alsook dat dit mogelijk niet altijd (voldoende) gebeurt.

### 3.6. Perspectieven van hulpverleners

Nog maar weinig onderzoek is gedaan naar hoe hulpverleners kijken naar en omgaan met fysiek afwezige familie van minderjarigen en, meer specifiek, naar hoe hulpverleners kijken naar en omgaan met de transnationale relaties van NBBM. Uit het onderzoek van Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2019) blijkt dat sommige voogden twijfelen of het wel in het belang van het kind is om contact te leggen met de familie hun pupil, omdat ze bang zijn om de familieleden in gevaar te brengen. Deze angst wordt ook gedeeld door de NBBM zelf.

Schofield et al. (2010) deden uitgebreider onderzoek naar de perspectieven van sociaal werkers die gezinnen in langdurige pleegzorg begeleiden. Ze stelden vast dat deze sociaal werkers spanningen ondervinden binnen hun functie omdat ze een evenwicht moeten vinden tussen de belangen van de minderjarige, de ouders en het pleeggezin (Schofield et al., 2010). Schofield et al. stelden ook vast dat de mate waarin sociaal werkers ouders als partners zien

sterk verschilt: sommigen betrekken de ouders actief zo veel mogelijk, terwijl anderen pessimistischer staan tegenover de mogelijkheid hiertoe. Wat sociaal werkers als belangrijk zagen voor de ouders, kwam wel sterk overeen met wat de ouders in het onderzoek van Schofield et al. zelf als belangrijk omschreven, maar sommige sociaal werkers leken te hard bedolven door andere taken om voldoende tijd aan de ouders te besteden. Schofield et al. stelden vast dat verschillen in attitudes en praktijken voorkomen tussen individuele sociaal werkers maar ook tussen teams. Verder deden Sanchirico en Jablonka (2000) onderzoek naar de invloed van specifieke training en ondersteuning voor pleegzorgers, op de mate waarin zij het contact tussen hun pleegkinderen en diens ouders bevorderen. Hun resultaten suggereren dat zowel training als ondersteuning voor pleegzorgers hier een positief effect op hebben en dat de combinatie van training én ondersteuning een nog veel groter positief effect heeft. Sanchirico en Jablonka stellen daarom dat gespecialiseerde training en continue ondersteuning als noodzakelijke en complementaire componenten van elk pleegzorgprogramma beschouwd zouden moeten worden.

Joutsijoki (2019) deed voor haar thesis onderzoek naar de perspectieven van Finse sociaal werkers op de transnationale relaties van NBBM. Ze kwam tot de conclusie dat sociaal werkers de jongeren zowel als 'ander', namelijk bepaald door culturele normen en vroegere ervaringen, als als gewone tieners zien. Alle sociaal werkers in het onderzoek zagen transnationalisme als een deel van het leven van de minderjarigen, met persoonlijke relaties en familiebanden als belangrijkste redenen hiertoe. Economische transnationale activiteiten in de vorm van geldoverdracht werden eveneens genoemd, maar ook deze zouden zich beperken tot persoonlijke sociale relaties. Joutsijoki bevroeg sociaal werkers ook hoe ze de transnationale families van NBBM beschouwen. Verschillende visies kwamen hier naar boven, die Joutsijoki samenvat als 1) partner in de opvoeding; 2) *tool* in de opvoeding; 3) voorziener en ontvanger van informatie; 4) veeleisend en druk uitoefenend op de jongere; 5) onwetend over het gastland; 6) uitgesloten en vergeten. Vele sociaal werkers zagen de families niet als 'gewone' families omwille van de afstand tussen de familieleden en hen betrekken bij de opvoeding werd als lastig ervaren. Tegelijk vonden vele respondenten dat de familie in veel gevallen meer betrokken zou kunnen en moeten worden.

#### 4. Probleemstelling en onderzoeksvragen

Elk jaar komt een aanzienlijke groep NBBM toe in België (Eurostat, 2019b; Vluchtenlingenwerk Vlaanderen, 2019). In principe krijgt NBBM die wordt aangemeld krijgt een voogd toegewezen (Derluyn et al., 2005). NBBM gaan in het gastland nieuwe relaties aan maar hebben duidelijk



ook sterke transnationale banden met hun familie in het land van herkomst, die een belangrijke rol spelen in hun leven (Gharabaghi et al., 2015; Vervliet et al., 2013) en hoogstwaarschijnlijk ook in het leven van hun ouders (zie eerder).

Voogden moeten in de eerste plaats de belangen van de NBBM die ze vertegenwoordigen, verdedigen (Federale Overheidsdienst, 2013). Hulpverleners kunnen een belangrijke rol spelen in het contact tussen kinderen en ouders die gescheiden van elkaar leven (Schofield & Ward, 2011). Bovendien staat in de “Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013) dat voogden de familie van de minderjarigen indien mogelijk moeten contacteren om hun standpunten over mogelijkheden tot duurzame oplossing te kennen. Er werd echter nog geen onderzoek gedaan naar de manier waarop voogden kijken naar de transnationale relaties of omgaan met de standpunten van de – fysiek afwezige – familie. Daarom werd voor de volgende onderzoeksvraag gekozen: “Welke plaats krijgen transnationale relaties van NBBM binnen de relaties tussen NBBM en hun voogden?” met als deelvragen:

- Welke rol wordt er toegekend aan de ouders/familie en op welke manieren komt dit tot uiting?
- Door wie en op basis van welke redenen wordt beslist welke rol de ouders/familie toegekend krijgen?
- Welke impact heeft de rol van ouders/familie volgens de voogden op het traject en welzijn van de minderjarigen?
- Is er een verband tussen de rol die ouders/familie toegekend krijgen, wie daarover beslist en de vertrouwensrelatie tussen de voogd en de minderjarige?

## **B. Methodologie**

### **1. Onderzoeksopzet**

Voor dit onderzoek werd gekozen voor een mixed method design. Deze onderzoeksbenadering wordt gekenmerkt door de combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden (De Boer, 2006). Dit onderzoeksopzet werd gekozen om via kwantitatief onderzoek een overzicht te krijgen van de meningen van een groot aantal voogden en om de verbanden tussen verschillende antwoorden te kunnen analyseren, en die vervolgens te verrijken, verdiepen en nuanceren vanuit kwalitatief onderzoek. Concreet werd er gebruik gemaakt van een online survey, die zowel gesloten als open vragen bevatte, en van semi-gestructureerde interviews.

#### **1.1. Online survey**

##### *a) Procedure*

Met behulp van het programma LimeSurvey werd een online survey opgesteld (bijlage 6). De vragen werden geïnspireerd door de bestaande literatuur (zie literatuurstudie). De survey werd getest op gebruiksgemak, duidelijkheid en inhoud in twee fases: in de eerste fase werd de survey getest door een twintigtal vrienden en kennissen; in de tweede fase werd ze getest door vijf voogden. Twee van deze voogden voorzagen uitgeschreven feedback per mail. Op basis van alle feedback werd de survey aangepast tot de uiteindelijke versie (zie verder) en vertaald naar het Frans.

De link naar de survey werd door de Dienst Voogdij naar alle (541) Belgische voogden die op dat moment actief waren per mail verstuurd. Na 3,5 weken werd een herinneringsmail gestuurd, om zo de respons te verhogen (Sheehan, 2001).

##### *b) Inhoud*

De survey bestaat uit zeven delen. Het eerste deel bevraagt achtergrondgegevens van de voogd: leeftijdscategorie, woonplaats (provincie), werkplaats (provincie), gender, hoelang men al voogd is, hoeveel minderjarigen men momenteel begeleidt en welk statuut van voogd men heeft.

Vanaf het tweede deel wordt gevraagd om één minderjarige in gedachte te houden voor het invullen van de survey, tot anders vermeld. In het tweede deel wordt gevraagd naar achtergrondgegevens van de minderjarige: leeftijd, gender, land van afkomst, verblijfplaats, of hij/zij weet waar diens ouders zich bevinden, of hij/zij een procedure gezinshereniging heeft opgestart. Er wordt ook gevraagd naar de voogdij: hoelang men al voogd is van de minderjarige en hoeveel keer per maand men doorgaans contact heeft.

Het derde deel polst naar de vertrouwensband met de minderjarige via zes stellingen met een zes punten Likert schaal. Er wordt binnen deze enquête steeds voor zes punten Likert schalen gekozen, in plaats van vijf of zeven punten Likert schalen, om de participanten aan te sporen om een keuze te maken en niet hun toevlucht te zoeken in een 'neutrale' optie. Deel drie van de survey bevat ook de open vraag "Hoe zou u uw band met de minderjarige beschrijven?".

Deel vier be vraagt wie er betrokken is in het leven van de minderjarige. Door middel van meerkeuzevragen wordt gevraagd wie men zou informeren in vier bepaalde situaties, en vervolgens wie men in die situaties om advies zou vragen. Er worden acht vaste antwoordmogelijkheden (waaronder "ouders" en "andere familieleden") en de optie "anders" gegeven. Hierop volgt een rangschikkingsvraag waarbij gevraagd wordt om uit een lijst alle personen van toepassingen voor de minderjarige te rangschikken van het meeste naar het minste invloed op het leven van de minderjarige. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen familieleden in het binnenland en in het buitenland. De volgende vraag vraagt om de rangschikking opnieuw te maken, maar nu volgens hoe de voogd vindt dat deze zou moeten zijn. De volgende vraag is een enkelekeuzevraag: "wie beschouwt de minderjarige volgens u als belangrijk in zijn/haar leven?", met de opties "enkel personen in België", "enkel personen buiten België" en drie tussenvormen. Indien de voogd hier aanduidt dat (ook) personen buiten België belangrijk zijn, moet deze in de volgende meerkeuzevraag aanduiden welke familieleden buiten België belangrijk zijn: "ouder", "grootouders", "tantes/nonkels" en/of "broers/zussen". Tenslotte wordt in een open vraag gevraagd of men nog iets kwijt wil over het onderdeel.

Het vijfde deel zoekt in op de band met de familieleden in het buitenland. Voor elk familielid buiten België dat in het vorig deel als belangrijk werd aangeduid, wordt het volgende gevraagd: is er contact tussen de minderjarige en het familielid (indien ja: hoe vaak?), is er contact tussen voogd en het familielid (indien ja, hoe vaak en wanneer is dit ontstaan?), gevolgd door de vraag in welke mate men akkoord gaat met 13 stellingen op een zes punten Likert schaal en met "geen idee" als zevende optie. Deel vijf eindigt met vragen over de familieleden buiten België in het algemeen: hoe vaak voogd en NBBM ervan op de hoogte zijn als de andere contact heeft met de familie, of ze soms samen contact hebben met familie, wie (indien van toepassing) contact tussen voogd en familie initieerde en in welke mate men het eens is met vijf stellingen op een zes punten Likert schaal (met "geen idee" als zevende optie). Tenslotte wordt gevraagd of men nog iets kwijt wil over het onderdeel.

Het zesde deel heeft niet langer betrekking op één minderjarige maar op de ervaringen als voogd in het algemeen. Meerkeuzevragen bevragen welke moeilijkheden er worden ervaren met betrekking tot contact met de familie(s) en op welke momenten men het belangrijk vindt

om deze te contacteren. Met open vragen wordt nagegaan of de familie van minderjarigen meer betrokken zou moeten worden in de hulpverlening van NBBM (en waarom), wat zou kunnen helpen om moeilijkheden te verminderen, welke thema's belangrijk worden gevonden om met de familie(s) te bespreken (en of dit lukt) en of men nog iets kwijt wil over het onderdeel.

In het zevende en laatste onderdeel wordt gevraagd of men vrijblijvend gecontacteerd mag worden voor een interview, of men op de hoogte gebracht wil worden van de resultaten en of men nog iets kwijt wil over de survey.

## 1.2. Interviews

### *a. Procedure*

Van alle participanten die de survey invulden, hadden er 101 aangeduid dat de onderzoekster hen mocht contacteren voor een interview. Op basis van een ruwe analyse van hun antwoorden op de open vragen van de survey, werden negen voogden geselecteerd die een zo verschillend mogelijke mening leken te hebben over het al dan niet betrekken van families in het buitenland. Dit liet toe om zo veel mogelijk verschillende meningen te horen met een beperkt aantal interviews. Zes van hen werden uiteindelijk geïnterviewd. Eén persoon die de survey op papier invulde (zie verder bij "de participanten"), werd eveneens geïnterviewd. Hiervoor werd gebruik gemaakt van semi-gestructureerde interviews (bijlage 4), waarbij tot op zekere hoogte een bepaalde volgorde van vragen wordt vastgelegd, maar toch ook een grote flexibiliteit gegarandeerd wordt (Dunn, in Longhurst, 2016). Hierdoor kunnen de antwoorden van respondenten vergeleken worden, terwijl er ook ruimte blijft voor onderwerpen die spontaan aan bod komen (Baarda et al., 2013). Van alle zeven interviews werden audio-opnames gemaakt.

### *b. Inhoud*

In de interviews werd eerst gepolst naar hoeveel ervaring men heeft als voogd. Vervolgens werd ingegaan op de volgende thema's: de relatie tussen de minderjarige en diens familie; de relatie tussen de voogd en de familie(s); meningsverschillen tussen minderjarige, familie en voogd; de noden van voogden; en de rol van organisaties (de Dienst Voogdij en de Dienst Vreemdelingenzaken).

## 2. De participanten

### 2.1. Online survey

Van de 541 voogden naar wie de survey verstuurd werd, vulden 151 voogden deze in. Eén deed dit op papier, de andere 150 online. 53 voogden vulden de survey in het Frans in, 98 in het Nederlands. Het gaat om 85 vrouwen en 66 mannen.

*Tabel 1: Leeftijd voogden survey*

Leeftijd	Frequentie	Percentage
8-40 jaar	25	16,3%
41-60 jaar	62	41,0%
61+ jaar	64	42,5%
TOTAAL	151	100%

Gemiddeld zijn de participanten al 4.38 jaar voogd, variërend van 1 jaar tot 17 jaar (SD=3.78; Ze begeleiden op het moment van de enquête gemiddeld 4.73 minderjarigen, variërend van 0 tot 37 (SD=5.81)

*Tabel 2: Statuut voogden survey*

Statuut	Frequentie	Percentage
Vrijwilliger	117	77,5%
Zelfstandige	27	17,9%
Werknemer	4	2,6%
Ander statuut	2	1,3%
Niet geweten	1	0,7%
TOTAAL	151	100%

*Tabel 3: Woonplaats voogden survey*

Provincie	Frequentie	Percentage
Vlaanderen	94	62,3%
Wallonië	31	20,5%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	25	16,6%
TOTAAL	151	100%

## 2.2. Interviews

Tabel 4: Leeftijd voogden interviews

Leeftijd	Frequentie	Percentage
18-40 jaar	1	14,3%
41-60 jaar	2	28,6%
61+ jaar	4	57,1%
TOTAAL	7	100%

Vier vrouwelijke en drie mannelijke voogden werden geïnterviewd. Vier van hen zijn reeds drie jaar voogd, bij de andere drie varieert dit van één tot acht jaar. Het aantal minderjarigen dat ze begeleiden varieert van één tot 17. Eén interview werd in het Frans afgenomen, de zes andere in het Nederlands.

## 3. Data-analyse

### 3.1. Survey – gesloten vragen

De gesloten antwoorden van de online survey werden geëxporteerd naar SPSS. Niet-numerieke antwoorden werden omgezet naar numerieke variabelen. Wanneer bij de toetsen een subgroep respondenten gebruikt wordt met  $N < 30$  wordt hierbij “low sample” vermeld.

Verskillende zes punten Likert items werden samengenomen. De interne betrouwbaarheid werd steeds getoetst met Chronbach's alpha (bijlage 1). De eerste vijf stellingen met betrekking tot vertrouwen, uit deel drie van de survey, betreffen de huidige vertrouwensrelatie tussen de voogd en de minderjarige en werden samengevat in één score: de vertrouwensscore.

Uit deel vijf worden de scores op uitspraken met betrekking tot familieleden samengenomen: uitspraken 6, 7, 8 en 9 worden samengenomen tot de variabele “familielid positief voor NBBM” uitspraken 5 en 10 worden samengenomen tot “familielid zet NBBM onder druk” uitspraken 2, 11, 12 en 13 worden samengenomen tot “contact voogd-familielid is belangrijk”. Uitspraken 1, 3 en 4 worden buiten beschouwing gelaten wegens een te beperkte inhoudsvaliditeit voor de mate waarin ouders belangrijk zijn. Dit wil zeggen dat de aspecten van het te meten begrip onvoldoende vertegenwoordigd zijn in de vragen (Swaen, 2017). Uit deel vijf worden stelling 1 en 3 over de familie in het algemeen samengenomen tot “NBBM voelt zich verantwoordelijk voor diens familie”.

Likert schalen zijn strikt genomen van ordinaal meetniveau. Binnen de sociale wetenschappen worden ze echter vaak als continue variabelen behandeld. Dit is een controversiële zaak waar nog veel discussie over bestaat (Grace-Martin, 2019). Vaak genoemde bezorgdheden bij het behandelen van Likert schalen als continue variabelen zijn de evenwichtigheid van de

antwoordmogelijkheden, de (on)gelijke afstand tussen de antwoordmogelijkheden en het samennemen van voldoende Likert-type items in één Likert schaal variabel (Bishop & Herron, 2015). Voor de analyse binnen dit onderzoek werden de volgende keuzes gemaakt: Likert-type items die apart geanalyseerd worden of Likert schalen waarbij slechts twee items worden samengenomen, worden als ordinale variabelen behandeld. Bij de variabelen “familielid zet NBBM onder druk” wordt hiervoor wel een uitzondering gemaakt bij de beschrijvende statistiek: hier worden het gemiddelde en de standaardafwijking vermeld opdat de lezer zich een beeld van de variabele kan vormen in verhouding met de variabele “familielid positief voor NBBM” en “contact voorgd-familielid is belangrijk”. Verder worden deze variabelen wel als ordinaal behandeld.

Samengenomen zes punten Likert schalen waarbij minstens drie Likert items worden samengenomen, worden als continue variabelen behandeld. Er wordt verondersteld dat de antwoordmogelijkheden evenwichtig zijn (voor elk alternatief aan de negatieve kant van de schaal is een positief alternatief en omgekeerd) en dat de afstanden tussen de antwoordmogelijkheden vrijwel gelijk zijn. De Likert schalen als continue variabelen behandelen geeft verschillende voordelen, zoals het kunnen uitvoeren van parametrische toetsen en op een eenvoudige wijze een duidelijk overzicht kunnen bieden bij de beschrijvende toetsen. Niettemin moet er zeer kritisch worden omgesprongen met de resultaten van parametrische toetsen voor de variabelen, zeker wanneer de p-waarde zich dicht bij 0.05 bevindt (Grace-Martin, 2019). Bij de meeste analyses in dit onderzoek zullen echter niet-parametrische toetsen gebruikt worden (zie verder).

Bij de rangschikkingsvragen uit deel vier van de survey, werden aan de hand van de antwoorden scores van 0 tot 12 toegekend aan de verschillende familieleden in en buiten België, met 0 = geen invloed/niet van toepassing en 12 = het meeste invloed. Om een duidelijker overzicht van de toegekende scores te geven, werden de volgende scores samengenomen: 10-12 = sterke invloed, 7-9 = matige invloed, 1-6 = beperkte invloed en 0 = geen invloed/niet van toepassing. Bij correlatie-toetsen worden wel de scores van 0 tot 12 gebruikt voor een gedetailleerde analyse. In het algemeen moet bij deze rangschikkingsvragen – en zeker bij die over de huidige invloed - worden opgemerkt dat wie van bovenstaande personen deel uitmaakt van het leven van de minderjarige, verschilt per minderjarige. Daardoor zijn de rangschikkingen zeer relatief.

Voor het analyseren van de data werd gebruikt gemaakt van verschillende toetsen. Er werd voor elke toets nagegaan of aan alle assumpties voldaan werd. Indien dit niet het geval was, werd een alternatieve (niet-parametrische) toets gebruikt. Wegens de kleine steekproefgroottes bij subgroepen van de respondenten, vele niet normaal verdeelde continue

variabelen en verschillende ordinale variabelen, werd meestal gebruik gemaakt van de niet-parametrische alternatieven. Bij het analyseren van de data werd bij groepen met  $N > 30$  uitgegaan van een normale verdeling volgens de Centrale Limietstelling (van Heijn, 2019). Bij kleinere samples werd de normaliteitsassumptie – indien deze vereist is – getest via de Shapiro-Wilk-toets. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle gebruikte toetsen.

### 3.2. Interviews en survey – open vragen

De antwoorden op de open vragen van de survey en de data verzameld via de interviews, werden geanalyseerd aan de hand van een thematische analyse. De interviews werden door de onderzoekster zo letterlijk mogelijk getranscribeerd

De open vragen werd als eerste geanalyseerd, vervolgens de interviews. Voor beide kwalitatieve datasets werd op dezelfde manier tewerk gegaan. De thematische analyses werden gemaakt met behulp van het softwareprogramma NVivo 12, omwille van de voordelen van grote efficiëntie en transparantie (Hoover & Koerber, 2011). De zes fasen van het model van Braun en Clarke (2006) werden doorlopen: (1) het vertrouwd worden met de data, (2) het initiële coderen, (3) het zoeken naar thema's op basis van de initiële codes, (4) het hernemen en evalueren van de thema's, (5) het definiëren en labelen van thema's en (6) tenslotte de rapportering. Voor de initiële codering werd gekozen voor een data-geleide benadering, waarbij de codes gekozen worden door zorgvuldige analyse van de data en er geen initiële code-structuur wordt opgesteld vanuit bestaande theorie, al worden inzichten vanuit bestaande literatuur mogelijks onbewust meegenomen door de onderzoekster (Van Hove, 2014). De lezing van de data is ook selectief, omdat ze gericht is op het beantwoorden van de onderzoeksvragen (Wester, 2004). De uiteindelijke coderingen van de twee thematische analyses zijn ondergebracht in twee boomstructuren (bijlage 5).

### 3.3. Integreren van de analyses

Voor de integratie van de kwantitatieve en de twee kwalitatieve analyses, werd eerst een selectie gemaakt uit de kwantitatieve resultaten. Deze selectie gebeurde onvermijdelijk wel met de kwalitatieve analyses, inzichten uit de literatuur en de onderzoeksvragen in het achterhoofd. Aan deze kwantitatieve resultaten werden bevindingen uit de kwalitatieve analyses toegevoegd die de kwantitatieve data bevestigen, tegenspreken, nuanceren of aanvullen. De meeste bevindingen uit de drie analyses vertonen duidelijke raakvlakken, waardoor deze samen onder ruime thema's konden worden geplaatst. Enkele belangrijke thema's uit de kwalitatieve analyses waren echter niet opgenomen in de vragen van de survey, waardoor de bevindingen over deze thema's enkel op de kwalitatieve data gebaseerd zijn.



## 4. Ethische overwegingen

In het onderzoek werden verschillende systemen verwerkt om de anonimiteit en vrijwillige deelname van de participanten te garanderen. De antwoorden van de online survey kwamen anoniem bij de onderzoekster toe, tenzij de respondent er zelf voor gekozen had om zijn of haar emailadres op te geven (om achteraf de resultaten toegestuurd te krijgen en/of om uitgenodigd te worden voor een interview). Tijdens het invullen kon men op elk moment besluiten om toch niet meer deel te nemen door de survey gewoon af te sluiten. Enkel volledig ingevulde surveys werden verwerkt. Dit werd duidelijk gecommuniceerd in de email waarin de voogden de link naar de survey ontvingen. De geïnterviewde voogden ondertekenden vóór het begin van het interview een informed consent die samen met hen overlopen werd (bijlage 3). Belangrijke informatie hierop was onder andere dat ze op elk moment hun deelname konden stopzetten, dat alle informatie geanonimiseerd werd en uitsluitend voor de masterproef gebruikt zou worden. De getranscribeerde interviews werden gemaïld naar de geïnterviewde in kwestie, opdat deze nog delen kon aanpassen of verwijderen indien gewenst. Dit is enerzijds om de anonimiteit en vrijwilligheid van de participant te garanderen, maar ook om de anonimiteit van de besproken minderjarigen te garanderen. De meeste aanpassingen die participanten deden, werden gemaakt opdat de minderjarigen zeker niet herkend zouden worden. Bij één interview was er onduidelijkheid over of bepaalde delen van het interview gebruikt mochten worden. Om zeker te zijn, werd hier nog expliciet toestemming voor gevraagd. In deze masterproef worden alle bevinden en uitspraken geanonimiseerd. De getranscribeerde interviews worden omwille van de anonimiteit niet in bijlage toegevoegd. Om ook de anonimiteit van de ene in het Frans geïnterviewde voogd te waarborgen, werd bij de quotes uit haar interview niet vermeld dat ze uit het Frans vertaald zijn.

## C. Resultaten

Wanneer in onderstaande resultaten wordt gesproken over ‘de familie’ of bepaalde familieleden, worden steeds de familieleden die zich buiten België bevinden bedoeld – tenzij anders aangegeven.

### 1. Achtergrondgegevens van NBBM en voogdijen

123 jongens en 28 meisjes van gemiddeld 15,89 jaar oud ( $SD=2.08$ ) werden als pupil besproken.

*Tabel 5: Verblijfplaats NBBM*

Verblijfplaats	Frequentie	Percentage
Pleeggezin via bestandsplaatsing	6	4,0%
Pleeggezin via netwerkplaatsing	25	16,6%
Residentiële integrale jeugdhulp	20	13,2%
Eigen woning, al dan niet gedeeld met anderen	25	16,6%
Opvangcentrum voor vluchtelingen	50	33,1%
Anders: LOI/SOI	14	9,3%
Anders: bij familie of vrienden in België	6	4,0%
Anders: overig	5	3,3%
TOTAAL	151	100%

*Tabel 6: NBBM weet waar diens ouders momenteel verblijven*

	Ja	Nee	Niet geweten	TOTAAL
Frequentie	130	18	3	151
Percentage	86.1%	11.9%	2%	100%

*Tabel 7: NBBM heeft een procedure gezinshereniging opgestart*

	Ja	Nee	Niet geweten	TOTAAL
Frequentie	34	116	1	151
Percentage	22.5%	76.8%	0.7%	100%

*Tabel 8: Achtergrondvariabelen voogdijen*

	<i>M</i>	<i>SD</i>
Voorlopige duur voogdij in maanden	19.66	15.89
Aantal keer contact / maand	2.99	2.84
Score op vertrouwen (op 6)	4.34	0.73

## 2. De relatie tussen NBBM en hun families

### 2.1. Het belang van familieleden buiten België voor NBBM

*Tabel 9: Wie belangrijk is in het leven van de NBBM*

	Frequentie	Percentage
Enkel personen in België	16	10,7%
Voornameijk personen in België'	26	17,3%
Personen in en buiten België ongeveer even veel	83	55,3%
Voornameijk personen buiten België	24	16,0%
Enkel personen buiten België	1	0,7%
TOTAAL	150	99,3%

De meeste voogden zeggen dus dat zowel personen binnen als personen buiten België belangrijk zijn voor de NBBM en meer dan de helft stelt dat beide groepen even belangrijk zijn. Er werd gecontroleerd of de mate waarin personen buiten België belangrijk zijn tegenover die in België, samenhangt met de achtergrondvariabelen leeftijd NBBM, verblijfplaats NBBM, procedure gezinshereniging opgestart, het weten waar ouders zijn, gender, voorlopige duur voogdij en vertrouwensscore. Eén significant verband werd gevonden: personen buiten België zijn belangrijker wanneer de NBBM niet in het eigen netwerk verblijft ( $U=1223.500$ ,  $z=-0.006$ ,  $p=0.005$ ). Het verband met het gender bleek net niet significant te zijn ( $p=0.050$ ).

*Tabel 10: De familieleden buiten België die belangrijk zijn voor de NBBM\**

	Frequentie	Relatief percentage
Ouders	117	86,7%
Grootouders	11	8,1%
Tantes/nonkels	24	17,8%
Broers/zussen	64	47,4%
Vrienden	23	17,0%

\*Voor de gevallen waarbij (ook) "personen buiten België" als belangrijk werden aangeduid.

Er werd ook onderzocht of als ouders geen rol spelen, andere familieleden aan belang winnen. Bij het uitvoeren van drie crosstabs tussen het aanduiden van "ouders" en het aanduiden van "grootouders", "tantes/nonkels" of "broers/zussen", gevolgd door een chi kwadraat toets, werden geen significante verbanden gevonden. Met betrekking tot grootouders en tantes/nonkels was de 'expected count' wel <5 bij 25% van de cellen.

Indien het aanduiden van grootouders, tantes/nonkels en/of broers/zussen wordt samengenomen tot één variabele "andere familieleden", bekomen we onderstaande crosstabs.

*Tabel 11: Kruistabel "ouders belangrijk" - "andere familieleden belangrijk"*

		Andere familieleden belangrijk		TOTAAL
		Ja	Nee	
Ouders belangrijk	Ja	61	56	117
	Nee	14	4	18
TOTAAL		75	60	135

Aan de hand van deze wordt met de chi kwadraat toets wel een significant verband gevonden ( $X^2(1)=4.154, p=0.42$ ) met een lage Cramer's V van 0.175. Wanneer ouders belangrijk worden gevonden, is de kans groter dat minstens één ander familielid ook belangrijk wordt gevonden. Het is dus niet zo dat als ouders geen rol spelen, de rol van andere familieleden groter wordt.

De antwoorden op de open vragen en de interviews bevestigen dat vooral de ouders als belangrijk beschouwd worden. Op de vraag "Vindt u dat de familie van minderjarigen meer betrokken moet worden in de hulpverlening door voogden?" werden de ouders door 35 participanten expliciet vermeld. Grootouders werden twee keer vermeld, andere familieleden werden enkel expliciet vermeld wanneer deze in België verbleven. Wat familie buiten België betreft, hebben alle geïnterviewde voogden het het meest over de ouders van de NBBM, zeker wanneer het gaat over het betrekken van de familie. Wel vermelden drie van hen ook broers en/of zussen en drie voogden een tante of nonkel. Tantes en nonkels komen vooral ter sprake wanneer rechtstreeks contact tussen de NBBM en diens ouders niet mogelijk is.

*Tabel 12: Beschrijvende informatie over "familielid positief voor NBBM" \**

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ouders positief voor NBBM	115	4.44	1.09
Grootouders positief voor NBBM	6	4.33	1.24
Tantes/nonkels positief voor NBBM	16	4.22	1.28
Broers/zussen positief voor NBBM	55	4.60	0.94

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

De verschillende familieleden worden hier zeer gelijkaardig op gescoord. Er werden geen correlaties met de score op vertrouwen gevonden en geen verbanden met achtergrondvariabelen van NBBM.

In de antwoorden op de open vragen werden bij 38 voogden verwijzingen naar het belang van familie voor (de) minderjarige(n) teruggevonden. Er worden verschillende redenen aangehaald waarom ze de familie als belangrijk voor de minderjarige zien, waarbij de invloed die de familie op keuzes van de minderjarige blijft hebben vaak van belang lijkt.

*"We spreken immers van het principe hoger belang van het kind in context. Elke keuze die een NBMV maakt zal altijd mee bepaald worden door het mandaat en de verwachtingen van de familie. Een NBMV voelt zich verantwoordelijk voor zijn familie."*

Anderen voogden benadrukken voornamelijk dat contact met ouders een positieve impact heeft op het welzijn van de NBBM, dat ze lijden onder het gemis en dat ze meeleven met de situatie van hun familie. Zeven voogden haalden aan dat familieleden tot de belangrijkste personen in het leven van de minderjarigen blijven behoren, ondanks de fysieke afstand:

*"De ouders blijven de belangrijkste ankerpunten in het leven van een minderjarige."*

Doorheen de interviews komt het belang van de familieleden meer impliciet aan bod. Wanneer bijvoorbeeld verteld wordt dat de minderjarigen zeer loyaal willen blijven aan hun ouders en dit een loyaliteitsconflict met zich meebrengt, toont dit ook aan dat de ouders belangrijk zijn voor de minderjarige. Op de vraag hoe het is wanneer minderjarigen geen contact hebben met hun familie, antwoordde één voogd dat dit het moeilijker maakt voor de minderjarigen, wat impliciet het belang van contact tussen de minderjarigen en hun familie benadrukt:

*“Gewoonlijk slechter. Dat zijn gasten die veel meer alleen in de wereld staan en die het naar mijn aanvoelen toch een stuk moeilijker hebben.”*

Een andere voogd geeft aan dat de familie inderdaad nog belangrijk kan zijn, maar dat dit geen constante is:

*“De pupil vindt zijn familie belangrijk als er iets met misgaat en in het begin zal hij ze missen. Maar vanaf dat de pupil langer hier is, zal de pupil ook cultureel vervreemden. Omdat ge dan wel denkt: ik ben nu hier en mijn familie is ginder.”*

Het belang van de familieleden voor de minderjarigen zit verweven met vele andere onderwerpen. Het zal in de volgende delen dan ook nog vaak – expliciet of impliciet - aan bod komen.

## 2.2. Contact tussen NBBM en hun families

*Tabel 13: Het bestaan van contact tussen de NBBM en de familieleden\**

	OUDERS		GROOTOUDERS		TANTES/NONKELS		BROERS/ZUSSEN	
	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %
Contact	102	87.2%	5	45.5%	14	63.6%	45	71.4%
Geen contact	11	9.4%	2	18.2%	2	9.1%	8	12.7%
Niet geweten	4	3.4%	4	36.4%	6	27.3%	10	15.9%
TOTAAL	117	100%	11	100%	22	100%	63	100%

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

Er werd geen significant verschil gevonden in de scores op vertrouwen naargelang de minderjarige wel of niet contact heeft met een bepaald familielid.

De meeste contacten tussen NBBM en familieleden beperken zich tot sporadisch of tot enkele keren per maand, al hebben sommige minderjarigen wel vaker contact met ouders of broers/zussen.

Tabel 14: Hoeveelheid contact tussen de NBBM en de familieleden\*

	Sporadisch		Meerdere keren per maand		Meerdere keren per week		Dagelijks	
	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %	Frequentie	Relatief %
Ouders	37	39.8%	40	43.0%	12	15.1%	2	2.2%
Grootouders	2	50.0%	2	50.0%	/	/	/	/
Tantes / nonkels	8	66.7%	4	33.3%	/	/	/	/
Broers / zussen	19	47.5%	15	37.5%	3	7.5%	3	7.5%

\*Indien er contact is tussen de minderjarige en het desbetreffende familielid.

Uit de interviews blijkt dat de hoeveelheid contact tussen minderjarigen en hun familie zeer sterk kan verschillen. Vier voogden, die meerdere minderjarigen begeleiden of begeleid hebben, vertellen dat de meeste minderjarigen contact hebben met hun familie in het buitenland, maar dat de frequentie van het contact afhangt van onder andere praktische mogelijkheden van hun familie, zoals de toegang tot internet of telefonisch bereik. Eén andere voogd heeft slechts één pupil, die ook contact heeft met diens familie. Van de overige twee voogden heeft bij één ongeveer de helft van diens pupillen contact met de familie, bij de andere heeft geen van de pupillen dit. Wanneer minderjarigen geen contact hebben met hun familie, kunnen hier verschillende oorzaken voor zijn. De meest voorkomende reden zou zijn dat de minderjarigen geen contactgegevens hebben. De dienst Restoring Family Links van het Rode Kruis kan dan worden ingeschakeld, maar dit leverde in de besproken gevallen niets op. Sommige minderjarigen kiezen er ook voor om hier geen gebruik van te maken, meestal uit bezorgdheid over de veiligheid van de familie. Andere redenen die vermeld werden zijn het vermijden van slecht nieuws over de familie, het willen loskomen van het gekregen mandaat en het overleden zijn van de familie. In de antwoorden op de open vragen van de survey wordt ook elf keer vermeld dat de/een ouder(s) of de volledige familie overleden is, bij één of meerdere van hun pupillen.

Eerder werd reeds vermeld dat het belang van familieleden voor NBBM dynamisch is, maar ook hoeveel contact ze hebben verandert doorheen de tijd. Dit heeft te maken met de omstandigheden waarin de familie zich bevindt, de verschillende fases en gebeurtenissen in juridische procedures in België en met het veranderen van de emotionele band vanwege het langdurig gescheiden leven van elkaar en vanwege de 'verwestering' van de minderjarigen.

*“Jongens uit Syrië, als ze weten dat hun ouders nog echt in oorlogsgebied zitten, willen die alle dagen bellen en is dat een opluchting als ze ze gehoord hebben, van oké het is nog veilig, maar dan willen ze al bijna weer opnieuw bellen om te zien of ze nog wel altijd veilig zijn.”*

## 2.3. De invloed van families op NBBM

Tabel 15: Gerangschikte invloeden - de familieleden

		Geen invloed/niet van toepassing	Beperkte invloed	Matige invloed	Sterke invloed
<b>Ouders</b>	Huidige situatie	93 (61.1%)	1 (0.7%)	24 (16.2%)	30 (20.3%)
	Gewenste situatie	80 (54.8%)	/	20 (13.7%)	46 (31.5%)
<b>Grootouders (in België)</b>	Huidige situatie	137 (92.6%)	4 (2.7%)	2 (1.4%)	5 (3.4%)
	Gewenste situatie	138 (94.5%)	4 (2.7%)	1 (0.7%)	3 (2.1%)
<b>Grootouders (niet in België)</b>	Huidige situatie	142 (95.9%)	4 (2.7%)	1 (0.7%)	1 (0.7%)
	Gewenste situatie	139 (95.2%)	3 (2.1%)	3 (2.1%)	1 (0.7%)
<b>Tantes/nonkels (in België)</b>	Huidige situatie	118 (79.7%)	2 (1.4%)	8 (5.4%)	20 (13.5%)
	Gewenste situatie	122 (83.6%)	4 (2.7%)	6 (9.6%)	1 (0.7%)
<b>Tantes/nonkels (niet in België)</b>	Huidige situatie	141 (95.3%)	6 (4.1%)	1 (0.7%)	/
	Gewenste situatie	139 (95.2%)	4 (2.7%)	2 (1.4%)	1 (0.7%)
<b>Broers/zussen (in België)</b>	Huidige situatie	126 (85.1%)	3 (2.1%)	8 (5.4%)	11 (7.4%)
	Gewenste situatie	129 (88.4%)	6 (4.1%)	7 (4.8%)	4 (2.7%)
<b>Broers/zussen (niet in België)</b>	Huidige situatie	134 (90.5%)	5 (3.4%)	6 (4.1%)	3 (2.1%)
	Gewenste situatie	135 (92.5%)	5 (3.4%)	5 (3.4%)	1 (0.7%)

We zien dat van alle besproken familieleden aan ouders het vaakst invloed toegeschreven wordt en dat deze invloed ook het vaakst als wenselijk wordt gezien. Het gaat voornamelijk over een sterke of matige invloed.

Wanneer we naar de gehele steekproef kijken, blijkt de invloed van ouders significant hoger te scoren in de gewenste situatie dan in de huidige situatie ( $Z=-3.056$ ,  $p=0.002$ ). Wanneer enkel van de ouders die in de huidige situatie minstens een beperkte invloed hebben, de huidige en gewenste situatie vergeleken worden, is er echter geen significant verschil in invloed. We concluderen dus dat voogden vooral vaker willen dat ouders die nu geen invloed hebben wel een invloed zouden hebben en niet zozeer dat ouders die reeds invloed uitoefenen, een sterkere invloed zouden hebben. Voor de andere familieleden werden de toetsen niet uitgevoerd wegens zeer kleine steekproeven.

Er is geen significante correlatie tussen de vertrouwensband en de invloed die aan ouders of andere familieleden wordt toegekend. Of de minderjarige weet waar diens ouders zijn, werd hier niet in betrokken, aangezien de “nee”-groep slechts uit één case bestaat.

In de antwoorden op de open vragen werd zes keer expliciet vermeld dat de familie invloed heeft op de beslissingen die de minderjarige neemt. Verschillende andere antwoorden laten ook blijken dat er een invloed is, maar maken dit minder expliciet. Het gaat dan bijvoorbeeld over het positieve effect op het welzijn van de minderjarige dat contact met diens ouders heeft, of over het feit dat de keuzes van de minderjarigen meer onbewust gestuurd worden vanuit een loyaliteit aan hun ouders. Aangezien de open vragen in de survey geen mogelijkheid

bieden tot interactie en doorvragen, is het niet mogelijk om af te leiden hoe groot de voogden deze invloed inschatten en wat deze precies inhoudt.

In de interviews werd een onderscheid gemaakt tussen de invloed die familie heeft indien er contact is en de invloed die ze heeft indien er geen contact is. Het betrof zowel de invloed op beslissingen als de invloed op het welzijn van de minderjarigen. Met betrekking tot beslissingen stelt één voogd dat haar pupil sterk beïnvloed wordt door familie als het op keuzes rond gezinshereniging aankomt, maar niet bij schoolkeuzes. Een andere voogd zegt dat invloed in alledaagse beslissingen wel kan voorkomen:

*“Ik heb ook een Afghaanse jongere gehad die wel vrij intensief contact had met zijn ouders en zijn ouders, en die stuurden hem ook nog. Bijvoorbeeld, ik zeg: amai ge zijt naar de kapper geweest? Hij antwoordt: ‘Ja, ik moest van mijn mama.’ Dus dat vond ik wel heel knap (lacht).”*

Nog een andere voogd stelt dat de familie ook invloed heeft als er geen contact is, door de cultuur en persoonlijke geschiedenis van de minderjarige, maar dat dit wel enigszins verzwakt doorheen de tijd.

Met betrekking tot het welzijn van de minderjarige vertellen twee voogden dat contact tot versterkte negatieve emoties, zoals een sterker verdriet of schuldgevoel, kan leiden en één voogd heeft het over een vergroot loyaliteitsconflict door contact met de familie (zie verder). Hierbij aansluitend vertellen twee andere voogden dat wanneer ouders een minderjarige afwijzen, door bijvoorbeeld te zeggen dat die niet meer terug naar hen mag komen, dit een heel nefaste invloed heeft op het welzijn van de minderjarigen. Anderzijds vertelt één van die laatste twee voogden, alsook drie anderen, dat geen contact hebben een nog negatievere impact heeft op het welzijn van de minderjarigen en dat ze dit contact missen. Eén van het specificeert dat dit voornamelijk is omdat het verleden van de minderjarigen dan niet kan worden afgesloten. Eén voogd stelt ook dat contact met de familie de minderjarigen kan geruststellen – en dat dit in twee richtingen gaat: contact is ook nodig om de familie gerust te stellen.

*“Als de ouders met de jongeren spreken en hen zeggen: ‘wees gerust, ik heb je helpen ontsnappen omdat dat het beste is voor jou. Je bent ver weg en zonder familie, maar je bent daar veilig [...] en dat is belangrijk voor mij.’ Dat geeft hen misschien rust.”*

Alle geïnterviewde voogden gaven aan het contact tussen NBBM en diens familie doorgaans waardevol en wenselijk te vinden. Dit was ongeacht welke opinie de voogd had over de mate waarin familie betrokken moet worden bij de begeleiding of welke invloed zij al dan niet mogen



uitoefenen op de minderjarigen. Zowel bij interviews als bij de open vragen werd er wel gesproken over uitzonderingen hierop, indien de spanningen in de familie te groot waren.

## 2.4. Spanningen in de familierelaties

29 van de 151 voogden duiden als één van de moeilijkheden bij het contacteren van familie “Een slechte relatie tussen de minderjarigen en diens familie” aan. In de open vragen vormde de vraag “Vindt u dat de familie van minderjarigen meer betrokken moet worden in de hulpverlening door voogden?” bij tien voogden aanleiding tot het bespreken van moeilijke familierelaties van NBBM. Zes van hen schreven dat er vaak spanningen zijn in de familie die doorgaans al vóór de aankomst van de minderjarige in België ontstaan. In sommige gevallen waren ze zelfs de reden van het vertrek van de minderjarige.

*“[Moet de familie meer betrokken worden?] Nee, niet altijd, want vaak zijn de jongeren gevlucht van hun familie.”*

Drie van de tien voogden schreven dat er een slechte relatie was door de druk die familie uitoefende op de minderjaren.

Vier andere voogden zeiden dat de spanningen er bij sommige - niet bij de meeste – NBBM zijn, waarvan één voogd het als “uitzonderlijke gevallen” benoemde. Dat er uitzonderlijke gevallen zijn waarin de relaties zeer slecht zijn door spanningen van vóór de aankomst werd ook door twee van de geïnterviewde voogden vermeld, al spraken ze wat dit betreft niet uit eigen ervaring. Dat de familie druk uitoefent op de minderjarige, werd veel uitvoeriger besproken. We gaan hier in het volgende deel dieper op in.

## 2.5. Druk vanwege de familie

*Tabel 16: Beschrijvende informatie over “familielid zet NBBM onder druk” \**

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ouders zetten NBBM onder druk	98	3.12	1.39
Grootouders zetten NBBM onder druk	4	2.87	2.25
Tantes/nonkels zetten NBBM onder druk	11	2.18	1.33
Broers/zussen zetten NBBM onder druk	49	2.81	1.41

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

De verschillen in druk vanwege ouders, tantes/nonkels en broers/zussen blijken significant ( $\chi^2_{(2)} = 7.11, p = 0.029$ ) De druk vanuit grootouders kon niet mee worden getest wegens een te kleine steekproefgrootte. De automatische post hoc test met gepaarde vergelijkingen toont dat het verschil niet te lokaliseren is binnen een vergelijking van twee van de drie score, al is het verschil tussen ouders en tantes/nonkels het meest significant ( $p = 0.63$  na Bonferroni-correctie).

Voor correlaties werd de druk vanwege grootouders buiten beschouwing gelaten wegens een te kleine steekproef. Er is een negatieve correlatie tussen de druk van ouders en de vertrouwensscore ( $r_s = -0.202$ ,  $p = 0.046$ ,  $N = 98$ ). Er is geen significante correlatie tussen vertrouwen en de druk vanwege broers/zussen of de druk vanwege tantes/nonkels, al zou het bij tantes/nonkels aan de kleine steekproef kunnen liggen ( $r_s = -0.594$ ,  $p = 0.054$ ,  $N = 11$ ). Wanneer een procedure gezinshereniging is opgestart, wordt de druk vanwege ouders significant hoger ingeschat dan wanneer deze niet is opgestart ( $U = 641.000$ ,  $z = -2.857$ ,  $p = 0.004$ ). Voor de druk van de andere familieleden werd geen verband met het al dan niet lopen van de procedure vastgesteld.

De scores op hoe hard de minderjarige zich verantwoordelijk voelt voor diens familie in het algemeen, varieerden van 1 tot 6 met  $Mdn = 4$  ( $N = 142$ ). Er bestaat een vrij sterke positieve correlatie tussen deze variabele en de druk die de ouders uitoefenen ( $r_s = 0.618$ ,  $p < 0.001$ ,  $N = 97$ ) en een iets minder sterke positieve correlatie tussen deze variabele en de druk die broers/zussen uitoefenen ( $r_s = 0.550$ ,  $p < 0.001$ ,  $N = 48$ ). De correlatie met de druk vanwege tantes/nonkels is niet significant, al gaat het ook hier om een kleine steekproef ( $N = 11$ ).

In de antwoorden op de open vragen hadden 27 verschillende voogden het over de druk die familie op minderjarigen uitoefent, sommigen van hen meerdere keren doorheen de enquête. 13 van hen hebben het over 'onrealistische verwachtingen', waarvan twee voogden concreter uitleggen dat het om de opleiding en/of beroepskeuze van de minderjarige gaat:

*“Papa wil een hogere studie voor zijn kind, dat is voor hem echt een belangrijk doel. Mijn jongere zou in normale omstandigheden dergelijke studies wel aankunnen. Maar hij heeft een serieuze achterstand op school door de situatie waarin hij is opgegroeid en zijn vluchtverhaal. Mijn jongere ziet dit in, maar wil zijn familie niet ontgoochelen. Dit leidt tot veel stress bij mijn jongere. We slagen er niet in om dit met de familie te bespreken, omdat dit voor de familie niet bespreekbaar is.”*

Eén andere voogd heeft het over een mandaat dat niet realiseerbaar is:

*“De minderjarige krijgt meestal wel een aantal opdrachten/verantwoordelijkheden mee vb. gezinshereniging. Indien deze niet haalbaar zijn is het belangrijk voor de minderjarige dat je als voogd ook kan aangegeven bij de familie dat deze niet realiseerbaar zijn.”*

Zeventien van de 27 voogden die “druk” bespreken, hebben het over ‘tegengestelde belangen’. Dit wordt niet in elk geval verder uitgelegd, maar vaak heeft het eveneens betrekking op het mandaat dat de minderjarige heeft gekregen van zijn of haar familie:

*“[Moet de familie meer betrokken worden?] Indien de familie het belang van de jongere zou voorop stellen, dan wel. Niet indien de familie de jongere onder druk zet om vooral snel financiële middelen over te maken en dus zich ‘asap’ in het deeltijds onderwijs in te schrijven, niet om er te leren maar om geld over te maken. Terwijl sommige jongeren echt geen analfabeten zijn en meer dan voldoende leertalent hebben om hogere studies aan te kunnen.”*

In elk van de interviews kwam het eventuele mandaat van de minderjarigen ter sprake. Eén voogd vertelde dat ze zeker is dat haar pupillen geen mandaat hebben meegekregen, maar dat op enkelen van hen mogelijks wel druk wordt uitgeoefend om de (volledige) waarheid over hun verleden niet te vertellen. Een andere voogd vermoedt wel dat de familie hoge verwachtingen kan hebben, maar zegt dit eigenlijk niet te weten. Drie voogden hebben het wel over opdrachten die de familie geeft met betrekking tot gezinshereniging en/of het financieel helpen van de familie, maar lijken hier niet per se tegengestelde belangen te zien: ze zien wel dat dit druk legt op pupillen, maar dit betekent niet dat de familie niet tegelijkertijd het beste voor heeft met de minderjarige. Eén voogd heeft de ervaring dat de belangen van de familie sterk tegen die van de minderjarigen ingaan en dat de families een heel grote druk op en verantwoordelijkheid bij de minderjarigen leggen:

*“Ja, andere belangen. Heel duidelijk andere belangen. (...) als ge uw kind wegstuurt op 12-13-14 jaar, dan doet ge dat om daar zelf beter door te worden (...) dan doet ge dat niet in het belang van dat kind.”*

## 2.6. Loyaliteitsconflicten

In de antwoorden op de open vragen kwamen de loyaliteiten van de minderjarigen meerdere keren aan bod. Twee voogden schreven dat de minderjarigen sterk vervreemd zijn van de cultuur en leefwereld van hun familie, terwijl twee anderen zegen dat de minderjarigen voornamelijk loyaal willen zijn tegenover hun familie. Vijf andere voogden stellen dat de minderjarigen als het ware ‘verscheurd’ worden door enerzijds loyaliteit aan familie en het thuisland en anderzijds personen, verwachtingen en gebruiken in België:

*“Je moet als voogd tegelijk de jongere vertrouwen en ondersteunen, én rekening houden met de mogelijkheid dat ze gedwongen zijn om een verhaal op te hangen (en dus jouw vertrouwen te schenden). Familie meer erbij betrekken maakt dat conflict voor de jongere alleen maar erger.”*

In drie interviews kwamen de manieren waarop de minderjarigen worstelen met het vinden van een evenwicht tussen voldoen aan de verwachtingen van familie en het thuisland en voldoen aan verwachtingen in België ter sprake. Bij één voogd durven de pupillen bijna niets

te vertellen omdat ze loyaal willen blijven aan hun familie, waardoor de voogd zeer weinig weet over hen. Bij de andere twee voogden hebben de pupillen het moeilijk omdat gedrag dat vanuit België verwacht wordt, haaks staat op gedrag dat vanuit het thuisland verwacht wordt:

*“Die loyaliteiten blijven vast en zeker bestaan. Zo van: doe ik het wel goed voor mijn ouders, beantwoord ik wel aan hun verwachting. Maar langs de andere kant heel sterk aangemoedigd worden hier - door een voogd, door de maatschappij - van: integreer u, pas aan, verweste, ga naar school, gedraag u gelijk wij. Ja, dat moet verschrikkelijk zijn voor die gasten. En dan hun ouders die aan de bel zitten te trekken van: héla manneke dat gaat zo niet hoor.”*

Ook loyaliteitsconflicten zijn voor sommige voogden een reden om familie niet te betrekken en voor andere voogden een reden om ze net wel (meer) te betrekken.

### 3. De rol van voogden bij de relatie tussen NBBM en hun families

*Tabel 17: Score op “Wat met de familie besproken wordt, is de zaak van de minderjarige zelf”*

	Frequentie	Percentage	Valide percentage
Helemaal niet akkoord	12	7,9%	8,3%
Niet akkoord	27	17,9%	18,8%
Meer niet akkoord dan wel akkoord	42	27,8%	29,2%
Meer wel akkoord dan niet akkoord	36	23,8%	25,0%
Akkoord	22	14,6%	15,3%
Helemaal akkoord	5	3,3%	3,5%
TOTAAL	144	95,4%	100%

Meer dan de helft van hen ging eerder niet akkoord dan wel akkoord en 78 voogden duiden één van de twee meest gematigde antwoorden aan. Er werden geen significante verbanden gevonden met de vertrouwensscore.

Eén geïnterviewde voogd stelt dat de keuze om familie al dan niet te contacteren en betrekken een privézaak van de jongeren is waar zij zich buiten houdt:

*“Zij mogen invloed hebben als zij dat wensen en als die jongere dat wenst. Maar dat is niet mijn beslissing.”*

Ze wil wel, net zoals vijf van de andere voogden, de contacten faciliteren en – indien nodig en gewenst – helpen herstellen. Van deze voogden vertellen er drie dat ze de minderjarigen ook actief aanmoedigen om contact te nemen of houden met hun familie. Twee anderen van de zes willen enerzijds het contact wel faciliteren, maar anderzijds de minderjarigen ook beschermen tegen hun familie:

*“Hij zegt dat niet zo maar ik kan er uit afleiden dat hij los wil komen van de opdracht die hij heeft gekregen. Da’s knap, maar misschien ligt dat aan mij, want ik zeg vaak: het is niet de taak van het kind om voor zijn ouders te zorgen, eigenlijk is het andersom.”*

Zes van de zeven voogden vertellen dat ze er belang aan hechten te zorgen dat de familie onderwerp van gesprek blijft door geregeld naar de familie en de eventuele contacten ermee te vragen. Bij de zevende voogd kwam dit niet ter sprake. Verder werd zowel in de interviews als bij de open vragen meerdere keren aangehaald dat voogden een rol willen spelen in de relatie tussen de minderjarigen en hun familie – hetzij ondersteunend, hetzij beschermend – door zelf wel of net niet contact op te nemen met de familie. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verminderen van druk of loyaliteitsconflicten, of om het belang van de familiale relatie te erkennen. Op het al dan niet contact hebben van voogden met families wordt verder ingegaan in het volgende onderdeel.

Van de cases waarin zowel de minderjarige als de voogd contact hebben met een bepaald familielid, hebben zij in 25 (80.6%) van de gevallen ook samen contact. Wanneer beiden met eenzelfde familielid contact hebben, is er geen significant verschil in vertrouwen naargelang er wel of niet samen contact is.

## 4. De relatie tussen voogden en de families van NBBM

### 4.1. De hoeveelheid contact tussen voogden en families

*Tabel 18: Het bestaan van contact tussen de voogd en de familieleden\**

Familielid	N	Aantal voogden contact	Percentage voogden contact	Valide percentage voogden contact
Ouders	117	25	16.6%	21.4%
Grootouders	11	1	0.7%	9.1%
Tantes/nonkels	22	1	0.7%	4.5%
Broers/zussen	63	8	5.3%	12.7%

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

Voogden die contact hebben met de ouders scoren de huidige invloed van ouders (zie eerder) doorgaans hoger dan wie geen contact heeft ( $U=775.00$ ,  $z=-2.674$ ,  $p=0.007$ ). Voor de wenselijke invloed is het verschil tussen wie wel en geen contact heeft net niet significant ( $p=0.052$ ). Met hoe positief men de ouders scoort is geen significante samenhang.

Het is mogelijk dat participerende voogden die voor de besproken pupil aanduiden geen contact te hebben met de familieleden, dit in andere voogdijen wel hebben. In totaal is er in 30 van de besproken cases contact tussen de voogd en minstens één familielid. Van de geïnterviewde voogden hebben drie voogden helemaal geen (direct) contact met familie in het

buitenland, twee hebben met de meeste families contact en twee hebben enkele keren contact gehad, maar hebben dit met de meeste families niet.

Tabel 19: Verschil in vertrouwen naargelang de voogd contact heeft met het familielid\*

Contact?	Ouders		Grootouders		Tantes/nonkels		Broers/zussen	
	JA	NEE	JA	NEE	JA	NEE	JA	NEE
<i>N</i>	25	92	1	10	1	21	8	55
<i>M</i>	4.74	4.27	6.00	4.52	4.80	4.20	4.73	4.38
<i>U</i>	741.50		0.000**		4.50**		148.00**	
<i>p</i>	<b>0.006</b>		0.111**		0.341**		0.134**	

\*Indien er contact is tussen de voogd en het desbetreffende familielid.

\*\*Low sample

Tabel 20: Hoeveelheid contact tussen de voogden en de familieleden\*

	Sporadisch	Meerdere keren per maand	Meerdere keren per week	Dagelijks
Ouders	22 (88.0%)	2 (8.0%)	1 (4.0%)	/
Grootouders	1 (100%)	/	/	/
Tantes/nonkels	1 (100%)	/	/	/
Broers/zussen	5 (62.5%)	3 (37.5%)	/	/

\*Indien er contact was tussen de voogd en het desbetreffende familielid.

Hoe vaak de NBBM contact heeft met diens ouders correleert significant met hoe vaak de voogd er contact mee heeft ( $r_s=0.042$ ,  $p=0.43$ ,  $N=24$ ). Hoe vaak voogden contact hebben met ouders correleert ook significant met vertrouwensscore ( $r_s=0.460$ ,  $p=0.021$ ,  $N=25$  – low sample). Met betrekking tot de andere familieleden werden deze berekeningen niet uitgevoerd wegens zeer kleine samples ( $N$  variërend van 0 tot 10).

## 4.2. Het ontstaan van het contact

Van de 30 voogden die aangeven contact met familie te hebben, hebben er 26 (86.7%) het contact zelf geïnitieerd. In drie gevallen (10.0%) initieerde de minderjarige dit en één voogd (3.3%) gaf bij 'overig' aan dat dit door voogd en minderjarige samen gebeurde.

Tabel 21: Het tijdstip van het ontstaan van contact tussen de voogden en de familieleden

	Ouders		Grootouders		Tantes/nonkels		Broers/zussen	
	Freq.	Relatief %	Freq.	Relatief %	Freq.	Relatief %	Freq.	Relatief %
1 <sup>e</sup> maand voogdij	5	20.0%	1	100%	1	100%	2	25.0%
Na 1-6 maanden	7	28.0%	0	0.0%	0	0.0%	3	37.5%
Na 6-12 maanden	4	16.0%	0	0.0%	0	0.0%	2	25.0%
Na 1-2 jaar	6	24.0%	0	0.0%	0	0.0%	1	12.5%
Na meer dan 2 jaar	3	12.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
TOTAAL	25	100%	1	100%	1	100%	8	100%

\*Indien er contact was tussen de voogd en het desbetreffende familielid.

Bijna de helft van de contacten met ouders (48.0%) en meer dan de helft van die met broers/zussen (62.5%) ontstonden in de eerste zes maanden van de voogdij. Er moet wel opgemerkt worden dat na hoeveel tijd het contact met ouders ontstond, positief correleert met de voorlopige duur van de voogdij ( $r_s=0.431$ ,  $p=0.032$ ,  $N=25$  – low sample). Voor na hoeveel

tijd het contact met broers/zussen ontstond, werd geen significant verband gevonden, maar van de voogden die contact hebben met broers/zussen is er maar één al langer dan een jaar voogd van zijn/haar pupil en niemand al langer dan twee jaar.

Drie geïnterviewde voogden geven aan dat ze vinden dat het contact met familie het best en het makkelijkst aan het begin van de voogdij wordt geïnitieerd. Twee van hen hebben dit bij verschillende voogdijen reeds gedaan, bij de derde is het een plan naar volgende voogdijen toe:

*“Ik denk dat ge dat vanaf het begin moet installeren, dat net zoals dat ge zegt van: ik ben voogd en ik zorg voor een advocaat, dat ge zegt: ik ben voogd en ik zou graag contact hebben met uw ouders.”*

Zowel in de open vragen als bij de interviews blijkt dat ook andere zaken beïnvloeden wanneer dit contact ontstaat, zoals het later verkrijgen van contactgegevens, de vertrouwensband met de minderjarige en een verhoogde nood aan informatie-uitwisseling bij het opstarten van de procedure voor gezinshereniging.

### 4.3. De wenselijkheid van het contact

*Tabel 22: Momenten waarop voogden het belangrijk vinden om de familie te contacteren (1)*

	NBBM vraagt er om	Onzekerheid bij beslissingen	Om informatie te verkrijgen	Goed nieuws NBBM	Slecht nieuws NBBM	Nooit
Frequentie	117	25	53	62	65	4
Relatief %	77.5%	16.6%	35.1%	41.1%	43.0%	2.6%

*Tabel 23: Momenten waarop voogden het belangrijk vinden om de familie te contacteren (2)*

	Veranderingen situatie NBBM	Doorheen volledige voogdij	Start voogdij	Einde voogdij	Nooit OF enkel voor info en/of NBBM vraagt erom	Overig: gezinshereniging
Frequentie	72	65	45	21	25	6
Relatief %	47.7%	43.0%	29.8%	13.9%	16.6%	4.0%

*Tabel 24: Beschrijvende informatie over "contact voogd-familielid is belangrijk" \**

	N	M	SD
Contact voogd-ouders belangrijk	117	3.91	1.10240
Contact voogd-grootouders belangrijk	9	2.41	1.10240
Contact voogd-tantes/nonkels belangrijk	18	2.78	1.22446
Contact voogd-broers/zussen belangrijk	59	2.88	1.13265

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

De correlaties tussen de vertrouwensscore en het belang dat voogden aan het contact tussen henzelf en de familieleden hechten, zijn niet significant. Er is ook geen significante samenhang tussen het al dan niet hebben van contact met de ouders en het belang dat voogden aan het contact tussen henzelf en de familieleden hechten ( $U=879.50$ ,  $z=-1.803$ ,  $p=0.071$ ).

Tabel 25: Correlaties van "contact voogd-familie lid is belangrijk" met "familie lid positief voor NBBM" en "familie lid zet NBBM onder druk" \*

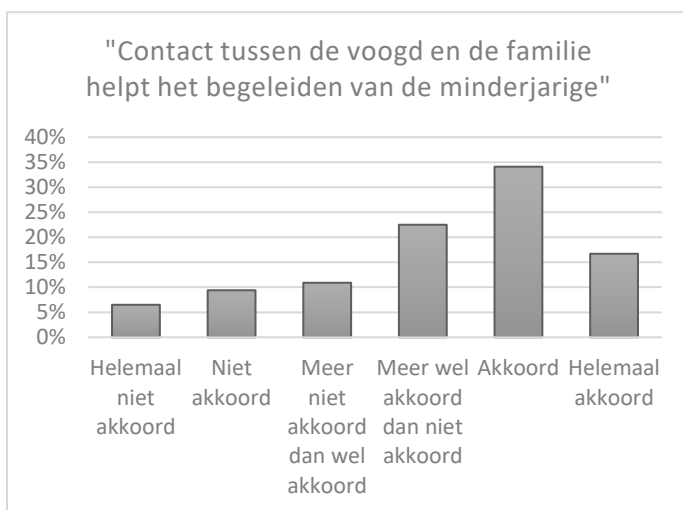
		<i>N</i>	<i>p</i>	<i>r<sub>s</sub></i>
Ouders	Positief - Contact	115	<b>&lt;0.001</b>	0.369
	Druk - Contact	98	<b>0.007</b>	-0.270
Broers/zussen	Positief - Contact	52	<b>0.041</b>	0.285
	Druk - Contact	47	0.140	-0.219
Grootouders	Positief - Contact	6	0.577**	0.290
	Druk - Contact	4	0.895**	-.105
Tantes/nonkels	Positief - Contact	16	<b>0.014**</b>	0.600
	Druk - Contact	11	0.587**	0.185

\*Voor de gevallen waarbij desbetreffende familieleden als belangrijk werden aangeduid.

\*\*Low sample

Uit de open vragen blijken 63 voogden het in principe wenselijk te vinden om de familie te betrekken, al varieert de mate waarin ze dit mogelijk achten. Twintig voogden vinden het over het algemeen niet wenselijk. De overige voogden stellen dat het enkel wenselijk is onder bepaalde voorwaarden of nemen een minder duidelijk standpunt in. Van de geïnterviewde voogden zouden de drie die geen contact hebben graag wel contact hebben, vinden de twee die met de meeste families contact hebben dit zeer waardevol en vinden de twee die slechts enkele keren contact hadden met families dit niet waardevol. De redenen waarom voogden het contact en betrekken van familieleden al dan niet wenselijk vinden, wordt in het volgende deel besproken.

#### 4.4. Redenen waarom contact al dan niet wenselijk is



De twee uitspraken correleren significant negatief met elkaar ( $r_s = -.267$ ,  $p = 0.002$ ,  $N = 126$ ). De tweede correleert significant met de vertrouwensscore ( $r_s = -.307$ ,  $p < 0.001$ ,  $N = 127$ ), de eerste niet. Beide uitspraken tonen wel een significant verband met het contact tussen voogd en ouders: wie contact heeft met de ouders scoort hoger op de uitspraak "helpt de begeleiding" ( $U = 532.50$ ,  $z = -3.688$ ,  $p < 0.001$ ) en lager op "bemoeilijkt de begeleiding" ( $U = 525.50$ ,  $z = -3.020$ ,



$p=0.003$ ). De twee uitspraken correleren ook significant met hoe belangrijk contact tussen voogd en ouders gevonden wordt (respectievelijk:  $r_s=0.484$ ,  $p<0.001$ ,  $N=106$ ;  $r_s=0.358$ ,  $p<0.001$ ,  $N=96$ ). De uitspraak “helpt de begeleiding” correleert negatief met de druk vanwege ouders op de NBBM ( $r_s=-0.268$ ,  $p=0.010$ ,  $N=91$ ), terwijl de tweede uitspraak niet significant correleert met de score op druk.

*Tabel 26: Ervaren moeilijkheden omtrent het contact tussen voogden en de families (1)*

	Geen	Taal	Meningsverschillen met familie	Tijdsgebrek	Niet weten waar familie is	Familie niet bereikbaar
Frequentie	5	98	20	12	40	100
Relatief %	3.3%	64.9%	13.2%	7.9%	26.5%	66.2%

*Tabel 27: Ervaren moeilijkheden omtrent het contact tussen voogden en de families (2)*

	NBBM niet akkoord met contact	Opleidingsniveau familie	Bepaalde kennis familie over België	Niet weten hoe initiëren	Slechte relatie NBBM-familie
Frequentie	49	36	63	28	29
Relatief %	32.5%	23.8%	42.7%	18.5%	19.2%

Dat NBBM niet willen dat de voogd contact opneemt met diens familie wordt in de open vragen nogmaals door zestien voogden genoemd, vaak ook als reden om geen contact te hebben met de familie. Wanneer de voogden erbij zeggen welke reden de minderjarigen hiervoor geven gaat het meestal over de bezorgdheid dat contact opnemen met de familie deze in gevaar zou brengen – iets wat in drie interviews ook gezegd werd – of over dat hun familie niet (op voorspelbare momenten) bereikbaar is via telefoon of internet. Problemen met taal en bereikbaarheid worden in het algemeen veel genoemd: respectievelijk zeventien en dertien keer. Bereikbaarheidsproblemen worden in vier interviews bevestigd, waarbij het meestal gaat om een slechte internet- of telefonische verbinding bij de familie, maar bij één voogd ook over ouders die wel een telefoonverbinding hebben, maar nooit opnemen wanneer de voogd in kwestie belt. Het taalprobleem wordt volgens twee geïnterviewde voogden verholpen dankzij de tolken, maar in de open vragen schrijven zes voogden dat het moeilijk is om een moment voor contact met de familie af te spreken, vaak omdat er op dat moment geen tolk beschikbaar is. Twee geïnterviewde en drie andere voogden melden ook dat de contacten heel oppervlakkig zijn. Taalmoeilijkheden en een beperkte kennis van de familie over België worden hiervoor als redenen gegeven.

Zowel in de interviews als in de open vragen worden vele verschillende redenen aangehaald waarom familieleden van NBBM niet betrokken zouden moeten worden. Zo halen zeven voogden in de open vragen aan dat sommige families niet betrokken willen worden, wat bevestigd wordt door één geïnterviewde voogd. Een andere reden die door één geïnterviewde voogd en drie participanten van de survey werd vermeld is dat de verantwoordelijkheid voor

de NBBM nu bij de voogd ligt. Twee van hen zeggen hierbij dat ze de ouders niet met die verantwoordelijkheid willen opzadelen.

*“Maar ik vind echt niet dat dat aan mij is om als voogd te beginnen vertellen: hij heeft 7 b-codes, hij gaat moeten beginnen opletten of hij wordt van school gesmeten. Dat is niet mijn job. Want dan leg ik een last bij die ouders die geen last meer van die ouders moet zijn. Dat is mijn job om te zorgen dat die naar 't school gaan.”*

De overige argumenten tegen het betrekken van familieleden, kunnen in twee categorieën worden opgedeeld. Binnen de eerste categorie wordt gesteld dat contact tussen de voogden en de familieleden geen meerwaarde heeft of zou hebben. Dit wordt door twee van de geïnterviewden gesteld. Volgens de ene komt dit door tegengestelde belangen (zie eerder) en het gebrek aan zekerheid dat de familie de waarheid vertelt, volgens de andere voornamelijk door de oppervlakkigheid van de contacten en het feit dat de familie tot het verleden van de minderjarigen behoort, terwijl haar opdracht bij hun heden ligt. Drie andere voogden schrijven bij de open vragen expliciet dat het betrekken van de familie geen meerwaarde zou hebben en dit ook omwille van gebrekkige kennis over België en tegengestelde belangen. De tweede categorie gaat over het beschermen van de NBBM tegen hun familie. Het kan gaan om het beschermen tegen druk van de familie, familiale conflicten en/of slechte adviezen en wordt vaak gelinkt aan het verschil in leefwereld tussen de NBBM en diens familie.

Er komen ook verschillende redenen aan bod omwille van dewelke de families wel betrokken (zouden) moeten worden. Zo is het volgens twee geïnterviewde voogden en vier participanten in de vragenlijst belangrijk om net door het betrekken van familie de druk op NBBM te verminderen. Eén van hen benadrukt hierbij dat de ouders van de minderjarigen een verantwoordelijkheid over hun kinderen blijven hebben en deze ook moeten opnemen. Vier geïnterviewde voogden en 22 participanten van de survey lijken het belang van familiebanden als een gegeven op zich te zien, doordat zij een belangrijke invloed uitoefenen op de minderjarige of doordat ze familiebanden een intrinsiek belang toeschrijven.

*“Da's een beetje een heilige band toch, ouder-kind.”*

Dezelfde geïnterviewde voogden alsook zeven surveyparticipanten vinden het dan ook belangrijk om de familie waar mogelijk gerust te stellen. Volgens de geïnterviewde voogden is het ook van belang dat zij door de voogd op de hoogte worden gehouden over het traject en welzijn van de minderjarige. Vier voogden geven in de open vragen aan dat voogden de familie niet enkel moet contacteren, maar ook ondersteunen in hun rol als familielid.

Naast het belang dat aan familiale banden en de familie op zich wordt gehecht, heeft het betrekken van familie ook een instrumenteel belang. Drie geïnterviewde voogden en vijftien andere voogden vertellen dat het betrekken van familieleden de begeleiding van NBBM kan ondersteunen:

*“De voogd heeft, indien hij contact heeft met de ouders, meer respect van de jongere.”*

*“Het is een hulp wanneer we hen kunnen vragen om tussen te komen, zelfs vanop afstand, om [de minderjarige] te herinneren aan regels zoals naar schoolgaan, verantwoordelijkheden vervullen, enzovoort.”*

De twee geïnterviewde voogden die geen voorstander zijn van het (rechtstreeks) betrekken van familieleden, alsook verschillende andere participanten, laten verstaan dat ze wel contact (zouden) opnemen met familie indien dit nodig is voor het verkrijgen van bepaalde informatie of documenten, wanneer het nodig is met betrekking tot gezinshereniging of wanneer hun pupil dit expliciet vraagt.

Moeilijkheden die voogden ervaren met betrekking tot contact met familie vormen niet altijd een reden om dit contact als onwenselijk te beschouwen. Zowel in de interviews als in de open vragen en zowel bij voogden die voor het betrekken van familie zijn, zij die ertegen zijn en zij die een minder uitgesproken standpunt innemen, kwamen twee thema's vaak terug: het verschil in leefwereld - met een beperkte kennis van België tot gevolg - en de druk die families uitoefenen op NBBM. Bij de interviews kwam druk vanwege de familie bij drie voogden ter sprake, bij de open vragen bij 27 voogden (zie eerder). Van die laatste 27 vermelden er tien expliciet dat deze druk een reden is om de familie niet te betrekken. Hiertegenover staat dat één geïnterviewde en vier andere voogden het belangrijk vinden familie te betrekken, net om onrealistische verwachtingen te kunnen bijsturen en de druk op hun pupillen te verminderen.

Vier voogden vertellen in de interviews dat de leefwereld van de familie anders is dan die in België en dat de familie de Belgische context moeilijk of niet kan begrijpen. Eén van hen stelt dat het daardoor niet nuttig is om met de familie te spreken, een tweede vindt dat de moeilijkheid van verschillende contexten geen reden is om de familie niet te (proberen) betrekken, de derde vindt dat ze wel zo veel mogelijk op de hoogte moeten worden gebracht, maar niet echt mee kunnen beslissen. Deze laatste voogd vertelt dat ouders ook zelf aangeven dat ze onvoldoende weten om mee te beslissen. Bij de open vragen wordt het verschil in leefwereld of het niet begrijpen van België 40 keer vermeld, waarbij 24 het expliciet benoemen als een reden om families niet te betrekken.

*“Ik vind het een slecht idee om ouders of familie te betrekken in de verdere toekomst van de minderjarige hier in België (...) [omdat] de gecontacteerde ouder(s) hebben helemaal geen idee hoe onze samenleving eruit ziet en hoe hun kind hierin moet evolueren.”*

Er worden echter ook andere manieren vermeld om hier mee om te gaan, zoals het inzetten op meer contact om elkaar beter te begrijpen, contact via de minderjarige laten verlopen – al dan niet in de aanwezigheid van de voogd - zodat de minderjarige de controle behoudt of voogden opleiden in het omgaan met andere culturen.

Zowel bij voogden die over het algemeen tegen het betrekken van familie zijn als bij zij die ervoor zijn, worden vaak uitzonderingen vermeld, zoals toch contact opnemen als de pupil het vraagt, geen contact opnemen als de pupil dit echt niet wil, geen contact opnemen bij ernstige familiale conflicten, of het selectief verzwijgen van informatie naar de familie toe om de minderjarige zo te beschermen. Zo getuigt de volgende quote, van een voogd die over het algemeen de ouders zo veel mogelijk wil betrekken:

*“En mijn keuze gaat altijd naar wat is het beste voor de jongere. En dat betekent ja, soms niks vragen aan de ouders of niks zeggen tegen de ouders”*

#### 4.5. Indirect contact

Met betrekking tot de verschillende leefwerelden van de NBBM in België en de familie buiten België werd al aangehaald dat sommige voogden ervoor kiezen om alle contact met de familie via de minderjarige te laten verlopen. Eén geïnterviewde en vijftien andere voogden vertellen dat ze de familie via de minderjarige betrekken, zonder zelf rechtstreeks contact te hebben. In de open vragen zeggen drie voogden wel dat ze op die manier niet zeker zijn van wat er aan de familie verteld wordt. Twee andere geïnterviewde voogden en één participant in de open vragen zeggen contact te hebben met familie buiten Europa via een familielid dat in België of een ander Europees land woont.

### 5. De (vertrouwens)relatie tussen NBBM en voogden

De vertrouwensscore vertoont geen significante verschillen in gemiddelde naargelang de volgende achtergrondvariabelen: hoelang men voogd is, de duur van de voogdij, het aantal NBBM in begeleiding, de leeftijd van de NBBM, het aantal contacten per maand, de leeftijd van de voogd, het gender van de voogd, het gender van de NBBM, de verblijfplaats van de NBBM, of de NBBM weet waar diens ouders zijn, het statuut van de voogd en de woonplaats van de voogd. Wanneer de NBBM een procedure voor gezinshereniging heeft opgestart is de

vertrouwensscore wel significant hoger ( $M=4.7$ ) dan wanneer dit niet het geval is ( $M=4.3$ ) ( $t(148)=2.940, p=0.004$ ).

*Tabel 28: Hoe vaak de voogd op de hoogte is van contact tussen de NBBM en diens familie\**

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
Frequentie	3	17	45	42	7
Relatief %	2.6%	14.9%	39.5%	36.8%	6.1%

\* Voor de gevallen waarin de minderjarige met minstens 1 familielid contact heeft.

*Tabel 29: Hoe vaak de NBBM op de hoogte is van contact tussen de voogd en de familie\**

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
Frequentie	1	0	0	3	27
Relatief %	0.7%	0.0%	0.0%	9.7%	87.1%

\*Voor de gevallen waarin de voogd met minstens 1 familielid contact heeft.

Het vertrouwen correleert met hoe vaak de voogd op de hoogte is van contacten tussen de minderjarige en diens familie ( $r_s=0.223, p=0.011, N=114$ ), maar niet met hoe vaak de NBBM op de hoogte is van het contact voogd-familie.

In de interviews benadrukken zes van de zeven voogden dat het belangrijk is om het vertrouwen van de minderjarige niet te schaden en daarom niets achter diens rug te doen. De vertrouwensband tussen voogd en pupil primeert. Elf andere voogden halen dit ook aan in de open vragen.

*“Het overleg tussen voogd en de familie is zeer delicaat en mag zeker niet het vertrouwen van de pupil in gevaar brengen. Liever geen contact met de familie dan een contact dat de pupil wantrouwig stelt.”*

In de interviews kwam ook naar voren dat het vertrouwen tussen voogd en NBBM en tussen voogd en de familie elkaar beïnvloeden: twee voogden vertellen dat de mate van vertrouwen tussen voogd en de familie invloed heeft op het vertrouwen van de pupil in de voogd, terwijl twee anderen vertellen dat hun vertrouwensrelatie met de pupil de mate waarin de familie hen vertrouwt beïnvloedt. Volgens drie geïnterviewden is het vertrouwen van de pupil ook een voorwaarde om met hem of haar over diens familie te kunnen spreken. Drie voogden stellen wel dat de NBBM hun verhaal in lijn houden met wat ze aan de Dienst Vreemdelingenzaken vertellen en daarom hun verhaal aanpassen aan wat ze denken dat ze moeten vertellen. Zeker wanneer de procedure nog loopt zou dit van invloed zijn. Hoewel er bij de survey geen verschil werd gevonden in de score op vertrouwen naargelang de verblijfplaats van de NBBM, stelt één voogd dat het moeilijker is om een vertrouwensrelatie op te bouwen met pupillen die bij familie verblijven dan met diegenen die in een opvangcentrum verblijven, omdat die laatste groep geen andere mensen hebben om gedurende hun volledige traject op terug te vallen. Drie geïnterviewde voogden zeggen dat ze samen met de NBBM (zouden) bepalen wat er wel en niet verteld wordt aan de familie en één voogd vindt dat de minderjarige dit volledig zelf moet

bepalen. Vier voogden stellen dat het bij alles uiteindelijk de NBBM is die beslist en dat ze deze beslissing moeten respecteren.

De meeste respondenten in de survey vinden dat de besproken NBBM een sterke invloed heeft op het eigen leven en dat een sterke invloed ook wenselijk is, zoals te zien is in tabel 30.

Tabel 30: Gerangschikte invloeden - positie van de NBBM

NBBM		Geen invloed / niet van toepassing	Beperkte invloed	Matige invloed	Sterke invloed
	Huidige situatie	14 (9.5%)	/	7 (4.7%)	127 (85.8%)
Gewenste situatie	10 (6.8%)	/	6 (4.1%)	130 (89%)	

## 6. Verschillende invullingen van het betrekken van de familie

Tabel 31: Het informeren van en/of advies vragen aan de ouders

	ONDERWERP	AANTAL VOOGDEN (percentage participanten)		
		INFORMEREN	ADVIES	VERSCHIL INFORMEREN - ADVIES
OUDERS	Studie	29 (19.2%)	19 (12.6%)	10 (6.6%)
	Verblijfplaats	26 (17.2%)	12 (7.9%)	14 (9.3%)
	Juridisch traject	32 (21.2%)	13 (8.6%)	19 (12.6%)
	Mentale/fysieke gezondheid	23 (15.2%)	15 (9.9%)	8 (5.3%)

Bij de open vragen maken verschillende voogden onderscheid tussen verschillende manieren of intensiteiten van betrokkenheid: zes van hen vinden dat families niet mee moeten beslissen, maar wel een plaats moeten krijgen, drie voogden vinden dat families enkel geïnformeerd moeten worden, twee voogden zeggen dat de families niet echt betrokken maar wel gerustgesteld moeten worden.

*“Ik vind het belangrijk dat de familie weet dat er iemand is die zich inzet voor de minderjarige maar hen betrekken bij beslissingen vind ik moeilijk.”*

In de interviews stelt één voogd dat hij de ouders graag volwaardig zou betrekken, maar dat dit niet lukt en dat het betrekken zich beperkt tot hen informeren. Voor een andere voogd hangt de mate waarin families betrokken kunnen worden af van het onderwerp: bij onderwerpen die een grote kennis over Belgische systemen, zoals het onderwijs, vragen, is het te moeilijk.

## 7. De persoonlijke invloed van de voogd

Voor een groot aantal variabelen werd het verband met achtergrondvariabelen van de voogden nagegaan. Tabel 32 geeft de zes achtergrondvariabelen van voogden die in beschouwing werden genomen weer.

Tabel 32: Overzicht van de achtergrondvariabelen van voogden

Leeftijd	Hoelang voogd	Aantal NBBM in begeleiding	Statuut	Gewest woonplaats	Gender
----------	---------------	----------------------------	---------	-------------------	--------

Tabel 33 geeft een overzicht van welke variabelen getoetst werden op een verband met de zes achtergrondvariabelen van voogden. In de linkerkolom staan alle variabelen waarbij geen significant verband gevonden werd. In de rechterkolom staan deze waarmee wel een significant verband gevonden werd. Onder de tabel worden de significante verbanden tussen de achtergrondvariabelen en de andere variabelen verder uitgelegd.

Tabel 33: Overzicht van variabelen waarvoor de samenhang met achtergrondvariabelen van de voogden onderzocht werd

GEEN SAMENHANG MET ACHTERGRONDVARIABLEN	WEL SAMENHANG MET ACHTERGRONDVARIABLEN
De mate van belang die aan personen in het buitenland wordt toegeschreven	Wanneer vinden voogden het belangrijk om de familie te contacteren (bij 4 van de 12 opties)
Positieve rol ouders	Huidige invloed ouders
Positieve rol broers/zussen	Gewenste invloed ouders
“Wat met de familie besproken wordt, is de zaak van de NBBM zelf”	Moeilijkheden mbt contact met de familieleden (bij 6 van de 11 opties)
Is er contact voogd-ouders	Druk broers/zussen
Is er contact voogd-broers/zussen	Druk ouders
“Contact tussen voogd en familie bemoeilijkt het begeleiden van de NBBM”	“Contact tussen voogd en familie helpt het begeleiden van de NBBM”
Hoe vaak is de voogd op de hoogte van contact NBBM-familie	
Hoe vaak is de NBBM op de hoogte van contact voogd-familie	
Belang contact voogd-ouders	
Belang contact voogd-broers/zussen	
Vertrouwensscore	

De beschouwing van de achtergrondvariabele “gender” toont dat mannen de druk vanwege broers/zussen significant hoger inschatten dan vrouwen ( $U=170.000$ ,  $z=-2.023$ ,  $p=0.043$ ) en vaker dan vrouwen de moeilijkheid “NBBM gaat niet akkoord met contact” aanduiden ( $X^2(2)=3.827$ ,  $p=0.050$ ).

De leeftijd van de voogd correleert negatief met de mate van invloed die men ouders toeschrijft in de huidige ( $r_s=-0.279$ ,  $N=148$ ,  $p=0.001$ ) en gewenste situatie ( $r_s=-0.220$ ,  $p=0.008$ ,  $N=146$ ), alsook met de uitspraak “contact tussen voogd en familie helpt het begeleiden van de NBBM” ( $r_s=-0.173$ ,  $p=0.042$ ,  $N=138$ ). Voogden die “tijdsgebrek” als moeilijkheid aanduiden zijn doorgaans jonger dan wie dit niet doet ( $U=419.000$ ,  $z=-2.963$ ,  $p=0.002$ ). Bij de moeilijkheid “slechte relatie NBBM-familie” is de Mann Whitney toets net niet significant ( $U=1371.000$ ,  $z=-1.951$ ,  $p=0.051$ ), met doorgaans oudere voogden die deze optie aanduiden. Wat het aantal jaar dat iemand al voogd is betreft, is er een samenhang gevonden met wanneer men het

belangrijk vindt de familie te contacteren: wie “nooit” aanduidt, is gemiddeld al langer voogd dan wie dit niet doet ( $U=116.500$ ,  $z=-2.144$ ,  $p=0.031$  – low sample: kleinste groep  $N=4$ ); en een samenhang met het aanduiden van de moeilijkheid “opleidingsniveau van de familie”: wie dit aanduidt, is gemiddeld al langer voogd ( $U=1531.000$ ,  $z=-2.454$ ,  $p=0.14$ ).

Op welke momenten men het belangrijk vindt om de familie te contacteren, blijkt ook samen te hangen met het statuut van voogden: “bij aanvang van de voogdij” ( $N=148$ ,  $p=0.005$ , *FET*), “aan het einde van de voogdij” ( $N=148$ ,  $p=0.037$ , *FET*) en “bij veranderingen in de situatie van de minderjarige” ( $N=148$ ,  $p=0.026$ , *FET*) worden in verhouding het meest gekozen door werknemer-voogden en het minst door zelfstandige voogden. De moeilijkheid “slechte relatie NBBM-familie” wordt in verhouding het meest aangeduid door werknemer-voogden en het minst door vrijwillige voogden ( $N=148$ ,  $p=0.001$ , *FET*). Wel moet worden opgemerkt dat er slechts vier werknemer-voogden zijn en dat de samenhang zowel bij de momenten om te contacteren als bij de moeilijkheid niet significant is wanneer deze groep buiten beschouwing wordt gelaten.

De aangeduide moeilijkheden vertonen ook samenhang met het aantal NBBM dat men begeleidt: wie “meningsverschillen met de familie” aanduidt, begeleidt gemiddeld meer minderjarigen ( $U=775.500$ ,  $z=-2.688$ ,  $p=0.007$ ) en wie “tijdsgebrek” aanduidt ook ( $U=550.000$ ,  $z=-1.953$ ,  $p=0.050$ ).

Het gewest waarin de voogden wonen, vertoont een samenhang met wanneer men de familie zou contacteren: “doorheen de volledige voogdij” wordt in verhouding het meest aangeduid door voogden uit Vlaanderen en het minst door voogden uit Brussel ( $X^2(2)=7.516$ ,  $p=0.024$ , Cramer’s  $V=0.224$ ). Er is ook een samenhang bij de moeilijkheden “taal” ( $X^2(2)=6.948$ ,  $p=0.030$ , Cramer’s  $V=0.215$ ) en “slechte relatie NBBM-familie” ( $X^2(2)=6.396$ ,  $p=0.038$ , Cramer’s  $V=0.206$ ).

## 8. Toetsstenen

Uit de interviews blijkt dat voogden hun visie en werkwijze ten aanzien van NBBM en diens families op verschillende manieren ‘affecteren’. Zo geven drie voogden aan dat hun (professionele) voorkennis een belangrijke hulpbron is en ook mee hun visie op het contact nemen met de familie beïnvloedt. Ook de kennis die ze reeds opdeden als voogd is van belang: voor één voogd zorgt het ervoor dat hij het minder snel gelooft wanneer NBBM zeggen dat ze geen contact met hun familie hebben, een andere voogd vertelt dat ze geen nood heeft aan extra ondersteuning met betrekking tot contact met de families dankzij haar ruime ervaring. Drie voogden vermelden andere voogden als toetssteen, al gaan ze niet altijd akkoord met wat



andere voogden zeggen of doen. Tenslotte spelen de basisopleiding en vrijblijvende vormingen van de Dienst Voogdij een belangrijke rol. Over het standpunt van de Dienst Voogdij bestaat enige onduidelijkheid onder de geïnterviewde één voogd stelt dat het rechtstreeks betrekken van de familie onderdeel was van zijn basisopleiding vijf jaar geleden. De zes andere voogden, die tussen de één en acht jaar voogd waren, zeiden allemaal dat dit onderwerp niet aan bod was gekomen in hun basisopleiding. Twee van hen volgden wel een vorming over het onderwerp en zijn ervan overtuigd dat het momenteel meer aan bod komt in de basisopleiding aan nieuwe voogden.

*[Over het rechtstreeks contact tussen voogd en de familie:] “Ik heb dat ook eens voor de procedure gevraagd, maar hij vond dat ook niet nodig. Hij zegt: ja ik kan dat wel vertellen. Ja, ik ga daar ook niet op doorgaan dan. Ook omdat toen ik dat [de opleiding] van voogd kreeg, er nog niet de nadruk op werd gelegd dat je moet proberen de context er bij te betrekken, de ouders in het land van herkomst. Ik denk dat als ik vandaag de opleiding zou volgen, ik dat wel meer zou weten, dat ik dat wel meer zou doen. [...] De boodschap in de studiedag was heel duidelijk: probeer echt contact te hebben met de context en die te betrekken in elke stap die je onderneemt. [...] Dat heeft mijn visie weer zo'n beetje geopend.”*

## 9. Vergelijking van respondenten voor en na de herinneringsmail

Na een herinneringsmail werden nog 32 enquêtes ingevuld. In achtergrondvariabelen werden geen significante verschillen gevonden tussen deze groep participanten (groep 2) en de groep participanten die vóór de herinneringsmail de survey invulden. Er werden wel verschillen gevonden in de vertrouwensscore ( $t(149)=2.403$ ,  $p=0.017$ ), waarbij de groep na de mail gemiddeld 4.08 scoorde en de eerste groep participanten 4.42. Groep 2 scoorde significant hoger op het belang van contact voogd-ouders, met een gemiddelde van 4.34 tegenover 3.81 ( $t(115)=-2.050$ ,  $p=0.043$ ). Bij groep 2 gaf een kleiner percentage dan bij groep 1 aan het enkel voor informatie en/of wanneer de minderjarige dit vraagt, belangrijk te vinden om contact op te nemen met de familie ( $X^2(1)=7.801$ ,  $p=0.005$ ). Een groter percentage van groep 2 dan van groep 1 vond het belangrijk de familie te contacteren bij veranderingen in de situatie van de minderjarige ( $X^2(1)=9.527$ ,  $p=0.003$ ). Het gevonden verband tussen de vertrouwensscore en het al dan niet contact hebben van voogden met de ouders, was bij groep 2 niet significant.

## D. Discussie

Wanneer in de onderstaande discussie wordt gesproken over ‘de familie’ of bepaalde familieleden, worden steeds de familieleden die zich buiten België bevinden bedoeld.

### 1. Bespreking van de resultaten

#### 1.1. Het belang van de transnationale families

De overgrote meerderheid van de voogden beschouwt de transnationale relaties als belangrijk voor de minderjarige. Dit blijkt zowel uit de survey als uit de interviews. Familie kan belangrijk zijn omwille van de invloed die zij op de minderjarige hebben, omwille van hun belang voor het welzijn van de minderjarige, of omwille van het intrinsieke belang dat familiebanden volgens de voogden hebben. Zowel uit de survey als uit de interviews blijkt dat “familie” voornamelijk als “ouders” wordt ingevuld. Hoewel andere familieleden - zoals broers, zussen, tantes of nonkels – soms ook vermeld werden, hebben de bevindingen van dit onderzoek daarom voornamelijk betrekking op de ouders van NBBM. De ouders worden ook veel vaker dan andere familieleden (in en buiten België) als invloedrijk gezien op beslissingen in het leven van de minderjarigen en hun invloed wordt ook het vaakst als wenselijk beschouwd. Hoewel voogden die contact hebben met ouders deze ouders vaker als invloedrijk beschouwen, blijkt er geen verband te zijn tussen het contact tussen voogd en familie en de mate waarin men de familie als positief beschouwt voor de minderjarige. Bovendien is het aantal voogden dat ouders als “belangrijke personen in het leven van de minderjarige” aanduidde mogelijks een onderschatting van het aantal voogden dat ouders in het algemeen als belangrijk voor NBBM beschouwt. Verschillende voogden in de survey gaven namelijk aan dat de ouders van de besproken NBBM overleden waren. Het belang van ouders voor de minderjarige blijkt dus algemeen erkend te worden door de voogden. Het belang dat voogden aan ouders toekennen, sluit aan bij de bevindingen van Mels et al. (2008) die vaststelden dat de ouders aanwezig blijven in de narratieven van NBBM. Het is eveneens in lijn met de bevindingen van verschillende studies die stellen dat transnationale familiale banden positief kunnen zijn voor het welzijn van NBBM (Oppedal & Isdoe, 2015; Vervliet et al., 2013). Contact tussen de minderjarige en hun families wordt ook aangemoedigd door de voogden. De meeste voogden zien voor zichzelf ook een rol weggelegd om dit contact te faciliteren of indien gewenst te helpen herstellen. Hiermee voldoen ze aan de “Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013). Opvallend is dat ondanks het belang dat de ouders volgens bijna alle voogden hebben voor de minderjarigen, ruim de helft van de participanten geen invloed toekende aan de ouders in de rangschikking van wie het meeste invloed op beslissingen in het leven van de minderjarige zou moeten hebben. Er is dus een duidelijk verschil tussen het erkennen van het belang van

de ouders voor de minderjarige, en willen dat deze ouders ook invloed uitoefenen op de beslissingen met betrekking tot de minderjarige.

## 1.2. De rol van de transnationale familie in de begeleiding van NBBM

### 1.2.1. Rolbepaling

De rol die de familie van NBBM in de relatie tussen de minderjarige en diens voogd krijgt, wordt bepaald door een combinatie van vier factoren: a) de keuze van de minderjarige; b) de praktische omstandigheden; c) de keuze van de familie; d) de keuze van de voogd.

#### a) De keuze van de minderjarige

Ruim driekwart van de participanten duidde “wanneer de minderjarige hier zelf om vraagt” aan op de vraag naar wanneer ze het belangrijk vinden om contact op te nemen met de familie. Daarnaast duidde één derde van de voogden “de minderjarige gaat niet akkoord met contact met de familie” aan als moeilijkheid die ze ervaren bij het contact met de familie. Dat de minderjarigen niet willen dat de voogd contact opneemt met hun families werd ook meermaals vermeld in de open vragen en interviews. De meeste voogden vonden dat zij de keuze van de minderjarige moeten respecteren en geen contact mogen proberen opnemen met de familie als de minderjarige dit niet wil. Enkele voogden vonden niet dat een voogd toestemming moet vragen om contact te mogen opnemen met de familie, maar ook zij blijven afhankelijk van de minderjarige voor contactgegevens van de familie. Als de minderjarige besluit om de contactgegevens niet prijs te geven, kan er geen contact zijn tussen de voogd en de familie. Redenen die minderjarigen geven om het contact niet te willen, zijn bijvoorbeeld dat het praktisch te moeilijk is om met iedereen op een vastgelegd moment af te spreken of de angst om hun familie in gevaar te brengen door contact te zoeken. Deze laatste reden werd ook vastgesteld door Vluchtelingenwerk (2019). Er wordt echter niet altijd een reden gegeven door de minderjarigen en soms zijn voogden ervan overtuigd dat ze niet de echte reden te horen krijgen. Soms weigeren NBBM eerst, om later het contact toch toe te staan. Naast het weigeren van het geven van contactgegevens, hebben de minderjarigen ook een invloed op de rol die hun familie krijgt toegekend door wat zij zelf met hun familie bespreken. Dit werd echter slechts zijdelings aangeraakt in dit onderzoek.

De angst om familieleden in gevaar te brengen, die volgens participanten van dit onderzoek sterk leeft bij sommige NBBM, is volgens Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2019) ook aanwezig bij voogden zelf. Voogden in het huidige onderzoek geven echter aan dat dit niet hun eigen angst is, maar dat ze hierin het oordeel van de minderjarigen volgen.

#### b) De praktische omstandigheden

Voogden ervaren verschillende praktische moeilijkheden bij (hun pogingen tot) contact met de familie(s) van NBBM. Zo werd “niet weten waar de familie zich bevindt” door één vierde van de voogden aangeduid als moeilijkheid. “Taal” en “de familie niet per mail of telefoon kunnen bereiken” werden beiden door twee derden van de bevroegden aangeduid. Geen of een wisselvallige internet- of telefoonverbinding bij de families was één van de meest besproken moeilijkheden. In combinatie met het taalprobleem zorgt de onvoorspelbaarheid over wanneer er verbinding zal zijn voor een extra moeilijkheid: wanneer men niet weet wanneer men de familie zal kunnen bereiken, is het zeer moeilijk om een moment af te spreken om hen te contacteren en nog moeilijker om ervoor te zorgen dat hier ook een tolk bij aanwezig is. Tenslotte is het contacteren of betrekken van de familie van de minderjarige uiteraard niet mogelijk als die familie overleden is.

#### c) De keuze van de familie

Uit de interviews en open vragen blijkt dat ook de families een invloed hebben op de rol die zij toegekend krijgen, zij het een beperkte invloed. Eén geïnterviewde voogd geeft aan dat hij wel vragen stelt aan ouders om deze meer te betrekken, maar dat de ouders zeggen dat hij best beslist omdat hij er meer over weet. Een andere geïnterviewde voogd vertelde dat de familie van haar pupil nooit opneemt en haar berichten niet beantwoordt. In de open vragen schreven enkele voogden dat de familie in kwestie niet betrokken wil worden of dat ze de familie enkel zullen contacteren als deze daar zelf om vraagt.

#### d) De keuze en vaardigheden van de voogd

Hoewel er geen significant verband werd gevonden tussen de mate waarin voogden het belangrijk vinden om contact te hebben met ouders en het al dan niet bestaan van contact tussen de voogd en ouders, blijkt uit de open vragen en interviews dat voogden mee beslissen in de rol die familieleden krijgen toegekend.

Ten eerste zijn er sterke verschillen tussen de visies van voogden. De geïnterviewde voogden neigden elk zeer sterk naar ofwel de overtuiging dat de familie (bijna) altijd betrokken moet worden, ofwel naar de overtuiging dat deze (bijna) nooit betrokken moet worden. De verschillende significante verbanden die zijn gevonden tussen achtergrondvariabelen van de voogden en andere variabelen van de survey, kunnen ook een indicatie zijn dat de kenmerken van voogden een impact hebben op de manier waarop ze naar de families kijken.

Ten tweede hebben de visies van voogden invloed op hun handelen. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting bij de voogden die, doorheen de tijd, van aanpak zijn veranderd: vroeger vroegen ze

aan hun pupillen of ze contact met hun familie mochten opnemen, nu poneren ze dat als een vaste praktijk. Dit heeft ervoor gezorgd dat ze nu met meer families contact hebben. Verschillende voogden geven wel aan dat ze het makkelijker vinden om in het begin van een voogdij rechtstreeks contact met de familie op te starten, dan om dit later in de voogdij te doen. Dit maakt dat hun verandering in visie soms pas later – bij een nieuwe voogdij – voor een aanpassing in hun handelen zorgt.

Wat ondanks de verschillen in visie en aanpak van voogden het meest naar voor kwam in de open vragen en interviews, is dat in alle keuzes die voogden maken met betrekking tot de begeleiding van NBBM, ze het belang van de minderjarigen op de eerste plek plaatsen. Dit is in lijn met de “Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen”, waarin staat: “Bij alle handelingen of beslissingen die de voogd zal ondernemen ten aanzien van de minderjarige laat hij zich in de eerste plaats leiden door het principe van het belang van het kind” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013, p.2). Het hoger belang van het kind is ook één van de leidende principes van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (Kenniscentrum Kinderrechten, 2014) en van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie: “Bij alle handelingen in verband met kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind een essentiële overweging” (Allsop & Chase, 2019; Europese Unie, 2016, p.398).

Het is duidelijk dat voogden de transnationale families van hun pupillen op verschillende manieren construeren. Deze komen in grote mate overeen met de wijze waarop transnationale families volgens Joutsijoki (2019) geconstrueerd worden door sociaal werkers: 1) partner in de opvoeding; 2) *tool* in de opvoeding; 3) voorziener en ontvanger van informatie; 4) veeleisend en druk uitoefenend op de jongere; 5) onwetend over het gastland; 6) uitgesloten en vergeten. Enkel het “vergeten” kon niet terug worden gevonden in het huidige onderzoek, aangezien alle voogden het belang van de families voor de minderjarigen erkennen.

Volgens welk construct voogden de familie zien is niet allesbepalend voor de rol die de familie toegewezen krijgt. Verschillende voogden achten niet noodzakelijk dezelfde acties gepast om te reageren op éénzelfde beeld van een familie(lid). Zo is een hoge druk vanwege de familie voor de ene voogd een reden om deze zo weinig mogelijk te betrekken en zo de druk zeker niet te verhogen, en voor de andere voogd net een reden om de familie actief te betrekken om de verwachtingen bij te stellen en de druk zo te verlagen. Veel hangt dus af van de individuele inschatting van de voogd. Deze vaststelling legt een discrepantie bloot tussen de begeleiding van voogden enerzijds en de overheersende visie binnen het Vlaamse en internationale

jeugdhulplandschap anderzijds. In Vlaanderen kende de jeugdhulp de afgelopen decennia een verschuiving van voornamelijk kindgericht werken naar meer contextgericht werken (Geurts, 2010; Steen, Hermans & Regenmortel, 2017). Dit gaat gepaard met meer aandacht voor de rol van de familie in de hulpverlening (Geurts, Boddy, Noom & Knorth, 2012). Ook binnen het Decreet Integrale Jeugdhulp ligt hier een grote nadruk op (Codex Vlaanderen, 2013). Volgens Law et al. (2003) houdt een *family centred* praktijk in dat er een nadruk ligt op partnerschap tussen ouders en hulpverleners en op de rol die familie opneemt in het nemen van beslissingen met betrekking tot hun kind. Hierbij zijn de hulpverleners een hulpmiddel voor de familie en diens functioneren (Law et al., 2003). Volgens Geurts et al. (2012) zijn verschillende kenmerken cruciaal binnen een dergelijke *family centred* praktijk, waaronder: de overtuiging dat de ouders verantwoordelijk blijven voor hun kind; dat de hulpverlening de betrokkenheid van kinderen en families in beslissingen moet aanmoedigen en versterken; het belang van het delen van informatie met de familie door de hulpverleners; het in acht nemen van de noden van alle familieleden; en een samenwerking tussen hulpverleners en familieleden. Er wordt dus niet uitsluitend gefocust op het functioneren van het kind, maar op dat van de volledige familie (Geurts et al., 2012). Dit staat in contrast met de praktijk van de meeste voogden om hun handelen enkel op het belang van hun pupil te baseren. Bovendien tonen verschillende studies aan dat het betrekken van de ouders vaak voordelen heeft voor de minderjarige zelf (bijvoorbeeld Geurts et al., 2012; Ligtermoet & Zwetsloot, 2000; Stage, 1999). Deze bevindingen komen met de meningen van slechts een deel van de voogden overeen, waar andere voogden in het betrekken van ouders geen voordelen of zelfs voornamelijk nadelen zien voor hun pupil. Hoewel de afstand tussen hulpverleners en de familie één van de meest voorkomende drempels is voor het betrekken van familie in de jeugdhulp (Geurts et al., 2012), is het onduidelijk of deze afstand het betrekken ook minder wenselijk zou maken. Het is dus logisch dat de grotere afstand voor meer praktische moeilijkheden zorgt voor het betrekken van ouders, maar aanvullend onderzoek is nodig om na te gaan of de fysieke afstand van ouders van NBBM - en de veronderstelde gevolgen hiervan, zoals het hebben van verschillende leefwerelden – een gegronde reden vormt om het streven naar ouderbetrokkenheid niet als evidentie te zien.

Terzelfdertijd zal de ene voogd meer creativiteit aan de dag leggen om contactgegevens via-  
via te bemachtigen dan de andere. Dit stemt overeen met de stelling van Derluyn (2018) dat de mate waarin voogden erin slagen om passende oplossingen te vinden een bepaalde creativiteit vergt en dat dit beïnvloed wordt door het netwerk, de vaardigheden en de werkervaringen van de voogd in kwestie. Dit sluit aan bij de bevinding dat vroegere werkervaringen, maar ook andere voogdijen, collega-voogden en vormingen van de Dienst

Voogdij toetsstenen vormen voor voogden, die deze als referentiepunten gebruiken voor hun eigen visie en handelen. Aangezien Derluyn (2018) stelt dat dergelijke verschillen in achtergrond van de voogd tot ongelijkheid tussen NBBM leidt, kan vermoed worden dat ook de verschillende aanpakken en vaardigheden met betrekking tot het contacteren van transnationale families tot een dergelijke ongelijkheid leidt.

Verder wordt, zoals eerder gezegd, de rol van de families bepaald door een combinatie van elementen: een voogd die de familie graag wil betrekken maar hun contactgegevens niet krijgt van de minderjarige, of waarbij de familie in een regio zonder bereik leeft, kan de familie niet contacteren. Dit en het verschil in vaardigheden van voogden zijn mogelijke verklaringen voor het zwakke verband tussen het al dan niet bestaan van contact tussen voogd en familie en hoe belangrijk voogden dit contact vinden.

### *1.2.2. De rollen die familieleden van NBBM toegekend krijgen*

Op basis van hun beeld van (de impact van) de familie wegen voogden af welke mate van betrokkenheid van de familie het meest in het belang van de minderjarige is. Dit draagt bij tot de rol die de familie toegekend krijgt binnen de begeleiding van de NBBM. Verschillende rollen zijn hierbij mogelijk. Deze rollen verschillen van de constructen van Joutsijoki (2019), om twee reeds vermelde redenen: ten eerste kan eenzelfde construct bij verschillende voogden tot verschillende inschattingen en handelingen leiden; ten tweede wordt de rol van de familie niet enkel bepaald door de visie voogd, maar door de combinatie hiervan met de vaardigheden van de voogd, de keuzes van de familie en de minderjarige en de praktische omstandigheden. Wanneer één of meerdere van de bepalende factoren veranderen, kan ook de rol van de familie veranderen. Ik spreek over het “toegekend krijgen” van een rol, wat de familie in een eerder passieve rol plaatst, omdat de keuze van de familie slechts in een zeer beperkte mate mee bepaalt welke rol deze krijgt.

Op basis van het huidige onderzoek kunnen de mogelijke rollen als volgt gecategoriseerd worden: a) partner met medebeslissingsrecht, b) hulpmiddel in de begeleiding, c) te informeren betrokkene, d) actor aan de zijlijn, e) actor buiten beeld, f) onbereikbare betrokkene.

#### a) Partner met medebeslissingsrecht

Ouders of andere familieleden worden betrokken bij belangrijke beslissingen. Dit hoeft niet te betekenen dat hun mening altijd gevolgd wordt, maar wel dat men naar deze mening vraagt en er rekening mee houdt.

b) Hulpmiddel in de begeleiding

De familieleden worden betrokken omdat ze de begeleiding vergemakkelijken. Vaak gaat het over het versterken van het gezag van de voogd. Dit kan bijvoorbeeld doordat ouders de minderjarige zeggen dat ze naar de voogd mogen/moeten luisteren of door de minderjarige aan te spreken op gedrag dat de voogd onwenselijk vindt.

c) Te informeren betrokkene

De familieleden hebben het recht om geïnformeerd te worden. Dit houdt in dat ze op de hoogte worden gehouden van de situatie van de minderjarige en dat ze gerustgesteld worden. De mate waarin geïnformeerd wordt, kan nog sterk verschillen. De familieleden zijn doorgaans niet betrokken bij het maken van beslissingen, bijvoorbeeld omdat ze dat zelf niet willen of omdat de voogd en de minderjarige dit niet wenselijk achten.

d) Actor aan de zijlijn

Het bestaan van de transnationale familiale relaties en het mogelijke belang ervan wordt erkend, maar de familie speelt geen actieve rol binnen de begeleiding van de NBBM. Ze kan wel dienen als bron voor praktische of juridisch noodzakelijke informatie. Ze kan ook een rechtstreekse invloed hebben op de minderjarige – zowel positief als negatief – en kan van groot belang zijn voor de minderjarige.

e) Onbereikbare betrokkene

De familie wordt erkend als belangrijke betrokkene en de voogd zou deze graag in meerdere of mindere mate betrekken. De omstandigheden laten dit echter niet toe, bijvoorbeeld door praktische problemen of door weigering van de minderjarige.

f) Actor buiten beeld

De familie speelt geen actuele rol (meer) in het leven van de minderjarige, bijvoorbeeld door het overlijden van de familieleden of een familiale breuk.

### 1.3. De rol van vertrouwen

De variaties in vertrouwen tussen voogd en pupil verklaren zeker niet alle variaties binnen de data. De vertrouwensrelatie vertoont bijna geen verbanden met de perceptie van voogden op de relatie tussen NBBM en hun familie. Enkel met betrekking tot de druk vanwege de ouders werd een lage negatieve correlatie vastgesteld ( $r_s = -0.202$ ). Mogelijks heeft dit te maken met het feit dat de minderjarige meer aan de voogd vertelt en de voogd dus beter op de hoogte is van eventuele druk van de familie. Aanvullend onderzoek is echter nodig om dit met zekerheid



te kunnen zeggen. Verder zeggen voogden minder vaak op de hoogte te zijn van contacten tussen de minderjarige en diens familie wanneer er lager wordt gescoord op vertrouwen. Toch is er aan de hand van de vertrouwensscore geen significant verschil vast te stellen in hoe vaak de minderjarigen volgens de voogden contact hebben met hun familie. Dit kan betekenen dat ook voogden van pupillen die minder vaak vertellen over de gesprekken met hun familie, toch een vrij goed beeld hebben van hoeveel contact er is – op voorwaarde dat ze überhaupt weten dat er contact is.

De voogden die contact hebben met de ouders van de besproken pupil, scoren doorgaans hoger op vertrouwen dan zij die geen contact hebben. Er is ook een positieve correlatie van de vertrouwensscore met hoe vaak dit contact plaatsvindt ( $r_s=0.460$ ) en een negatieve correlatie met “contact tussen de voogd en de familie bemoeilijkt het begeleiden van de minderjarige” ( $r_s=-0.307$ ). Er moet echter opgemerkt worden dat er ook een significant negatief verband is tussen het al dan niet contact hebben met de ouders en de score op de uitspraak over het bemoeilijken van de begeleiding. De drie aspecten – vertrouwen, al dan niet contact hebben met de ouders en vinden dat contact de begeleiding bemoeilijkt – zijn dus onderling verbonden, en het is moeilijk te zeggen of een betere vertrouwensband voor meer contact met de familie zorgt of omgekeerd – of dat er een derde factor is die beiden beïnvloedt.

Dat voorzichtigheid geboden is over interpretaties van de causaliteit van vertrouwensrelaties blijkt ook uit de interviews. Hierin werd enerzijds verteld dat een betere vertrouwensrelatie met de minderjarige de kans vergroot op het kunnen hebben van contact met diens ouders én de kwaliteit van dit contact verhoogt, en anderzijds dat het hebben van contact met de ouders het vertrouwen van de minderjarige in de voogd kan vergroten. Mogelijks vormt het bovenstaande een aanvulling op de bevindingen van Ní Raghallaigh (2013) dat vertrouwen tussen twee personen in twee richtingen gaat die elkaar beïnvloeden: wanneer een NBBM iemand niet vertrouwt, zal deze minder de waarheid vertellen aan deze persoon. Wanneer deze persoon dit merkt, kan die de NBBM meer met wantrouwen behandelen. De NBBM merkt dit wantrouwen en gaat mensen daardoor minder vertrouwen, met weer het minder vertellen van de waarheid tot gevolg. De resultaten van het huidige onderzoek laten uitschijnen dat beïnvloeding van vertrouwen niet enkel in verschillende richtingen loopt tussen twee individuen, maar dat het vertrouwen tussen pupil en voogd ook invloed heeft op het vertrouwen tussen de voogd en de familie, en omgekeerd.

## 2. Beperkingen van het onderzoek

Zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve deel van dit onderzoek kennen enkele beperkingen waar rekening mee gehouden moet worden bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten en conclusies.

Een belangrijke bemerking bij de gebruikte vragenlijst van de survey is dat het gaat om een niet-gevalideerde vragenlijst (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). De samengenomen Likert schalen bestaan uit slechts een beperkt aantal items. Hier werd deels aan tegemoet gekomen door bijna uitsluitend niet-parametrische toetsen te gebruiken bij de analyse. Een mogelijks beperkte inhoudsvaliditeit valt echter niet uit te sluiten (Swaen, 2017).

De kwalitatieve data werden slechts door één onderzoeker en aan de hand van één methode, namelijk de thematische analyse, geanalyseerd. Dit betekent dat er geen gebruik werd gemaakt van onderzoekerstriangulatie of methodologische triangulatie, terwijl triangulatie de validiteit van de kwalitatieve data-analyse wel had kunnen versterken (Flick, von Kardoff & Steinke, 2004). Het onderzoeken van informatie over hetzelfde onderwerp door het verzamelen van verschillende soorten data uit verschillende bronnen – de gesloten vragen van de survey, de open vragen van de survey en de interviews – kan wel gezien worden als een vorm van datatriangulatie (Flich et al., 2004).

De interviews werden bij een zeer kleine groep van zeven participanten afgenomen. Om te vermijden dat één perspectief de interviews zou overheersen en om de verzamelde data zo representatief mogelijk te maken, werden hier zeer uiteenlopende profielen voor geselecteerd. Toch is het niet mogelijk om alle mogelijke profielen en visies te laten representeren door slechts zeven voogden. Bovendien werd elk geselecteerd profiel één keer vertegenwoordigd, terwijl het niet geweten is in welke mate de verschillende visies gedeeld worden door de populatie van voogden.

De survey kende een groter, maar nog steeds beperkt aantal participanten: 27.9% van de populatie. Volgens Gideon (2012) is het vergelijken van de 'terughoudende' participanten – zijnde de participanten die in eerste instantie tot de non-respons groep behoorden en pas na een herinneringsmail deelnamen aan de survey – en de 'coöperatieve' participanten – die meteen deelnamen aan het onderzoek - een manier om een idee te krijgen van de non-respons bias. De twee groepen verschillen niet significant in de bevroegde achtergrondvariabelen, maar wel op enkele andere punten, zoals de score op vertrouwen en het verband tussen vertrouwen en het al dan niet contact hebben van voogden met de ouders. Het niet vinden van dit verband kan echter ook liggen aan de kleine sample: slechts 22 van de

34 'terughoudende' voogden duiden ouders als "belangrijke personen in het leven van de minderjarige" aan, waarvan er vier contact hebben met de ouders en achttien niet. De beperkte verschillen tussen de 'coöperatieve' en 'terughoudende' participanten is een indicatie dat de non-respons groep niet sterk verschilt van de deelnemende participanten en de meeste resultaten van de survey dus veralgemeenbaar zijn. In ieder geval kan op basis van de resultaten niet gesteld worden dat de 'terughoudende' participanten – en dus mogelijks ook de non-respondenten – minder belang hechten aan het contacteren van de familie. De vergelijking tussen de twee groepen indiceert eerder het tegenovergestelde. Toch blijft het onzeker of de 'terughoudende' participanten representatief zijn voor de non-respondenten (Gideon, 2012). Hierdoor is er een blijvende onzekerheid over de correctheid van veralgemeningen van de resultaten.

### 3. Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Zoals reeds besproken, is het betrekken van familieleden bij NBBM minder een evidentie dan het betrekken van familie in de jeugdhulp in het algemeen. Dit is niet enkel omwille van praktische redenen, maar ook omdat voogden er soms geen meerwaarde in zien of zelfs vrezen voor negatieve gevolgen van het betrekken van de familieleden die zich buiten België bevinden. Om te weten of deze bezorgdheden van voogden gegrond zijn en het niet betrekken van ouders of andere familieleden kunnen rechtvaardigen, is meer onderzoek naar de mogelijke schadelijke gevolgen van het betrekken van de familie van NBBM nodig.

Dit onderzoek focust zich uitsluitend op het perspectief van de voogden van NBBM. Daarmee gaat het voorbij aan de perspectieven van de transnationale families, inclusief de NBBM zelf. Eerder onderzoek gaf reeds aan dat de families van NBBM belangrijk voor hen zijn (zie onder andere Oppedal & Isdoe, 2015; Vervliet et al., 2013). Er werd echter nog geen onderzoek gevoerd naar de mate waarin NBBM het belangrijk vinden dat er contact is tussen hun voogden en hun familie. Evenmin biedt de bestaande literatuur duidelijkheid over de rol die NBBM wenselijk vinden voor hun familie. Het perspectief van de families buiten België is nog sterker onderbelicht in de literatuur. Dit perspectief werd indirect bevestigd in onderzoek zoals dat van Vervliet et al. (2013), maar dit blijft zeer beperkt. Directe bevestigingen van de familieleden over de transnationale relaties en de rol die zij wensen op te nemen binnen de begeleiding van de minderjarigen vonden tot op heden niet plaats. Het samenleggen van de perspectieven van voogden met die van NBBM en hun familieleden is van belang om gegronde aanbevelingen te kunnen doen aan organisaties en praktijken in de voogdij.

Zowel in onderzoek met NBBM, onderzoek met hun families en verder onderzoek met voogden kan het interessant zijn om de rol van de vertrouwensband verder te onderzoeken. Hierbij

kunnen zowel kwalitatieve onderzoeksmethoden als het gebruik van gevalideerde vragenlijsten een meerwaarde vormen.

#### 4. Aanbevelingen voor het beleid en de praktijk

Wat het beleid betreft, is er een discrepantie tussen de richtlijnen van bijvoorbeeld het “Decreet Integrale Jeugdzorg” en de “Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen”: op het eerste zicht lijken beide het betrekken van de context te benadrukken. In het Decreet wordt echter steeds gesproken over ‘de minderjarige, zijn ouders en, in voorkomend geval, zijn opvoedingsverantwoordelijken’ (Codex Vlaanderen, 2013), terwijl de algemene richtlijnen voor voogden het hebben over ‘de minderjarige en de begeleiding of familie’ of ‘opvanginstelling of familie’ (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013), waarbij bedoeld wordt op de familie aanwezig in België en waarbij de NBBM eventueel verblijft. De enige paragraaf die rechtstreeks contact tussen de voogd en de familieleden buiten België aanmoedigt is de volgende: “In de mate van het mogelijke neemt de voogd in overleg met de minderjarige contact op met de familie in het land van herkomst om met hen te praten over de redenen van het vertrek, informatie in te winnen en hun standpunt te kennen over de toekomst en duurzame oplossing van de minderjarige.” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2013, p.10). Over het betrekken van familieleden buiten België bij alledaagse beslissingen en praktijken, wordt niet gesproken. Dit betekent dat het bij de begeleiding betrekken van de ouders van NBBM, die zich per definitie in het buitenland bevinden, niet wordt aangemoedigd in de algemene richtlijnen voor voogden. Om gevolg te geven aan de bevindingen en richtlijnen uit de jeugdhulp met betrekking tot contextgericht werken, moeten ook de familieleden die zich buiten België vinden en zeker de ouders van NBBM een plaats krijgen in de algemene richtlijnen voor voogden. Dit betekent niet dat er nood is aan strikte regelgeving die voogden verplicht om altijd alle ouders bij alle beslissingen te betrekken. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt namelijk dat de ouders als eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind erkend moeten worden, maar ook dat kinderen indien nodig beschermd moeten worden tegen elke vorm van mishandeling – dus ook psychologische mishandeling – van kinderen door ouders of andere personen (UNICEF, z.d.). Werken in het belang van het kind betekent dus soms ook het beschermen van het kind tegen diens ouders. Voogden zullen dit steeds moeten onderzoeken en afwegen. Bovendien is het voor de voogd soms niet mogelijk om de ouders te contacteren. Toch kan het betrekken van de ouders voordelen bieden voor alle betrokken partijen en zou dit door het beleid hoger op de agenda gezet moeten worden.

De verscheidenheid aan manieren waarop voogden omgaan met druk vanwege de familie, toont dat het uitsluiten van de familie niet de enige mogelijke manier is om de pupil tegen deze druk te beschermen. De Dienst Voogdij kan een rol spelen in het verzamelen van *good practices* omtrent het betrekken van ouders of andere familieleden die druk uitoefen, of die omwille van een andere reden als bedreiging gezien kunnen worden. Deze kennis kan dan systematisch doorgegeven worden aan de voogden. Dit kan door middel van vrijblijvende vormingen, maar hierbij moet men zich ervan bewust zijn dat dit niet alle voogden zal bereiken. Het blijft dan een verantwoordelijkheid van de individuele voogd om zich voor de vorming in te schrijven en om zich in het onderwerp te interesseren. Het belang van de familie komt tegenwoordig ook aan bod in de basisopleiding tot voogd (M. Claessens, persoonlijke communicatie, 22 juli 2019). Deze basisopleiding wordt echter slechts eenmalig gevolgd door voogden, waardoor deze voor sommige voogden zeer lang geleden is en aanpassingen aan de opleiding geen impact hebben op wie reeds voogd is. Om voogden op grote schaal kennis bij te brengen en tools aan te bieden voor het betrekken van familieleden en het omgaan met moeilijkheden die zich daarbij voordoen, zal een combinatie van verschillende instrumenten en momenten nodig zijn. Sanchirico en Jablonka (2000) stelden vast dat zowel opleiding als ondersteuning, en vooral de combinatie van beiden, een invloed had op de manier waarop pleegzorgers omgingen met de familie van hun pleegkinderen. De mate waarin voogden de basisopleiding en vormingen als referentiepunt zien, doet vermoeden dat ook bij voogden de gegeven opleidingen en ondersteuning een belangrijke impact heeft op hun handelen. Het verder informeren en opleiden van voogden rond het onderwerp, kan de voogden helpen om een gegronde inschatting te maken van de mate waarin families betrokken kunnen worden. Dit kan ook helpen om de ongelijkheid tussen de verschillende manieren van handelen van voogden, en de gevolgen hiervan voor de NBBM en diens familie, te beperken.

## Referenties

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-a). Wanneer krijg je een bevel tot terugbrenging? Geraadpleegd op 13 december 2018, van <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/niet-begeleide-minderjarigen-nbm/wanneer-krijg-je-een-bevel-tot-terugbrenging>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-b). Hoe verloopt de asielprocedure? Geraadpleegd op 5 juni 2019, van <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/asiel-internationale-bescherming/hoe-verloopt-de-asielprocedure>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-c). Hoe verloopt de bijzondere verblijfsprocedure voor een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV)? Geraadpleegd op 4 november 2018, van <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/niet-begeleide-minderjarigen-nbm/hoe-verloopt-de-bijzondere-verblijfsprocedure-voor-een-niet-begeleide>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-d). Waar heb je als niet-begeleide minderjarige recht op materiële opvang? Geraadpleegd op 4 november 2018, van <http://www.agii.be/thema/sociaal-medisch/materiele-opvang/materiele-opvang-voor-niet-begeleide-minderjarigen/waar-heb-je-als-niet-begeleide-minderjarige-recht-op-materiele-opvang>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-e). Wat zijn de voorwaarden voor de erkenning als vluchteling en de toekenning van subsidiaire bescherming? Geraadpleegd op 5 juni 2019, van <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/asiel-internationale-bescherming/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-de-erkenning-als-vluchteling-en-de-toekenning-van>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-f). Wat zijn de voorwaarden voor gezinshereniging met een kind met beperkt verblijfsrecht? Geraadpleegd op 18 maart 2019, van <http://www.agii.be/thema/je-bent-familielid-van-een-derdelander/de-derdelander-heeft-beperkt-verblijfsrecht-in-belgie/je-bent-ouder-van-een-kind-met-beperkt-verblijfsrecht/wat-zijn-de-voorwaarden-voor-gezinshereniging>

Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.-g). Wat zijn de voorwaarden voor gezinshereniging met een minderjarig kind met onbeperkt verblijfsrecht? Geraadpleegd op 18 maart 2019, van <http://www.agii.be/thema/je-bent-familielid-van-een-derdelander/de-derdelander-heeft>

[onbeperkt-verblijfsrecht-in-belgie/je-bent-ouder-van-een-minderjarig-kind-met-onbeperkt-verblijfsrecht/wat-zijn-de-voorwaarden-voor](#)

Allsopp, J., & Chase, E. (2019). Best interests, durable solutions and belonging: policy discourses shaping the futures of unaccompanied migrant and refugee minors coming of age in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(2), 293-311. DOI: 10.1080/1369183X.2017.1404265

Arnold, S., Goeman, M., & Fournier, K. (2014). the role of the guardian in determining the best interest of the separated child seeking asylum in Europe: A comparative analysis of systems of guardianship in Belgium, Ireland and the Netherlands. *European journal of migration and law*, 16(4), 467-504. DOI: 10.1163/15718166-12342066

Baarda, B., Goede, de, M., Bakker, E., Peters, V., Fischer, T., Velden, van der, T., & Julsing, M. (2013). Basisboek Kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek (3de ed.). Groningen, Nederland: Noordhoff

Baldassar, L. (2007). Transnational families and the provision of moral and emotional support: The relationship between truth and distance. *Identities: global studies in culture and power*, 14(4), 385-409. DOI: 10.1080/10702890701578423

Baldassar, L., Nedelcu, M., Merla, L., & Wilding, R. (2016). ICT-based co-presence in transnational families and communities: Challenging the premise of face-to-face proximity in sustaining relationships. *Global Networks*, 16(2), 133-144. DOI: 10.1111/glob.12108

Berry, J. W. (1990). Acculturation and adaptation: A general framework. In W. H. Holtzman & T. H.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.07.013

Bishop, P. A., & Herron, R. L. (2015). Use and misuse of the likert item responses and other ordinal measures. *International journal of exercise science*, 8(3), 297.

Bledsoe, C., & Sow, P. (2008). Family reunification ideals and the practice of transnational reproductive life among Africans in Europe. *Max Plank Institute of Demographic Research Working Paper WP-2008*.

Boccagni, P. (2012). Rethinking transnational studies: Transnational ties and the transnationalism of everyday life. *European Journal of Social Theory*, 15(1), 117-132. DOI: 10.1177/136843101142360

- Boer, F. (2006). Mixed Methods: een nieuwe methodologische benadering? KWALON, 11(2), 5-10. Geraadpleegd op 1 december 2019, van [http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/KWALON/2006/2/KWALON\\_2006\\_011\\_002\\_002.pdf](http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/KWALON/2006/2/KWALON_2006_011_002_002.pdf)
- Bonizzoni, P. (2009). Living together again: Families surviving Italian immigration policies. *International Review of Sociology—Revue Internationale de Sociologie*, 19(1), 83-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Cleveland, J., Rousseau, C., & Guzder, J. (2014). Cultural Consultation for Refugees. *Cultural Consultation*, , 245–268. doi: 10.1007/978-1-4614-7615-3\_12
- Codex Vlaanderen. (2013). *Decreet betreffende de integrale jeugdhulp*. Geraadpleegd op 11 januari 2020, van <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1023237&geannoteerd=false#H1062149>
- CRC Committee. (2013). General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1). 2013. UN Doc. CRC/C/GC/14 of 29 May.
- De Graeve, K. (2017). Classed landscapes of care and belonging: Guardianships of unaccompanied minors. *Journal of Refugee Studies*, 30(1), 71-88. DOI: [10.1093/jrs/fev011](https://doi.org/10.1093/jrs/fev011)
- De Graeve, K., Vervliet, M., & Derluyn, I. (2017). Between Immigration Control and Child Protection: Unaccompanied Minors in Belgium. *Social Work & Society*, 15(1).
- De Haene, L., & Derluyn, I. (2015). Ontwikkeling en opvoeding in culturele context: Betekeniswereld, migratie en maatschappelijke positie. In *Diagnostiek bij kinderen, jongeren en gezinnen: deel II: ontwikkeling in context* (pp. 145-168). Acco.
- De Haene, L., Loots, G., & Derluyn, I. (2014). Vluchtelingenkinderen en-jongeren. In *Handboek jeugdhulpverlening: deel 1: een orthopedagogisch perspectief op kinderen en jongeren met problemen* (pp. 369-398). Acco.
- De Vocht, A. G. A. (2015). *Basishandboek SPSS 23: statistiek met SPSS 23*. Utrecht, Nederland: Bijleveld Press.
- Derluyn, I. (2011). Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in een confrontatie met (onze) grenzen. *Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten*, 12(4), 220-222.



Derluyn, I. (2018). A critical analysis of the creation of separated care structures for unaccompanied refugee minors. *Children and Youth Services Review*, 92, 22-29. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.047>

Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31(4), 319-330. doi: 10.1177/0907568215613421

Derluyn, I., Wille, B., De Smet, T., & Broekaert, E. (2005). Op weg. Psychosociale en therapeutische begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Dito, B. B., Mazzucato, V., & Schans, D. (2017). The Effects of Transnational Parenting on the Subjective Health and Well-Being of Ghanaian Migrants in the Netherlands. *Population, Space and Place*, 23(3). doi: 10.1002/psp.2006

Dreby, J. (2006). Honor and virtue: Mexican parenting in the transnational context. *Gender & Society*, 20(1), 32-59. doi: 10.1177/0891243205282660

European Migration Network. (2010). Policies on Reception, Return and Integration arrangements for, and numbers of, Unaccompanied Minors – an EU comparative study. Geraadpleegd van <http://www.refworld.org/docid/51b0788e4.html>

Europese Unie. (2016). *Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie*. Geraadpleegd van <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

Eurostat. (2019, 18 juni). *Asylum and first time asylum applicants: Annual aggregated data (rounded)*. Geraadpleegd 26 juni 2019, van <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>

Eurostat. (2019b, 18 juni). *Asylum applicants considered to be unaccompanied minors: Annual data*. Geraadpleegd 26 juni 2019, van <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00194/default/table?lang=en>

Faist, T. (2000). *The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces*. Oxford: Clarendon press.

Faist, T. (2013). The mobility turn: a new paradigm for the social sciences?. *Ethnic and Racial Studies*, 36(11), 1637-1646. DOI: 10.1080/01419870.2013.812229

Falicov, C. J. (2005). Emotional transnationalism and family identities. *Family Process*, 44(4), 399-406. doi: 10.1111/j.1545-5300.2005.00068.x

Fedasil. (2018a, 22 november). Asielprocedure. Geraadpleegd op 5 juni 2019, van <https://www.fedasil.be/nl/asiel-belgie/asielprocedure>

Fedasil. (2018b, 3 april). Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV). Geraadpleegd op 4 november 2018, van <https://www.fedasil.be/nl/asiel-belgie/minderjarigen/niet-begeleide-minderjarige-vreemdelingen-nbm>

Fedasil. (2018c, 17 mei). Wettelijk kader. Geraadpleegd op 4 november 2018, van <https://www.fedasil.be/nl/asiel-belgie/wettelijk-kader>

Fedasil. (2018d, 14 maart). Wijziging Opvangwet en Vreemdelingenwet: De omzetting van de Europese richtlijnen betreffende de opvang en de verzoeken om internationale bescherming. Geraadpleegd van [http://www.vvsg.be/sociaal\\_beleid\\_en\\_werk/Vreemdelingen/Documents/2018%2003%2014%20Fedasil%20Kadernota%20wetswijz%20asiel.pdf](http://www.vvsg.be/sociaal_beleid_en_werk/Vreemdelingen/Documents/2018%2003%2014%20Fedasil%20Kadernota%20wetswijz%20asiel.pdf)

Federale Overheidsdienst Justitie. (2013). *Algemene richtlijnen voor voogden van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen*. Geraadpleegd van [https://justitie.belgium.be/sites/default/files/algemene\\_richtlijnen\\_voor\\_voogden\\_-\\_2\\_12\\_2013.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/algemene_richtlijnen_voor_voogden_-_2_12_2013.pdf)

Federale Overheidsdienst Justitie. (z.d.-a). Eind van de voogdij. Geraadpleegd op 4 november 2018, van [https://justitie.belgium.be/nl/themas\\_en\\_dossiers/kinderen\\_en\\_jongeren/niet-begeleide\\_minderjarige\\_vreemdelingen/voogd/einde\\_voogdij](https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/niet-begeleide_minderjarige_vreemdelingen/voogd/einde_voogdij)

Federale Overheidsdienst Justitie. (z.d.-b). Statuut. Geraadpleegd op 13 december 2018, van [https://justitie.belgium.be/nl/themas\\_en\\_dossiers/kinderen\\_en\\_jongeren/niet-begeleide\\_minderjarige\\_vreemdelingen/voogd/statuut](https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/niet-begeleide_minderjarige_vreemdelingen/voogd/statuut)

Ferrara, P., Corsello, G., Sbordone, A., Nigri, L., Caporale, O., Ehrich, J., & Pettoello-Mantovani, M. (2016). The “invisible children”: uncertain future of unaccompanied minor migrants in Europe. *The Journal of pediatrics*, 169, 332-333.

Flick, U., von Kardoff, E., & Steinke, I. (Eds.). (2004). *A companion to qualitative research*. London, Thousand Oaks & New Dehli: Sage Publications

Fournier, K. (2013). Implementing the Core Standards for guardians of separated children in Europe: Country Assessment: Belgium, 2013. Geraadpleegd van <http://www.corestandardsforguardians.com/images/23/354.pdf>

Furman, R., Negi, N. J., & Salvador, R. (2010). An Introduction to Transnational Social Work. In R. Furman, & N. J. Negi (Eds.), *Transnational social work practice* (pp. 3–19). New York, United States: Columbia University Press.

Geurts, E. (2010). *Ouders betrekken in de residentiële jeugdzorg: Een onderzoek naar inhoud en uitkomsten van contextgerichte hulpverlening*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Geurts, E. M. W., Boddy, J., Noom, M. J., & Knorth, E. J. (2012). Family-centred residential care: the new reality? *Child & Family Social Work*, 17(2), 170–179. doi:10.1111/j.1365-2206.2012.00838.x

Grace-Martin, K. (2019, 28 februari). *Can Likert Scale Data ever be Continuous?* Geraadpleegd op 4 december 2019, van <https://www.theanalysisfactor.com/can-likert-scale-data-ever-be-continuous/>

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. (2000).

Hermans, H. J. (2001). Mixing and moving cultures require a dialogical self. *Human development*, 44(1), 24-28.

Herz, A. (2015). Relational constitution of social support in migrants' transnational personal communities. *Social Networks*, 40, 64-74. DOI: 10.1016/j.socnet.2014.08.001

Hoover, R.S. & Koerber, A.L. (2011). Using Nvivo to Answer the Challenges of Qualitative Research in Professional Communication: Benefits and Best Practices Tutorial. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 54(1), 68-82. doi:10.1109/TPC.2009.2036896

Hopkins, P. E., & Hill, M. (2008). Pre-flight experiences and migration stories: the accounts of unaccompanied asylum-seeking children. *Children's geographies*, 6(3), 257-268. DOI: 10.1080/14733280802183981

Joutsijoki, A. (2019). Social workers with borders: Finnish social workers' perceptions of transnationalism in the practice with unaccompanied minor migrants. (degree report). Geraadpleegd van [https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/58829/1/gupea\\_2077\\_58829\\_1.pdf](https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/58829/1/gupea_2077_58829_1.pdf)

Kanics, J., Senovilla Hernández, D., & Touzenis, K. (2010). *Migrating Alone: Unaccompanied and Separated Children's Migration to Europe*. Parijs: Unesco.

Kenniscentrum Kinderrechten. (2014). *Children's best interests between theory & practice*. Geraadpleegd van [http://www.sociaalcultureel.be/doc/bestinterest/KeKi\\_report\\_bestinterestsofthechild.pdf](http://www.sociaalcultureel.be/doc/bestinterest/KeKi_report_bestinterestsofthechild.pdf)

- Kohli, R. K. (2005). The sound of silence: Listening to what unaccompanied asylum-seeking children say and do not say. *British journal of social work*, 36(5), 707-721. doi:10.1093/bjsw/bch305
- Kohli, R. K. (2006). The comfort of strangers: social work practice with unaccompanied asylum-seeking children and young people in the UK. *Child & Family Social Work*, 11(1), 1-10. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2006.00393.x>
- Kohli, R., & Mather, R. (2003). Promoting psychosocial well-being in unaccompanied asylum seeking young people in the United Kingdom. *Child & Family Social Work*, 8(3), 201-212.
- Kromhout, M. H. C., & Leijstra, Y. H. (2006). *Terugkeer en MOB bij Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen: Landelijk beleid en lokale praktijk*. Geraadpleegd van <https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:bb6dfdc0-b353-4928-a4fa-1e9c1955f95f>
- Kutscher, N., & Kreß, L. M. (2018). The ambivalent potentials of social media use by unaccompanied minor refugees. *Social Media+ Society*, 4(1), 1-10. DOI: 10.1177/2056305118764438
- Lalander, P., & Herz, M. (2018). 'I am going to europe tomorrow': The Myth of the Anchor Child and the Decision to Flee in the Narratives of Unaccompanied Children. *Nordic Journal of Migration Research*, 8(2), 91-98. DOI:10.1515/njmr-2018-0001
- Law, M., Hanna, S., King, G., Hurley, P., King, S., Kertoy, M., & Rosenbaum, P. (2003). Factors affecting family-centred service delivery for children with disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 29(5), 357–366. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2214.2003.00351.x>
- Ligtermoet, I., & Zwetsloot, L. (2000). *Ouders betrekken bij kindercentra. Het kan!* Utrecht: NIZW Uitgeverij.
- Longhurst, R. (2016). Semi-structured Interviews and Focus Groups. In N. Clifford, M. Cope, T. Gillespie & S. French (Eds.), *Key Methods in Geography* (pp. 143- 157). London, England: Sage
- Luster, T., Qin, D., Bates, L., Johnson, D., & Rana, M. (2009). The Lost Boys of Sudan: Coping with ambiguous loss and separation from parents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 79(2), 203-211. doi: 10.1037/a0015559
- Malet, M. F., Mcsherry, D., Larkin, E., Kelly, G., Robinson, C., & Schubotz, D. (2010). Young children returning home from care: The birth parents' perspective. *Child & Family Social Work*, 15(1), 77-86. doi: 10.1111/j.1365-2206.2009.00645.x

- Malkki, L. (1992). National geographic: The rooting of peoples and the territorialization of national identity among scholars and refugees. *Cultural anthropology*, 7(1), 24-44.
- Mazzucato, V., & Schans, D. (2011). Transnational families and the well-being of children: Conceptual and methodological challenges. *Journal of Marriage and Family*, 73(4), 704-712. DOI:10.1111/j.1741-3737.2011.00840.x
- Mels, C., Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Social support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study. *Child: care, health and development*, 34(6), 757-762. doi: 10.1111/j.1365-2214.2008.00883.x
- Montgomery, C., Rousseau, C., & Shermarke, M. (2001). Alone in a Strange Land: Unaccompanied Minors and Issues of Protection. *Canadian Ethnic Studies*, 33(1).
- Moosa-Mitha, M., & Ross-Sheriff, F. (2010). Transnational social work and lessons learned from transnational feminism. *Journal of Women and Social Work* 25(2), 105-109. DOI: 10.1177/0886109910364366
- Myria. (z.d.). Wie mag zich met u herenigen en onder welke voorwaarden? | Myria. Geraadpleegd op 18 maart 2019, van <https://www.myria.be/nl/grondrechten/recht-op-een-gezinsleven/gezinshereniging-met-begunstigden-van-internationale-bescherming/wie-mag-zich-met-u-herenigen-en-onder-welke-voorwaarden>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Het belang van gevalideerde en gestandaardiseerde instrumenten*. Geraadpleegd op 7 januari 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Het-belang-van-gevalideerde-en-gestandaardiseerde-instrumenten.html>
- Ní Raghallaigh, M. (2013). The causes of mistrust amongst asylum seekers and refugees: Insights from research with unaccompanied asylum-seeking minors living in the Republic of Ireland. *Journal of Refugee Studies*, 27(1), 82-100. doi: 10.1093/jrs/fet006
- Oppedal, B., & Idsoe, T. (2015). The role of social support in the acculturation and mental health of unaccompanied minor asylum seekers. *Scandinavian journal of psychology*, 56(2), 203-211. doi: 10.1111/sjop.12194
- Programmawet (I). (2014, 21 november). Geraadpleegd op 4 november 2018, van [http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/change\\_lg.pl?language=nl](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl)
- Righard, E., & Boccagni, P. (2015). Mapping the theoretical foundations of the social work–migration nexus. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 13(3), 229-244. DOI: 10.1080/15562948.2015.1035473

- Robertson, Z., Wilding, R., & Gifford, S. (2016). Mediating the family imaginary: Young people negotiating absence in transnational refugee families. *Global Networks*, 16(2), 219-236. doi:[10.1111/glob.12111](https://doi.org/10.1111/glob.12111)
- Rohde, C. (2012). From Germany with Love: Transnational Family Networks and Daughterhood Constructions of Russian Au Pair Migrants. *Transnational Social Review*, 2(2), 121-137. doi: 10.1080/21931674.2012.10820730
- Rousseau, C., Rufagari, M. C., Bagilishya, D., & Measham, T. (2004). Remaking family life: Strategies for re-establishing continuity among Congolese refugees during the family reunification process. *Social Science & Medicine*, 59(5), 1095-1108. doi:10.1016/j.socscimed.2003.12.011
- Sanchirico, A., & Jablonka, K. (2000). Keeping foster children connected to their biological parents: The impact of foster parent training and support. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 17(3), 185-203. doi:10.1023/A:1007583813448
- Schofield, G., & Ward, E. (2011). *Understanding and working with parents of children in long-term foster care*. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Schofield, G., Moldestad, B., Höjer, I., Ward, E., Skilbred, D., Young, J., & Havik, T. (2010). Managing loss and a threatened identity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice. *British journal of social work*, 41(1), 74-92. doi:10.1093/bjsw/bcq073
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage Publications.
- Schwartz, S. J., Unger, J. B., Zamboanga, B. L., & Szapocznik, J. (2010). Rethinking the concept of acculturation: Implications for theory and research. *American Psychologist*, 65(4), 237-251. DOI: 10.1037/a0019330
- Sen, R., & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), 298-309. doi:10.1111/j.1365-2206.2010.00741.x
- Sheehan, K. B. (2001). E-mail survey response rates: A review. *Journal of computer-mediated communication*, 6(2). Doi: 10.1111/j.1083-6101.2001.tb00117.x
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. doi:10.1111/cfs.12270

- Stage, S.A. (1999) Predicting adolescents' discharge status following residential treatment. *Residential Treatment for Children & Youth*, 16, 37–56. doi: 10.1300/J007v16n03\_03
- Steens, R., Hermans, K., & Van Regenmortel, T. (2017). Het spanningsveld tussen 'front-' en 'backstage' in intensieve pedagogische thuisbegeleiding. *Pedagogiek*, 37(3), 226-250. doi:10.5117/PED2017.3.STEE
- Steinglass, P. (2001). Forced Relocation: A Family Researcher/Clinician's Perspective. *Psychiatry: Interpersonal & Biological Processes*, 64(1), 64-68.
- Swaen, B. (2017, 3 augustus). *Validiteit in je scriptie*. Geraadpleegd op 7 januari 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-van-scriptieonderzoek/#inhoudsvaliditeit>
- Tardif-Williams, C. Y., & Fisher, L. (2009). Clarifying the link between acculturation experiences and parent–child relationships among families in cultural transition: The promise of contemporary critiques of acculturation psychology. *International Journal of Intercultural Relations*, 33(2), 150-161. DOI: 10.1016/j.ijintrel.2009.01.001
- UNHCR. (2008). UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child.
- UNICEF. (2014, 13 januari). Het Kinderrechtenverdrag en de missie van UNICEF. Geraadpleegd 26 juni 2019, van <https://www.unicef.be/nl/over-unicef/onze-inspiratie/kinderrechten/>
- UNICEF. (z.d.). Convention on the Rights of the Child text. Geraadpleegd op 1 juni 2019, van <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text>
- van Heijst, L. (2019, 29 maart). *Normale verdeling*. Geraadpleegd op 5 januari 2020, van <https://www.scribbr.nl/statistiek/normale-verdeling/>
- Van Os, E. C. C., Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2016). Knowledge of the unknown child: A systematic review of the elements of the best interests of the child assessment for recently arrived refugee children. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 19(3), 185-203.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and racial studies*, 30(6), 1024-1054. DOI: 10.1080/01419870701599465
- Vervliet, M., & Derluyn, I. (2014). De trajecten van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Verwachtingen, agency en psychosociaal welzijn. Gent: Academia Press.

Vervliet, M., Broekaert, E., & Derluyn, I. (2013). The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial well-being (Doctoraat). Universiteit Gent, Gent.

Vervliet, M., Vanobbergen, B., Broekaert, E., & Derluyn, I. (2015). The aspirations of Afghan unaccompanied refugee minors before departure and on arrival in the host country. *Childhood*, 22(3), 330-345. DOI: 10.1177/0907568214533976

Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (2015). *Wat is een niet-begeleide minderjarige vreemdeling?* (Brochure). Brussel: Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw.

Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (2019). Als jouw kind moet vluchten, wil je ook dat iemand voor hem zorgt: Naar een betere bescherming van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en een betere ondersteuning van hun vrijwillige voogden. Geraadpleegd van [https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/finaal\\_rapport\\_niet-begeleide\\_minderjarige\\_vreemdelingen.pdf](https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/finaal_rapport_niet-begeleide_minderjarige_vreemdelingen.pdf)

Wernesjö, U. (2012). Unaccompanied asylum-seeking children: Whose perspective?. *Childhood*, 19(4), 495-507. doi: 10.1177/0907568211429625

Wester, F. P. J. F. (2004). Analyse van kwalitatief onderzoeksmateriaal. *Huisarts en wetenschap*, 47(12), 122-128.)



## Bijlagen

Bijlage 1: interne betrouwbaarheid samengenomen Likert schalen.

Interne betrouwbaarheid Likert schalen				
Deel van de survey	Verdere specificatie (indien van toepassing)	Nummers stellingen	$\alpha$	Naam nieuwe variabele
3	/	1, 2, 3, 4, 5	0.715	Vertrouwensscore
5	Stellingen m.b.t. ouders	6, 7, 8, 9	0.760	Ouders positief voor NBBM
5	Stellingen m.b.t. grootouders	6, 7, 8, 9	0.635*	Grootouders positief voor NBBM
5	Stellingen m.b.t. tantes/nonkels	6, 7, 8, 9	0.635*	Tantes/nonkels positief voor NBBM
5	Stellingen m.b.t. broers/zussen	6, 7, 8, 9	0.630*	Broers/zussen positief voor NBBM
5	Stellingen m.b.t. ouders	5, 10	0.733	Ouders zetten NBBM onder druk
5	Stellingen m.b.t. grootouders	5, 10	0.923*	Grootouders zetten NBBM onder druk
5	Stellingen m.b.t. tantes/nonkels	5, 10	0.963*	Tantes/nonkels zetten NBBM onder druk
5	Stellingen m.b.t. broers/zussen	5, 10	0.756	Broers/zussen zetten NBBM onder druk
5	Stellingen m.b.t. ouders	2, 11, 12, 13	0.744	Contact voogd-ouders belangrijk
5	Stellingen m.b.t. grootouders	2, 11, 12, 13	0.726*	Contact voogd-grootouders belangrijk
5	Stellingen m.b.t. tantes/nonkels	2, 11, 12, 13	0.803*	Contact voogd-tantes/nonkels belangrijk
5	Stellingen m.b.t. broers/zussen	2, 11, 12, 13	0.800	Contact voogd-broers/zussen belangrijk
5	Stellingen m.b.t. de familie in het algemeen	1, 3	0.867	NBBM voelt zich verantwoordelijk voor diens familie

\* Low sample.

## Bijlage 2: Gebruikte statistische toetsen bij data-analyse

GEBRUIKTE TOETSEN		
Parametrische toets (symbool gebruikt bij resultaten)	Doel	Alternatief indien assumpties niet voldaan (symbool gebruikt bij resultaten)
Chi kwadraat toets ( $\chi^2$ )	Samenhang tussen 2 nominale variabelen onderzoeken	Fisher's exact toets (geen officieel symbool, voor de duidelijkheid wordt "FET" vermeld)
Cramer's V	De mate van samenhang tussen 2 nominale variabelen onderzoeken (indien significante samenhang gevonden via de chi kwadraat toets). Een Cramer's V < 0.3 wordt als een zwak verband beschouwd, 0.3 tot 0.5 als een matig sterk verband en 0.5-0.7 als een sterk verband (De Vocht, 2015).	/
Pearson correlatie ( $r$ )	Lineaire samenhang tussen twee continue variabelen onderzoeken	Spearman correlatie ( $r_s$ )
Independent samples t- test ( $t$ )	Het verband tussen een continue en een nominale variabele van 2 niveaus onderzoeken, door de scores van de continue variabele bij de verschillende groepen van de nominale variabele te vergelijken	Mann Whitney toets ( $U$ )
One way ANOVA ( $F$ )	Het verband tussen een continue en een nominale variabele van meer dan 2 niveaus onderzoeken, door de scores van de continue variabele bij de verschillende groepen van de nominale variabele te vergelijken	Kruskal-Wallis toets ( $H$ )
Bonferroni post hoc test	Post hoc test na een one way ANOVA, om te onderzoeken tussen welke niveaus van de nominale variabele de verschillen zich bevinden.	Gepaarde Mann Whitney toetsen, met een Bonferroni- correctie op de p-waarde ( $U$ )
Paired-samples t-test ( $t$ )	Om de scores van eenzelfde participant op 2 verschillende continue variabelen te vergelijken	Wilcoxon toets ( $Z$ )
Repeated measures ANOVA ( $F$ )	Om de scores van eenzelfde participant op meer dan 2 verschillende continue variabelen te vergelijken	Friedman's ANOVA ( $\chi^2_F$ )
Cronbach's alpha ( $\alpha$ )	Om de interne betrouwbaarheid te toetsen bij het samennemen van Likert-type items (zie eerder)	/
Levene's test	Om te toetsen of aan de assumptie van homoscedasticiteit wordt voldaan	/
Shapiro-Wilk test*	Om te toetsen of aan de assumptie van normaliteit wordt voldaan	/

## Bijlage 3: Informed consent

### Nederlandstalige informed consent

Beste voogd

U bent uitgenodigd voor een interview in het kader van de masterproef van de studente Naomi Dries, binnen haar studie van sociaal werk aan de Universiteit Gent. Ze wordt bij deze masterproef begeleid door professor Ilse Derluyn.

Uw deelname is geheel vrijwillig en u kan deze op elk moment weigeren of stoppen, ook na het ondertekenen van dit document.

Alle persoonlijke gegevens zijn strikt vertrouwelijk en worden geanonimiseerd. Wat u binnen de interviews vertelt, wordt enkel gebruikt binnen het kader van de masterproef. Indien u hier geen bezwaar tegen maakt, wordt een audio-opname van het interview gemaakt.

Indien gewenst kan u uw getranscribeerde interview inkijken. U kan ook toegang krijgen tot de uiteindelijk masterproef (enkel in het Nederlands) of de belangrijkste resultaten van het onderzoek (in het Nederlands of in het Frans).

Bij vragen of opmerkingen kan u contact opnemen met Naomi Dries door te mailen naar [Naomi.Dries@UGent.be](mailto:Naomi.Dries@UGent.be)

### Toestemmingsformulier

Ik (de participant) verklaar hierbij dat ik:

1. De uitleg over de inhoud en de werkwijze van het interview heb verkregen en begrepen.
2. Weet dat ik altijd de mogelijkheid heb om bijkomende uitleg te verkrijgen.
3. Uit vrije wil deelneem.
4. Op de hoogte ben van de mogelijkheid mijn deelname stop te zetten zonder het opgeven van een reden.
5. Toestemming geef het interview op te nemen.
6. Toestemming geef om de inhoud van het interview anoniem te gebruiken voor de masterproef.

Ja

Neen

Ik, de student, verklaar alle genoemde voorwaarden en onderlinge afspraken na te komen.

Gelezen en goedgekeurd,

Datum:

Naam en handtekening participant:

Naam en handtekening student:

## Franstalige informed consent

Cher tuteur,

Vous êtes invité pour une interview dans le cadre du mémoire de maîtrise de l'étudiante Naomi Dries, pour son étude du travail social à l'Université de Gand. Elle est supervisée dans ce projet par prof. Ilse Derluyn.

Votre participation est entièrement volontaire et vous pouvez la refuser ou l'arrêter à tout moment, même après avoir signé ce document.

Toutes les informations personnelles sont strictement confidentielles et seront anonymisées. Ce que vous racontez pendant les interviews n'est utilisé que dans le cadre du mémoire de maîtrise. Si vous ne le refusez pas, un enregistrement audio de l'interview sera réalisé.

Si vous le souhaitez, vous pouvez examiner le transcrit de votre interview. Vous pouvez également recevoir le mémoire de maîtrise final (uniquement en néerlandais) ou les résultats les plus importants de la recherche (en néerlandais ou en français).

Pour toutes questions ou remarques, vous pouvez contacter Naomi Dries en envoyant un courriel à [Naomi.Dries@UGent.be](mailto:Naomi.Dries@UGent.be)

### Formulaire de permission

Je (le participant) déclare:

1. Avoir reçu et compris l'explication du contenu et de la méthode de l'interview
2. Savoir que j'ai toujours la possibilité d'obtenir des explications supplémentaires.
3. Participer volontairement.
4. Être au courant de la possibilité d'arrêter ma participation sans donner de raison.
5. Autoriser de faire un enregistrement audio de l'interview.
6. Donner la permission d'utiliser le contenu de l'interview de manière anonyme pour la thèse de maîtrise.

Oui

Non

Je (l'étudiant) déclare que je respecterai toutes les conditions et accords mutuels mentionnés.

Lu et approuvé,

Date:

Nom et signature du participant:

Nom et signature de l'étudiant:

## Bijlage 4: Interviewvragen (Nederlandstalig)

### Achtergrondinformatie

- Hoe lang bent u al voogd?
- Hoe veel minderjarige begeleidt u momenteel?
- Hoe veel jongeren (ongeveer) heeft u in totaal al begeleid?

### De minderjarigen en hun families

- Hebben de minderjarigen die u begeleidt veel contact met familie in het buitenland?
  - o Waarom wel/niet?
  - o Via welk medium/welke media hebben ze meestal contact?
  - o Met welke familieleden?
  - o Waar bevinden die familieleden zich?
- Welke invloed heeft de familie in het buitenland op de minderjarigen volgens u? Hoe groot is deze invloed?
- In welke mate denkt u dat u een zicht heeft op de relatie van de minderjarigen met hun families?
- Wordt er door de minderjarigen gesproken over hun families?
  - o Indien ja:
    - Met wie?
    - Waarover?
    - Op specifieke momenten?
  - o Indien nee:
    - Weet u waarom niet?

### De voogd en de families

- Is er familie van NBBM waar u contact mee heeft (gehad)?
  - o Indien ja:
    - Met welke familieleden meestal?
    - Via welk medium?
    - Waarover?
    - Hoe is dit contact ontstaan?
    - Wie is op de hoogte van deze contacten?
  - o Indien nee: waarom niet? Zijn er wel al pogingen geweest?
- Wie beslist of er contact is tussen u en de familie?
- Heeft de band die u heeft met de jongere, invloed op uw contact met de familie?

### De impact van contact met de familie

- Kan het betrekken van familie buiten België volgens u een meerwaarde betekenen in het traject van de minderjarigen?
  - o Op welke manier?
  - o Wanneer wel/niet?
  - o Wanneer is het eventueel nadelig?
- Vindt u dat ouders die zich in niet België bevinden even sterk betrokken moeten zouden worden als ouders die zich wel in België bevinden?
- Zijn er onderwerpen waarbij u het belangrijk vindt om de familie te betrekken?
- Heeft u al situaties meegemaakt waarin het al dan niet contact hebben met de familie een belangrijke rol heeft gespeeld? (--> moeilijkheden, een positieve impact, of net dat het had kunnen helpen maar er geen contact was)

### Meningsverschillen

- Wat gebeurt er als u en de familie het niet met elkaar eens zijn?
- Wat gebeurt er als de jongere het niet eens is met de familie?

- Heeft u al situaties met dergelijke meningsverschillen meegemaakt? Hoe liep dat dan?
- Gebeurt het vaak dat een jongere niet wil dat voogd en familie contact hebben?

### Waar is er nood aan?

- Indien contact met de familie gewenst is, wat is er volgens u nodig voor een goed contact met de familie?
- Wat zijn moeilijkheden voor contact met de familie?
- Zijn er zaken die zouden kunnen helpen voor een beter contact?
- Gebeurt het betrekken van de familie, indien gewenst, het best via de voogd of via de jongere?

### De rol van organisaties

- Zijn er richtlijnen/opleidingen/... vanuit de Dienst Voogdij over het contact met familieleden in het buitenland. (--> indien niet: vindt u dat die er zouden moeten zijn?)
- In welke mate beïnvloeden procedures bij de DVZ het al dan niet contact opnemen met familie?

### Overig

- Zijn er nog zaken die u kwijt wil over dit thema?

## Bijlage 5: Boomstructuren

Categorieën in drukletters dienen enkel voor de structuur. Er werd geen tekst aan toegewezen.

### a) Boomstructuur thematische analyse open vragen

Naam categorie	Verduidelijking (indien nodig geacht)
CONTACTEN VOOGD-FAMILIE	
AL DAN NIET CONTACT HEBBEN	
CONTACT VOORWAARDELIJK	
Kenmerken familie	
Kenmerken NBBM en relatie voogd	
Overig	Het contact tussen voogd en familie is afhankelijk van andere zaken, zoals de mate waarin de voogd op de hoogte is van de familierelaties.
Relatie NBBM-familie	
CONTACT WENSELIJK MAAR MOEILIK	
Familie moet meer betrokken worden	
Betrekken wanneer mogelijk	
Familie niet betrekken	
WAAROM WEL-NIET BETREKKEN	
NIET	
Andere cultuur en kennis familie	
Druk van familie op NBBM	
Familie wil niet	
Geen contact familie-NBBM	
Geen meerwaarde	
Geen toestemming NBBM	
Machteloosheid voogd	
Moeilijk als voogd te initiëren	
NBBM=verantwoordelijkheid van voogd	De NBBM is niet langer de verantwoordelijkheid van diens familie maar van de voogd.
Praktische te moeilijk	
Slechte familierelaties	
Tijdsinvestering in NBBM belangrijker	Het contact tussen voogd en familie vraagt te veel tijd, die de voogd beter in de begeleiding van de NBBM steekt.
Veiligheid ouders	Contact opnemen met de ouders kan de ouders in gevaar brengen.
WEL	

Belang familie is een gegeven	Het staat vast dat families belangrijk zijn voor de NBBM.
Helpt begeleiding (door...)	
Meer duidelijkheid	De familie kan informatie geven die voor meer duidelijkheid voor de voogd zorgt.
Ondersteunen rol voogd	
Oplossen problemen	
Verkrijgen documenten	
Noodzakelijk voor procedure gezinshereniging	
Omdat NBBM het vraagt	
Positieve relatie voogd-familie	Contact tussen voogd en familie draagt bij tot een betere relatie tussen de twee.
Welzijn familie en NBBM	
Geruststellen familie	
Ondersteunen relatie-contact NBBM-familie	
Ondersteunen rol familie	Contact tussen voogd en de familie ondersteunt de familie om hun familiale rol op te nemen.
Welzijn NBBM en verminderen druk op NBBM	
<b>BELANGRIJKE THEMA'S</b>	Thema's die voogden belangrijk vinden om met de familie van NBBM te bespreken.
Aanpassing en integratie België	
Alles mbt NBBM	
Familierelaties	
Geen	
Gezinshereniging	
Gezondheid NBBM	
Houding NBBM	
Overig	Andere thema's, die door slechts één voogd werden aangehaald.
Procedure NBBM	
Reëtiësch beeld over België geven	
Redenen vertrek NBBM thuisland	
Schoolsituatie NBBM	
Toekomst NBBM	
Verwachtingen van de familie	
Zich voorstellen als voogd	
Welzijn NBBM	
Woning/verblijfplaats NBBM	
<b>MOEILIK BIJ BESPREKEN THEMA'S</b>	
Cultuurverschil en andere kennis	



Gebrek vertrouwen	Te weinig vertrouwen tussen de familie en de voogd.
Negatief nieuws moeilijk bespreekbaar	
Oppervlakkigheid contacten	
Taal	
Tegengestelde belangen familie en NBBM	
Thema's besproken maar niet per se resultaat	Het is niet omdat iets besproken wordt, dat de familie het echt begrijpt of dat het gewenste resultaat bereikt wordt.
Thema's niet besproken want geen contact	Er is geen contact tussen de voogd en de families, dus de thema's worden niet besproken.
Verbinding	De slechte telefonische/internetverbinding staat het niet toe om de thema's te bespreken.
REDENEN THEMA'S BESPREKEN	Waarom voogden de bovengenoemde thema's willen bespreken met de familie.
Familie betrekken in beslissingen	
Geruststellen	
Goedkeuring/steun voor hun begeleiding krijgen	
Info verkrijgen	
Op de hoogte houden/brengen	
Tegengaan familiale druk	
Uitleg geven	
Evenwicht recht NBBM-recht fam	Voogd zoekt een evenwicht tussen de rechten van de familie en de rechten van de NBBM.
Familie als partner	
Hoger belang kind	
INDIRECT CONTACT	
contact via via	Voogd heeft contact met familie via tussenpersonen (bijvoorbeeld familielid dat zich in België bevindt).
contact via NBBM	Voogd heeft contact met familie via de NBBM
Initiatief	Wie nam het initiatief tot contact tussen voogd en familie?
Invloed van de Dienst Voogdij	
Positieve ervaringen	Positieve ervaringen bij contact voogd – familie.
Thema's bespreken lukt	
Vershil betrekken - plaats geven	Er is een verschil tussen de familie een plaats geven in het leven van de NBBM en deze effectief betrekken bij de begeleiding en beslissingen.
Elk geval is anders	

KENMERKEN FAMILIES	
Familie in te moeilijke situatie	
Vooral ouders als familie	Vooral de ouders worden vermeld door voogden.
CAPACITEITEN-CULTUURVERSCHILLEN	
Begrijpen situatie BE niet	Volgens sommige voogden is dit algemeen het geval, volgens andere voogden hangt het er van af en moet het bekeken worden
GEVOLGEN	
Druk op NBBM	
Informereren familie lukt niet	
Ouders laten voogd beslissen	
Slechte invloed op NBBM	Familie geeft advies vanuit een andere achtergrond en zonder België te begrijpen, waardoor ze slecht advies geven aan de NBBM.
HOE MEE OMGAAN	
Beperkt betrekken	
Beter informeren door voogd	
Beter informeren door anderen	Andere instanties zouden de families beter moeten informeren.
Contact via NBBM	
Familie niet contacteren	
Inzetten op contact	
Beter opleiden voogden	De voogden beter opleiden om met cultuurverschillen om te gaan.
Sommigen begrijpen situatie BE wel	
GEVOLGEN	
Positief effect van betrekken	
DRUK	
Onrealistische verwachtingen	Onrealistische verwachtingen leggen druk op de NBBM
Totaal aantal vermeldingen druk	
INTENTIES FAMILIE	
Bezorgdheid om NBBM	
Tegengestelde belangen	
Niet gespecificeerde druk	Druk wordt vermeld zonder uit te leggen waar die druk vandaan komt
OMGAAN MET DRUK	Indien voogden vinden dat familie druk uitoefent, kunnen ze hier op verschillende manieren mee omgaan
Contact om druk te verminderen	
Geen contact om verhoogde druk te vermijden	
KENMERKEN NBBM	

Draagt verantwoordelijkheid tav familie	
Invloed leeftijd NBBM	
NBBM niet te vertrouwen met vertaling	
Verwestering en loyaleitsconflict	
WIL NBBM DAT ER CONTACT VOOGD-FAMILIE IS	
NBBM moet akkoord gaan	
NBBM wil het contact niet (voldoende)	
Redenen waarom NBBM contact niet wil	
MBT SURVEY	
kritieken survey	
ook familie in BE van belang	
school belangrijke actor	
specifieke besproken case verschilt van andere cases	
wederzijdse kennis-begrip van de levensomstandigheden_moeilijkheden verminderen	
PRAKTISCH	
Betere toegang tolken nodig	
Veranderingen in thuisland nodig	
RELATIE NBBM-FAMILIE	
BELANG FAMILIE VOOR NBBM	
Familie belangrijk voor NBBM	
Familie niet belangrijk voor NBBM	
Familie niet 'in the picture'	
NBBM wil geen negatieve berichten doorgeven	
Relatie NBBM-fam bepaalt relatie voogd-familie	
FAMILIALE SPANNINGEN	
Goede relatie NBBM-familie	
Gevolgen	
Spanningen NBBM-familie	
Gevolgen	
TECHNISCHE PROBLEMEN	Overzicht van vermelde technische problemen, ook degene die in andere delen reeds aan bod kwamen.
Bereikbaarheid	
Beschikbaarheid tolken	
Betrekken moeilijk realiseerbaar	
Kosten voor voogden	
Privacy NBBM in opvangcentrum	
Taal	

Oppervlakkigheid contacten (door taal)	
Moment vinden om af te spreken met NBBM én diens familie	
Praktische problemen van ondergeschikt belang	
Tijdsgebrek	

## b) Boomstructuur thematische analyse interviews

Naam categorie	Verduidelijking (indien nodig)
<b>GEHEIMEN</b>	NBBM en hun families hebben geheimen.
Moeilijk om mensen nog voordeel van de twijfel te geven	Het is moeilijk voor voogden om NBBM en hun families nog te geloven.
<b>NBBM BESLIST</b>	
<b>CONTACT VOOGD-FAMILIE</b>	
NBBM bepaalt mee inhoud gesprekken	De NBBM bepaalt mee wat besproken wordt bij contact tussen diens familie en de voogd.
NBBM gaat akkoord	De NBBM gaat akkoord met contact tussen diens familie en de voogd.
NBBM gaat niet akkoord	De NBBM gaat niet akkoord met contact tussen diens familie en de voogd.
NBBM moet er om vragen	De voogd neemt enkel contact op met de familie (of zou dit enkel doen) als de NBBM er zelf om vraagt.
NBBM moet GEEN toestemming geven	De voogd vindt het niet nodig dat de NBBM toestemming geeft voor contact voogd-familie.
NBBM moet toestemming geven	De voogd vindt het wel nodig dat de NBBM toestemming geeft voor contact voogd-familie.
NBBM kiest contact herstellen of niet	Wanneer er geen contact is tussen de NBBM en diens familie, is het de keuze van de NBBM of er stappen worden genomen om het contact tussen hem/haar en diens familie te herstellen.
Voogd moet in alles uiteindelijke beslissing NBBM volgen	
Zelfstandigheid NBBM respecteren	De voogd mag de zelfstandigheid van de NBBM niet ondermijnen door beslissing in diens plaats of achter diens rug te doen.
NBBM overtuigen belang contact	De voogd moet de NBBM overtuigen van het belang van contact tussen voogd en familie.
<b>PRAKTISCHE MOEILIKHEDEN</b>	
Kosten dekken Dienst Voogdij	Er zijn kosten bij het contacteren van familie die niet gedekt worden door de Dienst Voogdij
Moeilijkheid taal	Taal is een moeilijkheid bij het contact met families.

Tolken	Tolken zijn belangrijk om het taalprobleem op te lossen.
Praktische mogelijkheden bepaalt sterk contact NBBM-familie	
RELATIE NBBM-FAMILIE	
CONTACT BELANGRIJK	Is contact NBBM-familie al dan niet belangrijk?
Belangrijk	Contact tussen de NBBM en diens familie is belangrijk.
Verschil maken verleden - heden en toekomst NBBM	
Belangrijk voor afsluiten vroegere leven	Contact NBBM-familie is belangrijk zodat de NBBM het verleden kan afsluiten.
Belangrijk voor geruststellen familie	Contact NBBM-familie is belangrijk voor het geruststellen van de familie.
Belangrijk voor geruststellen NBBM	Contact NBBM-familie is belangrijk zodat de familie de NBBM kan geruststellen.
Familie niet uitwisbaar	De familie blijft een deel van de NBBM en dit kan men niet 'uitwissen'.
Familie behoort tot verleden van NBBM, voegt tot het heden/toekomst	
Contact online of telefonisch	Contact tussen NBBM en familie gebeurt via internet of telefonisch.
Druk	NBBM ervaren druk van hun familie.
HOEVEELHEID CONTACT NBBM-FAMILIE	
GEEN CONTACT OMDAT...	
Angst voor slecht nieuws	
Ouder(s) overleden	
Geen contact voor veiligheid ouders	NBBM zijn bang om hun ouders in gevaar te brengen wanneer ze contact zouden opnemen.
NBBM heeft geen contactgegevens van familie	
Tracing leverde niets op omdat mandaat NBBM niet vervuld is	
Hoeveelheid contact verschilt tussen NBBM	
Indien NBBM verblijft bij familie -> familie BE tussenpersoon	Bij NBBM die in België bij familie wonen, is het familielid in België een tussenpersoon voor het contact tussen NBBM en diens familie buiten België
Meeste NBBM hebben contact met hun familie	
INVLOED VAN CONTACT OP NBBM	
Impact van geen contact hebben	
Impact van wel contact hebben	

Loyauteitsconflict NBBM	Er is sprake van een loyauteitsconflict voor de NBBM.
NBBM is verwesterd	
Ouders boos over verwestering	
NBBM wil geen negatieve berichten aan familie	De NBBM wil geen slecht nieuws geven aan diens familie.
Relatie dynamisch	De relatie tussen NBBM en diens familie is dynamisch.
Afhankelijk van gebeurtenissen bij familie	
NBBM neemt meer afstand bij weinig contact	
Op langere termijn krijgt de afstand een plaats in leven NBBM	
Procedures DVZ beïnvloeden contact NBBM-familie door vraag naar papieren	
Wie is de familie	Wie wordt er tot de familie gerekend?
NBBM vooral contact met kerngezin	
Ouders zorgen niet voor hun kinderen	
RELATIE NBBM-VOOGD	
Al dan niet vertellen over familie	Of NBBM over hun familie vertellen.
Invl DVZ door tactisch en consequent verhaal	Het verhaal dat NBBM aan voogden vertellen wordt mee bepaald door wat ze denken dat ze best aan de Dienst Vreemdelingenzaken vertellen.
Vertellen over familie gefaseerd	NBBM vertellen in fases over hun familie.
Vertrouwensband is voorwaarde gesprekken over familie	
Belang NBBM komt op eerste plaats	
Vertrouwensband	
Belang van vertrouwen jongeren niet schaden	
Verschil verblijf familie - opvangcentrum	De vertrouwensband verschilt naargelang de NBBM wel of niet bij familie in België verblijft.
Vertrouwen familie-voogd beïnvloedt vertrouwen NBBM-voogd	Hoeveel vertrouwen de familie in de voogd heeft, beïnvloedt hoeveel vertrouwen de NBBM in de voogd heeft.
Vertrouwen voogd-NBBM beïnvloedt mogelijkheid contact voogd-familie	De vertrouwensband tussen voogd en NBBM beïnvloedt de mate waarin de voogd contact kan opnemen met de familie.
Vertrouwen vraagt tijd	
Voogden moeten oog hebben voor loyauteitsconflict van NBBM	
RELATIE VOOGD-FAMILIE	
AL DAN NIET CONTACT	

Geen contact voogd-familie	
Indirect contact	
Voogd heeft contact	
Voogd wil meer contact	
Voogd zou contact willen	
Contact best vanaf begin voogdij installeren	
Contact niet nodig - wel aangenaam	
Familie dankbaar naar voogd toe	
Initiatief contact	Wie nam het initiatief tot contact tussen voogd en familie?
Ouders buiten BE even hard betrekken als in BE	Ouders die buiten België verblijven zouden even hard betrokken moeten worden dan als ze in België zouden verblijven.
Verschil informeren - input vragen	Er is een verschil tussen het informeren van familie en hun input vragen voor de begeleiding van de NBBM.
Vertrouwen familie-voogd	
<b>WAAROM WEL-GEEN CONTACT</b>	
<b>NIET BETREKKEN</b>	
Familie wil niet betrokken worden	
Geen meerwaarde	
Contacten zeer oppervlakkig	
NBBM = verantw van voogd	De NBBM is niet langer de verantwoordelijkheid van diens familie maar van de voogd.
Praktisch te moeilijk	
Tegengestelde belangen	De NBBM en diens familie hebben tegengestelde belangen.
Zeer moeilijke familierelaties	
<b>WEL BETREKKEN</b>	
Druk op NBBM verminderen	
Familie op de hoogte brengen	
Geruststellen familie	
Info krijgen andere	Informatie van de familie krijgen, los van de informatieve die nodig is voor de juridische procedure van de NBBM.
Info krijgen procedures	
Input familie beslissingen	
Intrinsiek belang familie	
Loyauteitsconflict verminderen	
Moeilijkheden geen reden om het niet te doen	
NBBM = verantw ouders	De ouders blijven verantwoordelijk voor hun kind.

Noodzakelijk voor gezinshereniging	
Ondersteunen begeleiding voogd	De familie kan de voogd ondersteunen in de begeleiding van de NBBM.
Op vraag van NBBM	De NBBM vraagt om het contact tussen voogd en de familie.
Plaats geven familie voor NBBM	Contact tussen voogd en de familie helpt de NBBM om diens familie een plaats te geven.
Rol familie ondersteunen	Contact tussen voogd en de familie ondersteunt de familie om hun familiale rol op te nemen.
Zorg na 18 jaar	Contact tussen voogd en de familie is nodig om te verzekeren dat iemand anders dan de voogd de NBBM zal ondersteunen wanneer de NBBM meerderjarig wordt.
<b>ROL VOOGD mbt NBBM-FAMILIE</b>	
<b>BETROKKENHEID BIJ RELATIE NBBM-FAMILIE</b>	
Aanmoedigen contact	
Band erkennen door zelf contact te hebben	
Betrekken van ouders is een privéaangelegenheid van NBBM	
Contact proberen herstellen	
Voogd vraagt naar familie NBBM	
Connectie familie - andere actoren	De voogd speelt een intermediaire rol tussen de familie en andere actoren (zoals de school, het opvangcentrum, ...).
NBBM beschermen tegen familie	
Omgaan met mandaat	Manieren waarop voogden omgaan met het mandaat dat de NBBM gekregen heeft van diens familie
<b>TOETSSTENEN VOOGD</b>	
Andere voogden	
Belang ervaring vele voogdijen	De ervaringen uit vorige/andere voogdijen zijn een referentie voor de voogdij in kwestie.
Eigen voorkennis	Voorkennis uit andere ervaringen van de voogd, bijvoorbeeld vanuit vroegere werkervaringen.
Opleiding en vormingen	Opleidingen en vormingen gegeven door de Dienst Voogdij.
<b>VERSCHILLENDE LEEFWERELDEN</b>	
Gevaarlijk om te doen alsof we begrijpen	Het is gevaarlijk om als voogd te doen alsof je de ouders echt begrijpt.
NBBM controle laten behouden	Het is belangrijk om de NBBM de controle te laten behouden over wat er gezegd wordt ten op



	welke manier, zodat die rekening kan houden met de verschillen in cultuur.
Tegengestelde belangen	Doordat de familie de situatie in België niet kent of begrijpt, heeft deze belangen die tegengesteld zijn aan die van de NBBM.
VOOGDEN NOOD AAN...	
Al dan niet extra vorming	
Voogden culturelen gevoeligheid bijbrengen	
Manieren om duidelijkheid te krijgen over achtergrond NBBM	
Structureler contacteren familie	Het hangt nu vaak af van de voogd of er contact met de familie wordt opgenomen, dit zou structureler moeten.

## Bijlage 6: Online survey

[zie pdf vanaf volgende pagina]